U.C.S.
VOL.3
o antologie subiectivă a prozei
moderne și contemporane

Jorge Luis BORGES, Adolfo Bioy CASARES

LUNGA CĂUTARE A LUI TAI AN

În memoria lui Ernest Bramah

I

„Asta-mi mai lipsea! Un japonez cu o bicicletă pe nas“, şi-a zis Parodi în gând, dar aproape cu glas tare.

Fără să lase din mână nici panamaua, nici umbrela, doctorul Shu T’ung, obişnuit cu acel *modus vivendi* caracteristic marilor ambasade, a pupat mâna deţinutului din celula 273.

— Veţi îngădui, oare, ca un corp străin să profite de această prestigioasă bancă a domniei voastre? l-a întrebat apoi într-o castiliană desăvârşită, dar cu o voce de piţigoi. Patrupedul e din lemn şi nu se va plânge. Odiosul meu nume e Shu T’ung şi sunt, chiar dacă toţi mă iau peste picior, ataşat cultural la Ambasada Chinei, o peşteră de mai mare râsul şi întru totul nesănătoasă. Am spart de-acum, cu istoria mea ca nuca-n perete, cele două urechi negrăit de fine ale doctorului Montenegro. Acest Phoenix al investigaţiei detective nu dă greş, la fel ca broasca-ţestoasă, dar e maiestuos şi mocăit ca un observator astronomic tăinuit de mai mare dragul în nisipurile deşertului sterp. Se zice – şi pe bună dreptate – că, pentru a nu rătăci un bob de orez, nu-i nici pe departe prea mult să ai la fieştecare mână câte nouă degete; cu acordul tacit al frizerilor şi pălărierilor, eu dispun doar de o singură tărtăcuţă şi nu visez decât să-mi pun capac cu două, dar desăvârşit de înţelepte: una impunătoare, a doctorului Montenegro, şi una pe măsura marsuinului, a domniei voastre. Cu toate sălile de studiu şi bibliotecile care-i stăteau la dispoziţie, însuşi Împăratul Galben s-a văzut nevoit să accepte că, fără ocean, cu greu atinge un *besugo* etatea înaintată la care se poate bucura de veneraţia nepoţilor. Dar eu nu-s nici pe departe un bătrân *besugo*, căci abia

de sunt un tânăr bărbat. Ce mai pot face oare acum, când, gata să mă-nghită, prăpastia se cască sub mine ca o stridie zemoasă? De altminteri, nici măcar nu-i vorba doar de păgubitoarea şi hazardata-mi persoană; preaminunata *Madame* Hsin[1] ia noapte de noapte căruţe cu veronal, tocmai din pricina neobositului nesomn al stâlpilor legii, care o duc în pragul deznădejdii, băgându-i sula-n coaste. Zbirii nu par a ţine minte că, în împrejurări deloc senine, i-a fost ucis protectorul şi ea a rămas orfană şi fără adăpost, în fruntea salonului de elită „Dragonul ce-şi uită de sine“, cu localuri proprii în Leandro Alem şi Tucumán. Ah, preadevotata şi nestatornica *Madame* Hsin! În timp ce cu ochiul drept plânge moartea amicului, cu stângul trebuie să râdă, ca să-i scoată din minţi pe marinari.

Dar, vai mie, să nu vă sparg timpanul. A nădăjdui ca elocinţa şi coerenţa să vă grăiască prin gura mea e ca şi cum aţi spera ca omida să strănute vorbele măsurat, ca dromaderul, sau cu fantezia unei colivii cu greieri, încropită din carton şi împestriţată cu duzina culorilor naturale. Eu nu sunt preaminunatul Meng Tzi care, pentru a vesti Colegiului Astrologie răsăritul lunii noi, a vorbit fără răgaz vreme de douăzeci şi nouă de ani, până când fiii i-au preluat ştafeta. Zadarnic am tăgădui-o: prezentul ne mână din urmă; nici eu nu-s Meng Zi, dar nici numărul ascultătorilor săi, mulţi şi cumpătaţi, nu-l depăşeşte aievea pe cel al harnicelor furnici care subminează lumea. Nu-s orator: poliloghia îmi va fi scurtă ca a piticului; n-am niciun instrument cu cinci coarde: pelteaua îmi va fi tulbure şi fadă.

Chiar dacă aţi încerca pe trupul meu cele mai rafinate instrumente de tortură din tezaurul acestui palat versatil, eu tot voi mai desfăşura o dată în faţa îmbelşugatei memorii a domniei voastre evantaiul amănuntelor şi tainelor care învăluie cultul Zeiţei numite a Teribilei Deşteptări. Mă gândesc, aşa cum sunteţi gata să-mi spuneţi chiar domnia voastră, la secta magică a

[1] În limba spaniolă, *h* este mut. În limba engleză, *sin* înseamnă „păcat”.

taoismului, care îşi recrutează adepţii din tagma cerşetorilor şi dragomanilor şi pe care doar un sinolog de talia domniei voastre, un european care ţine la îndemână porţelanurile hărăzite ceremoniei ceaiului, poate ajunge să o ştie ca pe propriul său buzunar.

S-au scurs nouăsprezece ani de când o întâmplare odioasă a şubrezit temeliile lumii, iar unele ecouri ale ei au ajuns până în negrăit de uimitul nostru oraş. Limba mea, care pare mai curând făcută din cărămidă, a mai pomenit de furtul talismanului Zeiţei. În inima Yunnanului e un lac de taină; în miezul lui, o insulă; în buricul insulei, un sanctuar; în sanctuar străluceşte idolul Zeiţei; iar în diadema idolului, talismanul. Nu mă încumet să zugrăvesc juvaerul care îşi are sălaşul între cele patru ziduri. Am să vă atrag doar luarea-aminte că el e tăiat în jad şi e cu totul transparent, are forma concisă a nucii, iar harurile lui de căpetenie sunt înţelepciunea şi magia. Trăiesc pe lume anume spirite pervertite de misionari, care se prefac că nu dau crezare unor asemenea axiome, dar muritorul care ar pune mâna pe talisman şi l-ar păstra vreme de douăzeci de ani departe de murii templului ar putea împărăţi în taină peste lumea întreagă, în zadar vom face însă asemenea presupuneri: de la primii zori ai timpurilor până la ultimul lor amurg, juvaerul va rămâne neclintit în sanctuar, deşi în prezentul trecător un fur îl tăinuieşte de optsprezece leaturi.

Înainte-stătătorul preoţilor l-a însărcinat pe magul Tai An să dea de urma juvaerului. Se ştie că el a aşteptat o conjuncţie favorabilă a astrelor, a împlinit cele cuvenite şi apoi a pus urechea la pământ. A auzit desluşit paşii tuturor bărbaţilor de pe lume şi neîntârziat i-a cunoscut şi pe ai furului. Paşii îndepărtaţi ai lotrului străbăteau un oraş de dincolo de zare: unul cu noroaie şi mansarde, dar fără perne de lemn şi turnuri de porţelan, pe care îl luau cu asalt deserturi cu păşuni şi cu ape întunecate. Oraşul se ascundea în Apus, peste potop de apusuri. Pentru a răzbi acolo, Tai An nu s-a ferit de primejdiile vaporului purtat pe ape de propriul său abur. A debarcat la Samerang,

împreună cu o turmă de porci drogaţi; travestit în gabor, a făcut, vreme de douăzeci şi trei de zile, lampa mică în pântecele unei corăbii daneze, mâncând şi bând doar o salbă de roţi din brânză de Olanda; la Cape Town s-a alăturat preaonorabilei bresle a gunoierilor şi nu şi-a precupeţit ajutorul dat grevei din Săptămâna Puturos-Duhnitoare; un an mai târziu, prostimea din Montevideo se bătea pe străzi şi la răspântii pe frugalele azime de mălai cu care făcea negoţ un tânăr încliftat în straie exotice; tânărul hrănitor era chiar Tai An. După o luptă cruntă împotriva indiferenţei de care dădeau dovadă carnivorii, magul s-a mutat la Buenos Aires, care i s-a părut mai apt să împărtăşească doctrina azimelor, drept care nu a întârziat să deschidă acolo o înfloritoare prăvălie de cărbuni. Dugheana neagră ca bezna l-a ancorat la masa lungă şi pustie a sărăciei; sătul de crăpelniţele foamei, Tai An şi-a zis: *pentru concubina nesătulă – îmbrăţişările caracatiţei; pentru gusturile alese – câine comestibil, iar pentru om - Împărăţia Cerurilor*, şi s-a asociat fără şovăială cu Samuel Nemirovski, un ebenist cumpătat care, chiar în inima mahalalei Unşpe, întocmeşte toate armoarele şi paravanele pe care cei care îi admiră meşteşugul le primesc direct de la Beijing. Preacurata dugheană a prosperat; Tai An şi-a părăsit prăpădita magazie de cărbuni pentru un apartament mobilat, situat tocmai în strada Deán Funes 347; valul nezăgăzuit al armoarelor şi paravanelor nu l-a purtat prea departe de ţelul său de căpetenie: redobândirea juvaerului. Ştia că furul era fără doar şi poate la Buenos Aires, oraşul care, hăt în insula templului, i se arătase printre cercuri şi triunghiuri magice. Campionul alfabetului citeşte zi de zi jurnalele, pentru a-şi păstra harurile neştirbite; mai puţin exuberant şi fericit, Tai An se mulţumea cu rubrica de ştiri cu privire la căile maritime şi fluviale. Se temea ca nu care cumva furul să se facă nevăzut sau să treacă talismanul vreunui complice debarcat de pe o navă străină. Dar tenacele Tai An era tot mai aproape de fur, precum undele concentrice se strâng mereu mai aproape de piatra zvârlită în apă. A schimbat de nenumărate ori numele şi mahalaua.

Asemenea celorlalte ştiinţe exacte, magia e doar un licurici care luminează în bezna nesfârşită drumul pe care-l străbatem cu zadarnice poticneli; luminile ei se puseseră pe locul unde stătea pitit furul, însă magul nu-i aflase nici casa, nici chipul. Dar el îşi urmărea fără răgaz ţelul neostoit.

— Înveteratul client de la Salon Doré nu se dă bătut şi chiar stăruie, a exclamat pe nepusă masă Montenegro, care îi spionase stând cocârjat, cu ochiul pus la gaura cheii şi bastonul din os de balenă între dinţi, iar acum – costum de haine alb şi *canotier* moale – dăduse buzna înăuntru. *De la mesure avant toute chose*. Eu chiar că nu întrec măsura: nu am dat încă de sălaşul asasinului, dar mă lovesc în schimb de nehotărâtul ăsta venit să ceară sfaturi. Îmbărbătaţi-l, iubite don Parodi, daţi-i curaj: dezvăluiţi-i, cu autoritatea pe care sunt primul în a v-o recunoaşte, că eu însumi, numitul Gervasio Montenegro, care mă pretind detectiv, am salvat odată într-un expres preajinduitul juvaer al Prinţesei, căreia avea să treacă multă vreme până să îi acord mâna mea. Dar să punem lumina orbitoare a farurilor pe viitorul care ne înfulecă. *Messieurs, faites vos jeux*: pun pariu doi contra unu că prietenul nostru, diplomatul, nu s-a înfăţişat personal aici în celulă îmboldit doar de simpla plăcere, nespus de lăudabilă, de altfel, de a-şi prezenta omagiile. Intuiţia mea, de multă vreme proverbială, îmi şopteşte că actul de prezenţă al doctorului T'ung nu-i lipsit de o oarecare legătură cu insolita omucidere din strada Deán Funes. Ha, ha, ha! Punct ochit, punct lovit! Dar nici că mă culc pe lauri; pornesc şi a doua ofensivă, căreia încă de pe acum îi profeţesc izbânzi la fel de mari ca ale primeia. Pun pariu că doctorul şi-a asezonat istorioara cu tot tacâmul misterelor orientale, care sunt marca de foc a strălucitelor sale monosilabe şi chiar a tenului şi ţinutei proprii. Departe de mine chiar şi umbra vreunei intenţii de a aduce critici vorbirii biblice, din belşug înluminată cu predici şi parabole; dar îndrăznesc să bănuiesc că domnia voastră veţi prefera un *compte rendu* întocmit de mine, numai nervi, muşchi şi oase, puhavelor metafore ale clientului meu.

Doctorul Shu T'ung şi-a recăpătat glasul şi a continuat molcom:

— Copiosul coleg al domniei voastre glăsuieşte cu tot atâta elocinţă ca şi oratorul care se fuduleşte cu dublul său şir de dinţi din aur. Reînnod şirul îndrăcit al istorisirii, ca să vă fac cunoscută o uriaşă platitudine: aşijderea soarelui, care vede tot şi se ascunde în spatele propriei sale străluciri, Tai An îşi continua, loial şi tenace, căutarea implacabilă, cerceta deprinderile tuturor celor din anturajul său, care îl ignorau. Vai de slăbiciunile omului! Nici măcar broasca-ţestoasă, care adastă meditând sub cupola sa din baga, nu este fără cusur. Tot astfel, prudenţa magului a dat greş într-un punct. Într-o noapte din iarna anului 1927, pe sub arcadele Oborului din mahalaua Unşpe a zărit o ceată de vagabonzi şi cerşetori care-şi râdeau de-un nefericit ce zăcea pe caldarâm, mort de foame şi de frig. Mila lui Tai An s-a umflat, făcându-se de două ori mai mare, când a aflat că nenorocitul era chinez. Un om bogat poate da cu împrumut o frunză de ceai fără ca din pricina asta să-l pască vreo primejdie; Tai An i-a dat găzduire străinului, al cărui zăngănitor nume e Fang She, chiar în atelierul ebenistului Nemirovski.

Despre Fang She nu vă pot da de ştire decât prea puţine lucruri rafinate şi savuroase; dacă jurnalele poliglote nu greşesc, el este originar din Yunnan şi a debarcat la noi în 1923, cu un an înainte de sosirea magului. Nu arareori m-a primit, cu naturala sa afectare, în strada Deán Funes. Am făcut împreună caligrafie, la umbra unei sălcii din *patio*, care îi amintea cu gingăşie – după cum mi-a istorisit – de codrii deşi care împodobesc malurile de pământ ale reavănului Ling-Kiang.

— În locul tău, eu aş lăsa baltă caligrafiile şi podoabele, i-a retezat-o detectivul. Vorbeşte-mi de oamenii din casă.

— Actorul bun nu intră în scenă înainte de a fi înălţat teatrul, i-a replicat Shu T'ung. Mai întâi, reducând totul la absurd, vă voi zugrăvi casa; apoi, voi încerca zadarnic să vă fac palidul şi grosolanul portret al celor care o locuiesc.

— Însoţeaască-te vorbele mele de încurajare, a spus cu înflăcărare

Montenegro. Casa din strada Deán Funes e o interesantă *masure* născută o dată cu veacul, unul din monumentele fără de număr ale arhitecturii noastre instinctive, în care dăinuie ingenua profuziune a meşterului italian, abia temperată de severul canon latin al lui Le Corbusier. O voi evoca fără şovăială. Priviţi casa: pe faţada de azi, albastrul celest de ieri e zăpeziu şi aseptic; înăuntru, paşnicul patio al copilăriei, unde micuţa sclavă neagră ducea de colo-colo în goana mare cana din argint pentru mate, îndură fără să-i fie pe plac ofensiva progresului, care îl burduşeşte cu dragoni exotici şi smalţuri milenare, roade ale amăgitoarei perii mânuite de harnicul Nemirovski; în fund, cocioaba din scânduri, care este sălaşul lui Fang She, lângă aleanul verde al sălciei, care mângâie cu o mână frunzoasă dorurile desţăratului. O straşnică sârmă ghimpată, înaltă de un metru şi jumătate, desparte proprietatea de maidanul vecin: pitorescul maidan, ca să folosesc un cuvânt creol fără egal, dăinuie invincibil în inima urbei, ca şi alţi fraţi ai săi; şi poate că motanul mahalalei se duce să caute acolo ierburile care i-ar putea domoli necazurile de *célibataire* morocănos al olanelor. La catul de jos sunt instalate un salon de vânzări şi un *atelier*[1]; la etaj – mă refer, *cela va sans dire*, la vremurile dinaintea incendiului – e căminul familiei, un *at home* inviolabil al mostrei de Extrem Orient aduse în Capitala Federală cu toate harurile şi primejdiile presupuse de un transplant.

— Elevii încearcă încălţările maestrului, a exclamat doctorul Shu T'ung. După triumful privighetorii, urechile acceptă şi primesc butucănosul cântec al raţei. Doctorul Montenegro a zugrăvit casa; limba mea nedibace şi greoaie va schiţa personajele. Fotoliul de onoare îl rezerv pentru *Madame* Hsin.

— M-aţi invitat la propriul meu joc, a observat repezit Montenegro. Mult

[1] Nici vorbă. Noi – contemporani ai mitralierei şi ai bicepsului – respingem această moliciune retorică. Imparabil ca o explozie, eu aş spune: „La parter instalez salonul de vânzări şi un atelier; la etaj, îi închid pe chinezi" (notă scrisă cu mâna lui de către Carlos Anglada).

stimate don Parodi, nu cădeţi, vă rog, într-o regretabilă greşeală. Nu vă faceţi visuri, confundând-o pe *Madame* Hsin cu unele *poules de luxe* pe care probabil că le-aţi acceptat şi adorat în marile hoteluri de pe Riviera şi care îşi împodobesc pompoasa frivolitate cu un pekinez-surogat şi un *quarante chevaux* fără cusur. Cazul prezentat de *Madame* Hsin e întru totul diferit. Ea este un tulburător amestec de mare doamnă de salon şi tigresă orientală. Din privirea sa bridată, însăşi eterna Venus ne face ispititor cu ochiul; gura îi e o floare purpurie fără pereche; mâinile îi sunt numai mătase şi fildeş; trupul, vădit de triumfatoarea sa *cambrure*, e cocheta *avant-garde* a pericolului galben şi triumfă de-acuma în pânzele lui Paquin şi în liniile echivoce ale lui Schiaparelli. Mii de scuze, dragă *confrère*: poetul a luat-o înaintea istoricului. Pentru a schiţa portretul acestei *Madame* Hsin, am recurs la pastel; pentru efigia lui Tai An, voi face apel la virila acvaforte. Nicio prejudecată, oricât de adânc înrădăcinată ar fi, nu-mi va schimonosi imaginea. Mă voi mărgini la probele fotografice ale jurnalelor de la orice oră. Cât despre rest, copacul nu se vede din pricina pădurii: şoptim „un chinez" şi ne urmăm febril drumul, gândind să cucerim mirajul de aur, dar fără să bănuim, poate, tragediile banale sau groteşti, dar incontestabil omeneşti, ale exoticului personaj. Să păstrăm neretuşat portretul lui Fang She, de a cărui înfăţişare îmi aduc perfect aminte, ale cărui urechi au găzduit sfatul meu părintesc şi ale cărui mâini au strâns mănuşa mea de şevro. Comparaţi: în al patrulea medalion din galeria mea se iţeşte un personaj oriental. Nici nu l-am chemat, nici nu-l rog să zăbovească: e străinul, evreul care pândeşte din fundul înnegurat al poveştii mele, aşa cum pândeşte, şi va continua să o facă, dacă legislaţia prudentă nu-l trăsneşte, la fiece *carrefour* al Istoriei. În cazul nostru, numele Oaspetelui de piatră[1] e Samuel Nemirovski. Vă scutesc

[1] Aluzie la legendarul personaj al Comandorului, tatăl unei tinere batjocorite de Don Juan, a cărui statuie de piatră vine să cineze cu el în propria-i casă.

chiar şi de cel mai mic amănunt referitor la acest ebenist întru totul banal: frunte senină şi înaltă, ochi de o tristă demnitate, barbă neagră de profet şi statură interşanjabilă cu a mea.

— Neîntrerupta frecventare a elefanţilor nu-i mai îngăduie ochiului perspicace să zărească nici chiar musca cea mai de râsul lumii, a opinat pe nepusă masă doctorul Shu T'ung. Observ, şi mă hlizesc de plăcere, că neizbutitul meu portret nu aduce niciun soi de prejudiciu galeriei domnului Montenegro. Dar, dacă vocea unui crustaceu numeşte ceva, eu însumi am pătat cu propria mea prezenţă edificiul din strada Deán Funes, deşi sălaşul meu nevăzut se ascunde de zei şi de oameni în colţul pe care îl fac străzile Rivadavia şi Jujuy. Una din istovitoarele mele distracţii e vânzarea la domiciliu de console, paravane, paturi şi armoare, pe care puiosul Nemirovski le făureşte fără răgaz; în mare mila sa, creatorul îmi îngăduie să păstrez şi să folosesc mobilele, până le vând. Chiar acum dorm într-un chiup de lut apocrif din vremea dinastiei Sung, pentru că muntele de crivaturi nupţiale m-a alungat din dormitor, iar un tron pliant îmi interzice accesul în sufragerie.

Am avut îndrăzneala să mă raliez onorabilului cerc din strada Deán Funes, căci *Madame* Hsin mă instiga pe ocolite să nu-mi plec urechea la legitimele imprecaţii ale celorlalţi şi să trec neîntârziat pragul de sub *puerta cancel.* Această indulgenţă de neînţeles nu s-a bucurat de sprijinul necondiţionat al lui Tai An, care era zi şi noapte preceptorul şi maestrul întru magie al acestei *Madame*. Ce mai, trecătorul meu paradis nu a atins vârsta broaştei, nici ţestoase, nici râioase. Credincioasă intereselor magului, *Madame* Hsin s-a consacrat linguşirii lui Nemirovski, pentru ca fericirea acestuia să atingă perfecţiunea, iar numărul mobilelor procreate să-l întreacă pe cel al permutărilor unei persoane în jurul câtorva mese. În lupta cu greaţa şi fandacsia, ea a acceptat cu abnegaţie apropierea nemijlocită a chipului lui de occidental bărbos, deşi, ca să-şi aline martiriul, prefera să dea nas în nas

cu el în beznă sau la cinematograful Loria.

Nobilul regim a legat pe vecie de fabrică miriapodul prosperităţii comerciale. Trădându-şi admirabila zgârcenie, Nemirovski arunca pe inele şi vulpi paraii care-i rotunjeau portofelul ca pe-un purceluş de lapte. Cu riscul ca vreun cenzor viperin să-l eticheteze de plicticos, el burduşea cu asemenea daruri repetate atât degetele, cât şi ceafa pe care *Madame* Hsin le avea în dotare.

Domnule Parodi, înainte de a continua, îngăduiţi-mi să fac o stupidă lămurire. Doar omul care are cap numai ca să nu-i plouă-n gât ar îndrăzni să presupună că atari exerciţii penibile şi, în general, nocturne l-au ţinut departe pe Tai An de vrednica sa pupilă. În faţa ilustrelor persoane care m-ar contrazice, accept că dama nu stătea în casa magului neclintită ca axioma. Când nu-l putea ţine sub observaţie, nici sluji cu propria sa fiinţă, din pricină că între ei se interpuneau câteva hectare de construcţii, doamna încredinţa această misiune unei fiinţe cu mult inferioare ei, chiar celui care cu umilinţă se înfăţişează domniei voastre, salutându-vă cu gura până la urechi[1]. Îmi îndeplineam distinsa misiune cu legitimă slugărnicie: ca să nu-l importunez pe mag, mă străduiam să-mi fac prezenţa cât mai ştearsă; iar ca să nu-l plictisesc, îmi primeneam travestiurile. Odată, spânzurat în cuier, m-am dat, de altfel cu nu prea mult noroc, drept parpalacul de lână în care mă ascunsesem; altă dată, dându-mă la repezeală drept o mobilă, mi-am făcut apariţia pe coridor, în patru labe şi cu un ghiveci de flori în cârcă. Din nefericire, macacul bătrân nu se caţără în pomul putred. Tai An, ebenist la urma urmelor, m-a recunoscut doar cu câteva clipe înainte de a-mi trage întâiul şut cu vârful piciorului şi m-a obligat să imit şi alte fiinţe fără suflet.

Dar Bolta Cerească e mai pizmaşă decât cel care tocmai a aflat că vecinii şi-au cumpărat unul o cârjă de santal, iar altul, un ochi de marmură. Nu-i

[1] Într-adevăr, doctorul a surâs şi a salutat (n. a.)

veşnică nici măcar clipa în care dăm gata un bob de mei; de aceea, fericirea noastră şi-a văzut şi ea sfârşitul cu ochii. A şaptea zi a lui octombrie ne-a hărăzit un mistuitor pojar, care a pus în primejdie însăşi anatomia lui Fang She şi a pus capăt pentru vecie regretatelor noastre taclale; focul nu a mistuit casa pe de-a-ntregul, dar a devorat o puzderie de lampioane micuţe din lemn. Nu răscoliţi pământul în căutarea apei, domnule Parodi, nu vă deshidrataţi onorabilul trup: pojarul a fost stins. Dar, vai, s-a stins şi instructiva căldură a şuetelor noastre. *Madame* Hsin şi Tai An s-au mutat în strada Cerrito, purtaţi pe roatele şi adăpostiţi de coşurile unor trăsuri; Nemirovski a folosit banii primiţi pentru asigurare pentru a înfiinţa Compania Focurilor de Artificii; Fang She, liniştit ca o nesfârşită salbă de ceainice întru totul asemenea, a rămas în coşmelia din scânduri de lângă salcia solitară.

Nu am încălcat cele treizeci şi nouă de legi ale adevărului admiţând că pojarul fusese stins, dar numai un costisitor recipient plin ochi cu apă de ploaie ar putea pretinde că i-a stins şi amintirea, încă de la ivirea zorilor, Nemirovski şi magul trudeau, ticluind un număr nelămurit şi poate chiar nesfârşit de lampioane din bambus fraged. Iar eu, cercetând imparţial pirpiriile măsuri ale casei şi şuvoiul neîntrerupt al mobilelor, am ajuns să cred că nesomnul meşterilor era zadarnic şi că nicicând, poate, nu avea să se mai aprindă vreun lampion. Vai de viaţa şi de zilişoarele mele, mi-am mărturisit greşeala chiar înainte de primul ziurel de ziuă: la unsprezece şi un sfert p.m., toate lampioanele ardeau şi, o dată cu ele, depozitul de talaş şi nişte ostreţe din lemn neglijent acoperite cu vopsea verde. Nu-i curajos cel care calcă tigrul pe coadă, ci cel care, ajungând în inima codrului, adastă clipa încă de la facerea lumii hotărâtă pentru saltul său mortal. Zis şi făcut: am stat cu perseverenţă cocoţat în salcia din fund, nădăjduind, precum salamandra, să mă pot arunca în foc la primul strigăt plin de delicateţe scos de *Madame* Hsin. Pe bună dreptate se zice că vede mai bine un peşte de pe acoperiş

decât o familie de vulturi de pe fundul mării. Fără să pretind să îmi atribui titlul de peşte, am fost de faţă la multe scene care m-au îndurerat, dar le-am făcut faţă fără să mă prăbuşesc, căci m-a ţinut tare preaplăcutul ţel de a vi le povesti cu precizie şi domniei voastre. Am cunoscut setea şi foamea focului; am privit consternarea schimonosită a lui Nemirovski, care abia izbutea să-l sature cu ofrandele sale de rumeguş şi hârtie tipărită; am văzut cum ceremonioasa *Madame* Hsin ajunsese să fie umbra fiecărei mişcări a magului, tot aşa cum fericirea merge în urma focurilor de artificii; l-am văzut, în sfârşit, pe magul care, după ce i-a dat o mână de ajutor lui Nemirovski, a luat-o la goană spre coşmelia prăpădită din fundul curţii, ca să-l mântuie pe Fang She, a cărui fericire nu atinsese, în noaptea aceea, desăvârşirea din pricina unei crize de febra fânului. Operaţiunile de salvare sunt şi mai demne de admirat, dacă enumerăm minuţios cele douăzeci şi opt de circumstanţe care le pun în evidenţă, dintre care acum voi expune doar patru, din respect pentru meschina concizie:

a) Discreditata febră a fânului, care accelera pulsul lui Fang She, nu avea suficientă tărie pentru a-l ţine în pat şi a împiedica eleganta sa fugă.

b) Insipida persoană care vă bâiguie acum această istorioară stătea cocoţată în salcie, gata să o ia la goană împreună cu Fang She, dacă o masă de foc demnă de toată atenţia i-ar fi sugerat-o.

c) Combustia totală a lui Fang She nu l-ar fi deranjat pe Tai An, care îi dădea găzduire şi hrană.

d) La fel cum, în trupul omului, dintele nu vede, ochiul nu zgârie, iar copita nu mestecă, în ceea ce convenţional numim trupul ţării nu este decent ca unul să uzurpe funcţia altuia. Împăratul nu face abuz de putere ca să mătură străzile; puşcăriaşul nu se ia la întrecere cu cineva iute de picior, alergând de colo-colo. Salvându-l pe Fan She, Tai An a luat locul pompierilor, asumându-şi riscul de a-i ofensa şi de a deveni ţinta şuvoaielor de apă din furtunurile lor pline.

Se zice pe drept cuvânt că după un proces pierdut trebuie achitată nota călăului; drept care, după incendiu, au izbucnit certurile. Magul şi ebe- nistul au început să se duşmănească. Proferând monosilabe nemuritoare, generalul Su Wu a ridicat în slăvi deliciul contemplării unei vânători de urşi, dar ştim cu toţii că mai întâi l-au nimerit drept în cârcă săgeţile arcaşilor care nu dădeau niciodată greş şi după aceea l-a ajuns din urmă prada întârâtată şi l-a înfulecat cu fulgi cu tot. Această nefericită analogie rimează şi cu *Madame* Hsin, la fel de vătămată şi imparţială ca generalul. În zadar a încercat ea să-i reconcilieze pe cei doi amici: mergea fuguţa din iatacul mistuit de flăcări al lui Tai An la acum nemărginita cameră de lucru a lui Nemirovski, de parcă era divinitatea protectoare a ruinelor propriului său templu. *Cartea Schimbărilor* ne atrage atenţia că zadarnic folosim petarde şi măşti fără număr pentru a-i aduce bucurie mâniosului; ispititoarele argumente invocate de *Madame* Hsin nu ogoiau discordia nelămurită, ba chiar aş îndrăzni să zic că o înteţeau. Împrejurarea a trasat pe planul oraşului Buenos Aires o figură interesantă, care părea să fie preponderent triunghiulară. Tai An şi *Madame* Hsin au onorat cu prezenţa un apartament din strada Cerrito; Nemirovski, cu Compania Focurilor de Artificii pe care o fondase, a deschis zări noi şi luminoase în faţa casei cu numărul 95 din strada Catamarca; statornicul Fang She a rămas tot în cocioabă.

Dacă meşterul şi magul s-ar fi mărginit la atâta, eu nu m-aş bucura acum de nemeritata plăcere de a sta la taclale cu domniile voastre; din nefericire, Nemirovski nu a vrut să treacă Ziua Rasei fără să-şi viziteze vechiul tovarăş. Când au descins jandarmii, a fost nevoie de oficiile Asistenţei Publice. Echilibrul mental al beligeranţilor era atât de precar, încât Nemirovski (neţinând seama de sângele care îi picura monoton din nas) intona versete instructive din *Tao Te King*, în vreme ce magul (pe care extracţia unui canin îl lăsase rece) înşira nesfârşiţi arşini de povestioare evreieşti.

Pe *Madame* Hsin a îndurerat-o diferendul într-atât, încât mi-a interzis

făţiş să-i mai calc vreodată pragul casei. Povestea vorbei: cerşetorul izgonit din coteţul câinelui îşi face cuib în castelele memoriei; pentru a-mi alina singurătatea, am făcut un pelerinaj la ruinele din strada Deán Funes. Dincolo de salcie, soarele cobora pe cerul amurgului, la fel ca în silitoarea mea copilărie; Fang She m-a primit resemnat şi mi-a oferit o cană cu ceai chior, fisticuri, nuci şi oţet. Omniprezenta şi consistenta imagine a damei nu a putut ascunde privirilor mele un cufăr de haine enorm, care la prima vedere părea un străbun venerabil în stare de putrefacţie. Pentru că prezenţa cufărului îl dădea de gol, Fang She mi-a mărturisit că cei paisprezece ani petrecuţi în această republică paradisiacă abia de făceau cât un minut din tortura cea mai neîndurătoare şi că obţinuse de la consulul nostru un bilet de întoarcere, dreptunghiular, din carton, pe nava Yellow Fish, care ridica ancora săptămâna viitoare, îndreptându-se spre Shanghai. Chipeşul dragon al bucuriei lui avea un singur cusur: convingerea că-l va nemulţumi pe Tai An. Intr-adevăr, dacă, pentru a preţălui un inestimabil mantou de lutru paspoalat cu morsă, expertul cel mai de vază ia în considerare numărul de molii care mişună prin blană, solvabilitatea fiecărui om creşte şi ea o dată cu numărul precis al cerşetorilor care trăiesc pe spinarea lui. Plecarea lui Fang She avea să submineze, fără îndoială, creditul inatacabil de care se bucura Tai An; ca să ocolească primejdia, el ar fi fost în stare să recurgă la zăvoare şi sentinele, la laţuri cu noduri şi droguri. Cu plăcută încetineală, Fang She m-a copleşit cu asemenea gânduri şi m-a implorat, luând de martori toţi strămoşii mei pe linie maternă, să nu-l sastisesc pe Tai An cu neînsemnata veste a plecării lui. Aşa cum cere *Cartea Etichetei*, eu am adăugat la toate astea şi îndoielnica mărturie a liniei paterne; nu fără a vărsa câteva lacrimi, ne-am îmbrăţişat sub salcie.

Câteva minute mai târziu, o maşină de piaţă m-a dus până în strada Cerrito. Fără a ceda diatribelor proferate de lacheu, o simplă unealtă pentru *Madame* Hsin şi Tai An, m-am refugiat într-o farmacie. În venala spiţerie, mi-

au oblojit ochiul şi mi-au pus la dispoziţie un telefon cu convorbiri limitate. L-am pus în funcţiune; cum *Madame* Hsin nu mi-a răspuns, i-am împărtăşit direct lui Tai An vestea fugii pe care o proiecta protejatul său. Drept mulţumire, mi-a ajuns la urechi tăcerea lui elocventă, care a durat până când m-au alungat din farmacie.

Povestea vorbei: poştaşul cu picioare sprintene, care duce răvaşele în goana mare, e mai demn de laude deşănţate decât tovarăşul său care doarme lângă focul aţâţat cu aceleaşi răvaşe. Tai An a fost prompt şi eficient: ca să taie din rădăcini răul oricărei tentative de evadare a protejatului său, a dat buzna în strada Deán Funes, de parcă aştrii l-ar fi înzestrat cu mai mult de-un picior şi o vâslă. În casă, aşteptau să-i dea bineţe două surprize: prima, că n-a dat de Fang She; a doua, că a dat de Nemirovski. El i-a istorisit că nişte neguţători din mahala văzuseră cum Fang She urcase într-o birjă trasă de cai un cufăr şi apoi propria-i persoană şi fugise spre nord în nu prea mare grabă. Cei doi l-au căutat în zadar. Apoi s-au despărţit: Tai An s-a dus la o lichidare de mobile în strada Maipú[1]; Nemirovski s-a întâlnit cu mine la Western Bar.

— *Halte là!* a proferat Montenegro. Beţia artei îşi spune cuvântul. Admiraţi tabloul, don Parodi: cei doi duelgii depun cu gravitate armele, căci neştiuta fibră omenească le e rănită de dureroasa pierdere comună. Insist asupra detaliului: deşi îi mână în acţiune aceleaşi intenţii, ei sunt substanţial diferiţi. Presimţiri de moarte fâlfâie, poate, sub fruntea lui Tai An; Nemirovski, surd la asemenea glasuri nepământeşti, se informează, îşi pune probleme, întreabă. Mărturisesc că pe mine mă atrage al treilea personaj: acel *jemenfoutiste* care părăseşte cadrul istorisirii într-o trăsură deschisă e şi el o enigmă interesantă.

— Domnilor, a continuat molcom Shu T'ung, înmâloşata-mi istorioară a ajuns la memorabila noapte din 14 octombrie. Îmi îngădui să o consider

[1] Stradă din apropierea celei pe care se afla apartamentul lui Borges şi unde se află vila în care Bioy Casares a locuit întreaga viaţă împreună cu familia sa.

memorabilă, pentru că burdihanul meu prost crescut şi învechit nu a ştiut să aprecieze porţiile duble de terci care erau însăşi decenţa şi singurele merinde de pe masa lui Nemirovski. Proiectasem cu inocenţă: a) să iau cina la Nemirovski acasă; b) să-mi arăt, la Cinematograful Unşpe, dezaprobarea faţă de trei filme muzicale care, după spusele lui Nemirovski, nu o satisfăcuseră pe *Madame* Hsin; c) să savurez un lichior de anason în cofetăria La Perla; d) să mă întorc acasă. Via şi, poate, dureroasa evocare a terciului m-a obligat să elimin punctele *b* şi *c* şi să răstorn ordinea firească a reputatului alfabet al domniilor voastre, trecând de la *a* la *d*. Rezultatul colateral a fost că n-am plecat de-acasă cât a fost noaptea de lungă, în ciuda insomniei.

— Asemenea purtări vă fac cinste, a observat Montenegro. Deşi mâncărurile indigeniste din copilăria noastră se dovedesc a fi, în felul lor, nepreţuite *trouvailles* din tezaurul creol, sunt din tot sufletul de acord cu doctorul: pe culmea unei *haute cuisine*, galul nu recunoaşte că ar avea rivali.

— Pe 15, doi caralii de la poliţia secretă m-au trezit în persoană, i-a dat înainte Shu T'ung, şi m-au invitat să le ţin de şase până la solidul Sediu Central. Acolo am aflat ceea ce domniile voastre ştiţi de-acuma; îngrozit de neaşteptata mobilitate de care dăduse dovadă Fang She, afectuosul Nemirovski se năpustise în casa din strada Deán Funes, cu puţin înainte de venirea diafanei aurore. Bine zice *Cartea Etichetei*: dacă în miezul verii fierbinţi onorabila ta concubină cade la aşternut cu oameni de prostime şi fier rău, nu tu vei fi tatăl fiului tău; iar de sâcâi palatele prietenilor la ore necuvenite, un surâs tainic va înflori luminos pe chipul portarilor. Nemirovski a simţit pe propria sa piele palma pe care i-a dat-o adagiul; căci nu a dat de Fang She, dar a dat, în schimb, de hoitul magului, îngropat în graba mare sub salcia de care am mai pomenit.

— Perspectiva, mult stimate Parodi, a proclamat pe nepusă masă Montenegro, e călcâiul lui Ahile al marilor pictori orientali. Între doi vălătuci

de fum albastru, vă voi îmbogăţi albumul lăuntric cu un abil *raccourci* al scenei. Pe umărul lui Tai An, augustul sărut al Morţii îşi pusese pecetea cu *rouge*: o rană de armă albă, care se lăţea pe vreo zece centimetri. Nici urmă de oţelul vinovat. Lopata funerară se străduia în zadar să astupe lacuna: era o simplă unealtă de grădină, cum nu se poate mai comună, zvârlită – pe foarte bună dreptate – la câţiva metri mai încolo. Pe coada folclorică a lopeţii, gaborii (incapabili de avânturi geniale şi adepţi obstinaţi ai amănunţirii) au dat de nici n-am idee ce amprente digitale ale lui Nemirovski. Intuitiv, înţeleptul îşi râde de toată bucătăria asta ştiinţifică; el are misiunea să înalţe, cărămidă cu cărămidă, o construcţie trainică şi zveltă. Dar mă opresc aici: păstrez pentru viitor clipa anticipării şi dăltuirii în piatră a indiciilor pe care le-am cules.

— Cu neostoita nădejde că în viitorul domniei voastre se va crăpa odată şi-odată de ziuă, a intervenit Shu T'ung, reînnod aici firul umilei mele istorisiri. Când Tai An a dat buzna teafăr şi nevătămat în casa din strada Deán Funes, vecinii indolenţi, ce dormeau ca tomurile clasice care burduşesc o bibliotecă rectilinie, nici nu l-au zărit barem. Dar se presupune că trebuie să-şi fi făcut apariţia după unsprezece, căci la unsprezece fără un sfert fusese văzut furlandisindu-se la interminabila lichidare de stoc din strada Maipú.

— Chiar aşa, a coroborat Montenegro. Vă şuşotesc, *inter nos*, că şireţii *porteños* au clevetit, după cum le e firea, pe marginea apariţiei fulgerătoare a acestui personaj exotic. Mai mult, iată cum erau dispuse piesele pe eşichier: pe la unsprezece p.m., damei – am făcut aluzie la *Madame* Hsin – i s-au putut zări ochii bridaţi şi nasul delicios chiar în toiul larmei pestriţe de la „Dragonul ce-şi uită de sine". De la unsprezece la douăsprezece, a deservit la domiciliu un client care îşi păstrează anonimatul. *Le coeur a des raisons*… Cât despre nestatornicul Fang She, poliţia susţine că, încă înainte de unsprezece, el era în celebrul salon „mare", sau „al milionarilor", din hanul Noul Imparţial, spelunca cea mai rău famată din mahalaua noastră, de care

nici domnia voastră, nici eu, iubite *confrère*, n-avem nici cea mai mică idee. Pe 15 octombrie s-a îmbarcat pe vaporul Yellow Fish, îndreptându-se spre fascinantele taine ale Levantului. L-au săltat la Montevideo, şi acum, neştiut de nimeni, arde mangalul în strada Moreno, la dispoziţia autorităţilor. „Şi Tai An?“, se vor fi întrebând scepticii. Surd la frivola curiozitate poliţienească, ermetic închis în tradiţionalul sicriu viu colorat, fără răgaz legănat de ruliu în prealiniştita cală a lui Yellow Fish, el pluteşte neobosit, călătorind la nesfârşit, spre China milenară şi ceremonioasă.

II

Patru luni mai târziu, Fang She l-a vizitat pe Isidro Parodi. Era un bărbat înalt de stat şi puhav; avea chipul rotund, şters şi, poate, misterios. Purta o pălărie neagră de pai şi un parpalac alb.

— Foarte bine[1], a spus Parodi. Dacă nu găseşti niciun inconvenient, îţi voi povesti ce ştiu şi ce nu ştiu despre afacerea din strada Deán Funes. Compatriotul tău, doctorul Shu T'ung, azi absent, ne-a înşirat o istorie lungă şi încâlcită, din care am presupus că, în 1922, un eretic a furat juvaerul care împodobea statuia cum nu se poate mai făcătoare de miracole pe care ştiţi să o veneraţi în ţara voastră. Popii, care se cruceau la auzul celor petrecute, au trimis un misionar ca să-l pedepsească pe eretic şi să aducă relicva înapoi. Doctorul a spus că misionarul era, după propria sa mărturisire, chiar Tai An. Dar eu mă mărginesc la fapte, cum ar zice înţeleptul Merlin. Misionarul Tai An schimba numele şi mahalalele, afla din jurnale toate navele care ancorau în capitală şi era umbra tuturor chinezilor care debarcau. Dar asemenea târcoale poate da atât cel care caută, cât şi cel care se ascunde. Tu ai sosit primul la Buenos Aires; apoi şi-a făcut apariţia Tai An. Oricine ar putea crede

[1] Duelul a început; cititorul simte de-acum acel *cliquetis* al floretelor rivale (notă marginală a lui Gervasio Montenegro).

că tu erai hoţul, iar el – urmăritorul. Dar chiar doctorul a zis că Tai An a zăbovit un an în Uruguay, încercând să vândă clătite. Deci, după cum vezi, primul sosit în America a fost Tai An.

Uite ce-i, am să-ţi enumăr toate câte îmi sunt limpezi acum. Dacă dau greş, îmi vei spune „ai dat-o-n bară, frate" şi mă vei ajuta să îndrept greşeala. Dau ca sigur faptul că Tai An e hoţul, iar tu – misionarul: dacă nu, povestea n-are niciun chichirez.

Prietene Fang She, de multă vreme tot împrumuta Tai An trupul tău. Şi chiar din pricina aceasta îşi schimba fără răgaz numele şi sălaşul. În cele din urmă, s-a afanisit. A făcut un plan prudent, deşi îndrăzneţ, apoi a avut tăria şi vitejia să-l pună în aplicare. A început cu o bravadă: a făcut în aşa fel ca tu să locuieşti la el acasă. Acolo mai stăteau dama chinezoaică, ibovnica lui, şi ebenistul rus. Dama încerca şi ea să dea de urma juvaerului. Când ieşea cu rusnacul, care era şi el în vorbă cu ea, îl punea de şase pe doctorul plin de talente, care, după împrejurare, ba-şi punea liniştit un ghiveci cu flori în cârcă, ba se dădea drept o mobilă. Tot aruncând cu patacele ba în biograf, ba în localuri, rusnacul se lefterise. Atunci s-a întors în istoria antică şi a dat foc dughenei de mobilă, ca să pună mâna pe asigurare; Tai An era înţeles cu el: l-a ajutat să facă lampioanele care au înteţit pârjolul; apoi doctorul, cramponat de salcie mai ceva ca salamandra, i-a surprins aţâţând focul cu jurnale vechi şi talaş. Dar stai să vezi ce făcea fiecare în timpul nenorocirii. Dama l-a urmărit pe Tai An ca o umbră şi a pândit clipa când el dădea să scoată juvaerul din tainiţă. Dar Tai An nu murea de grija asta. Lui i se năzărise să te salveze. Ajutorul lui poate fi interpretat în două chipuri. Cel mai simplu e să cred că tu eşti hoţul şi că el te-a salvat pentru ca taina să nu se ducă pe apa sâmbetei o dată cu tine. Dar, după mine, Tai An a făcut-o doar-doar nu-i vei mai ţine umbră; ce mai, ca să-ţi cumpere conştiinţa, ca s-o zic pe-a dreaptă.

— Aşa e, a recunoscut cu simplitate Fang She. Dar eu nu m-am lăsat

cumpărat.

— Prima presupunere nu mi-a convenit, a continuat Parodi. Chiar dacă tu ai fi fost hoţul, cine s-ar fi putut teme că taina avea să moară o dată cu tine? Başca, dacă într-adevăr ar fi existat vreo primejdie, şi-ar fi făcut apariţia doctorul Shu T'ung, ca o telegramă, cu ghiveciul cu flori şi tot tacâmul.

A doua zi, au plecat cu toţii şi te-au lăsat mai singur ca un monoclu. Tai An s-a prefăcut că se încaieră cu Nemirovski. Eu îi atribui două intenţii: prima, să arate că nu era înţeles cu rusnacul şi că nu era de acord cu incendiul; a doua, să-şi ia dama şi s-o ducă departe de rusnac. Dar ăla a continuat să-i tragă clopotele damei, şi atunci cei doi s-au încăierat pe bune.

Te aflai în faţa unei chestiuni încurcate: talismanul putea fi pitit oriunde. La prima vedere, singurul loc care părea mai presus de orice bănuială era casa. Şi asta din trei pricini: acolo te instalase pe tine; acolo ţi-a îngăduit să locuieşti singur după incendiu; chiar Tai An îi dăduse foc. Dar bănuiesc că omul a luat-o razna: în locul tău, don Pancho, ciubărul de probe aduse pentru a dovedi ceva ce n-avea trebuinţă să fie dovedit pe mine m-ar fi băgat la îndoieli.

Fang She s-a ridicat şi a zis cu gravitate:

— Spusele domniei voastre sunt adevărul gol-goluţ, dar mai sunt şi lucruri pe care nu le puteţi şti. Iar eu vi le voi aduce la cunoştinţă. După plecarea tuturor, eram convins că talismanul era ascuns în casă. Nu l-am căutat. I-am cerut consulului nostru să mă repatrieze şi i-am dat doctorului Shu T'ung vestea călătoriei mele. Cum era de aşteptat, el i-a împărtăşit-o fără întârziere lui Tai An. M-am dus, am lăsat cufărul pe Yellow Fish şi m-am întors acasă. Am intrat prin maidan şi m-am ascuns. După un timp, a sosit Nemirovski; vecinii vorbiseră despre plecarea mea. Apoi şi-a făcut apariţia Tai An. Cei doi s-au prefăcut că mă căutau. Tai An a zis că trebuia să se ducă la lichidarea unui stoc de mobile, pe strada Maipú. Fiecare a luat-o pe drumul lui. Dar Tai An minţise: s-a întors după câteva minute. A dat buzna în coşmelie şi a ieşit

târând după el lopata cu care de atâtea ori îmi făcusem de lucru prin grădină[1]. Cocârjat, s-a pus să sape în jurul sălciei, la lumina lunii. A trecut o vreme, n-aş şti s-o măsor; în sfârşit, a scos din pământ ceva lucitor şi am zărit talismanul Zeiţei. Atunci am plonjat peste fur şi i-am făcut felul.

Ştiam că odată şi-odată aveau să mă salte. Dar trebuia să recuperez talismanul. L-am tăinuit în gura răposatului. Acum se află în drum spre patrie şi se va întoarce în sanctuarul Zeiţei, unde tovarăşii mei vor da de el când vor incinera hoitul.

Apoi am căutat într-un jurnal pagina cu lichidări de stocuri de mobile. Erau două sau trei pe strada Maipú. M-am dus la una dintre ele. Iar la unsprezece fără cinci, eram deja la hanul Noul Imparţial.

Asta mi-e povestea. Acum mă puteţi da pe mâna autorităţilor.

— Dinspre partea mea, poţi aştepta stând jos, a spus Parodi. În zilele noastre, oamenii nu fac decât să pretindă ca guvernul să rezolve toate celea. Dacă eşti sărac, el trebuie să-ţi dea de lucru; dacă stai prost cu sănătatea, el trebuie să-ţi poarte de grijă într-un spital; dacă eşti dator cu o moarte, în loc s-o ispăşeşti de unul singur, îi ceri guvernului să-ţi dea o pedeapsă. Vei spune că nu sunt tocmai eu cel mai potrivit să vorbească astfel, de vreme ce trăiesc pe spinarea statului. Dar continuu să cred, domnul meu, că omul trebuie să se descurce singur.

— Şi eu la fel, domnule Parodi, a spus molcom Fang She. Mulţi oameni îşi dau acum viaţa în lumea asta întru apărarea acestui crez.

Pujato, 21 octombrie 1942

(Traducere: Ileana SCIPIONE)

[1] Nuanţă bucolică (notă originală a lui José Formento).

Raymond CARVER

CATEDRALA

Un vechi prieten al nevesti-mii, orb din naştere, îşi anunţase sosirea la noi. Soţia lui murise de curând. Îi rămăseseră nişte rubedenii din partea ei, prin Connecticut. De acolo o sună pe nevastă-mea să-şi anunţe vizita. Sosea cu trenul, era un drum cam de cinci ore, nevastă- mea urmând să-l aştepte la gară. Nu se mai văzuseră de zece ani, de când, la Seattle, într-o vară, nevastă-mea lucrase pentru el. Păstraseră, bineînţeles, legătura. Îşi imprimau vocea pe benzi de magnetofon pe care şi le trimiteau apoi prin poştă. Când am auzit că vine la noi m-a apucat groaza. Nu ştiam mare lucru despre el. Decât că e orb, ceea ce era suficient ca să mă indispun. Despre orbi aveam o vagă idee, şi aceea adunată de prin filme. În filme orbii îşi târşâie picioarele, afişând nişte mutre deloc vesele. Ba uneori îşi mai iau şi un câine dresat cu ei, să nu piardă cumva drumul. Cred că ar fi fost ultimul lucru la care m-aş fi gândit: că voi dormi sub acelaşi acoperiş cu un orb, şi unde? chiar la mine acasă.

În vara aceea, la Seattle, nevastă-mea rămăsese fără serviciu. Bani nu mai avea. Voia să se mărite în toamnă cu un tip care făcea şcoala de ofiţeri. Dar, şi el era lefter. Se iubeau, cică, la nebunie, şi-atunci, pasămite, banii nu contau. În sfârşit, găsise ceva prin ziare: CAUT ASISTENŢĂ – *Orb angajează persoană care să-i citească*. Era şi un număr de telefon. A sunat, s-a dus la el şi a primit de lucru pe loc. În vara aceea a muncit pentru orb. Îi citea tot felul de bazaconii, studii, analize, rapoarte. L-a ajutat să înjghebe un mic birou de asistenţă socială. Aşa s-a înfiripat prietenia celor doi, a nevesti-mii cu orbul. Povestea o ştiu chiar de la ea. Pe urmă s-a mai întâmplat ceva. Tot de la ea ştiu. Era ultima ei zi de lucru, urmau să se despartă. Stăteau amândoi în birou, când orbul a rugat-o să-l lase, câteva clipe, să-i atingă faţa. Nevastă-mea n-a zis nu. Cică orbul ar fi pipăit-o atunci cu degetele pe faţă, că nu i-ar fi scăpat nicio bucăţică neatinsă, ar fi pipăit-o şi pe nas, şi culmea, chiar şi pe gât. Scena a fost de milioane. Nevastă-mea, că să scrie niscaiva versuri de

aducere aminte, că ea, pasămite, dacă nu scrie nu se simte în apele ei. Pe vremea aceea nu trecea anul până n-aşternea vreo trăsnaie pe hârtie, întotdeauna după o chestie mai suculentă.

Poezia cu pricina am apucat s-o văd, adică mi-a arătat-o chiar ea, pe vremea când îi făceam curte. Povestea acolo, în poezie, ce simţise ea atunci, ce i se năzărise în clipa aceea, în timp ce orbul o pipăia pe nas şi pe buze. Poezia, ţin bine minte, era o aiureală. Dar de zis, n-am zis nimic. E drept că nici eu nu sunt mare expert în domeniu, iar dacă e să pun mâna pe-o carte, zău că aceea n-ar fi una de poezii.

Vasăzică ofiţeraşul nostru intrase în graţiile ei. Prima ei iubire. Până aici toate bune şi frumoase. Pe la sfârşitul verii, aşadar, după scena cu pipăiala, ea îşi ia rămas bun de la orb şi se mărită cu celălalt, prima ei iubire, şi cum individul, între timp, ieşise ofiţer cu patalama în regulă, îşi fac amândoi bagajele şi se topesc din Seattle. Cei doi, adică orbul şi ea, au păstrat legătura. Ea l-a sunat prima, după un an, poate chiar mai repede. L-a sunat într-o noapte, de la o bază aeriană din Alabama. Voia să se descarce, şi s-a descărcat. Orbul a povăţuit-o să-i trimită o bandă în care să-i spună tot ce se întâmplase cu ea. Aşa a făcut. I-a trimis o bandă. Cu destăinuirile ei. Povestea acolo de bărbatu-său, de trambalările lor dintr-un stat în altul. Ea zicea că-l iubeşte pe ofiţer, dar că nu-i place viaţa pe care o duc, că mutatul dintr-o unitate în alta e un chin. Îi spunea orbului, tot pe banda aceea, că scrisese o poezie, în care era vorba de el, şi că avea de gând să scrie alta, să arate ce înseamnă să fii nevastă de ofiţer de aviaţie. Pe asta n-o terminase încă. Adică mai avea de scris la ea. Orbul i-a răspuns, a făcut şi el o bandă pe care i-a trimis-o prin poştă. Ea a primit-o şi a înregistrat alta. Au dus-o aşa ani de zile. Ofiţerul era trimis în misiuni, când la o bază, când la alta. Ea, după el. Aşa se explică de ce orbul primea benzi de la bazele aeriene Moody, Meguire, Meconnell sau Travis, de lângă Sacramento. Tocmai aici, la Travis, într-o noapte, o apucară pandaliile, vedea bine că tot mu- tându-se ba într-un loc, ba în altul, rămâne tot singură, şi atunci şi-a zis că nu se mai poate aşa. S-a dus la ea în cameră, a luat din sertarul cu medicamente tot ce-a găsit, şi încet-încet, cu o sticlă de gin, le-a dat pe gât pe toate. Apoi, s-a vârât în cadă, a dat drumul la apa fierbinte şi a leşinat.

N-a mierlit-o. În schimb, a luat-o cu ameţeli. Pe urmă a borât. Când se

întoarce acasă ofiţeraşul nostru – mai are vreo importanţă cum îl cheamă? nu-i de-ajuns că fusese prima ei iubire? — individul, deci, se întoarce acasă, o fi fost probabil prin vreo misiune, şi când o găseşte în halul în care era, pune mâna pe telefon şi cheamă ambulanţa. Mai târziu orbul a aflat toată tărăşenia, cu lux de amănunte, evident tot dintr-o bandă. Ea a continuat să-i trimită benzi cu poşta, expres, înşirându-i vrute şi nevrute. Rămăsese, fără îndoială, singura ei distracţie, pentru a n-o mai pune la socoteală pe cea cu poeziile. Într-o bună zi, îi dădu de veste orbului, bineînţeles tot prin intermediul unei benzi de magnetofon, că s-a hotărât să se despartă o vreme de ofiţer. Imediat, a sosit următoarea bandă cu vestea divorţului. Aşadar orbului nu-i scăpa absolut nimic. Când am cunoscut-o pe nevastă-mea, el a fost informat imediat. Ştia tot sau cel puţin aşa mi se părea mie. La un moment dat nevastă-mea îmi flutură pe la nas ultima bandă expediată de orb, voia să vadă dacă sunt curios s-o ascult. Cred că asta s-a întâmplat acum un an. E vorba de tine, m-a liniştit ea, arătându-mi banda. Fie, hai s-o ascultăm, am zis eu. Ne-am înarmat cu două pahare pline, ne-am tolănit în living. Eram pregătiţi. A aşezat mai întâi banda în magnetofon, a învârtit nişte butoane şi pe urmă i-a dat drumul. S-a auzit la început fâşâitul benzii, apoi o voce puternică. Nevastă-mea a micşorat volumul. După ce am ascultat câteva minute nişte banalităţi, am auzit deodată cum acest străin, acest orb pe care nu-l întâlnisem în viaţa mea, îmi rosteşte numele. Zicea cam aşa: „Din tot ce mi-ai povestit despre el, pot trage o singură concluzie…” În acel moment a intervenit ceva, cred că bătuse cineva la uşă, sau poate am auzit telefonul sunând, adevărul e că n-am mai apucat să aflu la ce concluzie ajunsese respectivul. Poate că aşa a fost să fie. Să ascult exact cât se cuvenea, nimic mai mult.

Iată că sosise ziua ca orbul, cel de pe bandă, să poposească în casa noastră.

— Ce-ai zice dacă l-aş scoate la o partidă de popice? i-am sugerat eu nevesti-mii.

Stătea lângă chiuvetă cu o oală de cartofi în faţă. A lăsat cuţitul din mână şi s-a întors spre mine.

— Fă-o pentru mine, dacă mă iubeşti, mi-a zis ea. Dacă nu vrei, mă rog, te priveşte. Să ştii însă că dacă tu ai avea un prieten şi el ar veni la noi în

vizită, oricine ar fi, să ştii că m-aş da peste cap ca să se simtă bine.

Luă o cârpă de vase şi se şterse pe mâini.

— Mda, numai că eu n-am niciun prieten orb.

— Tu n-ai niciun prieten. Nici*unul*, accentuă ea. Şi cu asta am încheiat discuţia.

— Ce naiba, tu chiar nu-ţi dai seama, reluă ea firul conversaţiei. Omul abia şi-a îngropat nevasta. E singur, pricepi?

M-am cufundat în tăcere. Nu ştiam mare lucru despre nevasta orbului. O chema Beulah. Beulah!? Bine, dar ăsta nu putea fi decât numele unei negrese.

— Nevastă-sa era negresă? am întrebat eu.

— Ai înnebunit? exclamă ea. Ce-i cu tine? Îţi filează vreo lampă?

Apucase un cartof, pe care l-am văzut după câteva clipe rostogolindu-se pe gresia din bucătărie, sub cuptor.

— Ai băut ceva? mă chestionă ea. Hai, spune drept.

— Ce, n-am voie să întreb, am replicat eu.

Abia atunci nevastă-mea s-a apucat să mă pună în temă. Chiar mai mult decât aş fi dorit. Mi-am umplut un pahar şi m-am aşezat la masa din bucătărie ca s-o ascult pe îndelete. Povestirea ei se închegă treptat.

Beulah începuse să lucreze pentru orb cam la un an după plecarea nevesti-mii. N-a trecut mult timp şi cei doi, Beulah şi cu orbul, şi-au pus verighetele pe deget. A fost o nuntă modestă – cui i-ar fi trăsnit prin cap să asiste la o asemenea ceremonie – doar ei, preotul şi soţia acestuia. Important e că fusese o căsătorie religioasă. Beulah dorise acest lucru, povestea orbul mai târziu. Probabil că încă de atunci cancerul mocnea în ea. Au trăit împreună opt ani, nedespărţiţi, accentuă nevastă-mea, nedespărţiţi. După aceea Beulah a început să se simtă rău şi foarte curând s-a prăpădit. Când a murit, se afla într-un spital din Seattle, cu orbul la căpătâiul ei, ţinând-o de mână. Se căsătoriseră, trăiseră împreună, lucraseră, făcuseră şi dragoste, fără îndoială, şi, într-o zi, iată că orbul a trebuit s-o îngroape. Cum naiba să trăieşti atâta vreme lângă o femeie fără să-i vezi chipul? Pentru mine era de neînţeles. Şi, dintr-o dată, am început să-l compătimesc. M-am gândit ce viaţă nenorocită trebuie să fi dus această femeie alături de el. Să trăieşti lângă bărbatul iubit, şi să rămâi tocmai pentru el invizibilă. Să nu-i

poţi pretinde nici cel mai banal compliment. Să nu-l poţi mişca nici cu surâsul, nici cu grimasele tale. Chiar dacă ţi-ai mânji faţa cu o oroare de fard, chiar dacă ţi-ai vopsi pleoapele în verde, chiar dacă ţi-ai înfige un ac în nas şi ai purta pantalonaşi gălbui şi pantofiori stacojii, pentru el tot aia ar fi. Iar la urmă să-ţi dai sufletul, cu orbul lângă tine, să-l ţii de mână, să-i vezi ochii înlăcrimaţi – îmi imaginez cum arătau împreună în acel moment – şi să te gândeşti că în câteva zile vei fi în mormânt, iar bărbatu-tău nu ştie, adică habar n-a avut vreodată cum arăţi. După moartea ei, Robert a rămas cu o poliţă de asigurări. O nimica toată. Şi cu o jumătate de monedă mexicană de douăzeci de pesos. Cealaltă jumătate o lăsase în coşciug, alături de ea. Să te apuce plânsul, nu altceva.

Se apropiase ora sosirii lui. Nevastă-mea plecase la gară să-l întâmpine. Aveam de aşteptat. Tocmai îmi umplusem un pahar şi deschisesem televizorul, când am auzit maşina trăgând în faţa casei. M-am sculat de pe sofa cu paharul în mână şi m-am dus la geam să mă uit afară.

Nevastă-mea râdea. Tocmai parcase. Am văzut-o ieşind din maşină şi închizând uşa după ea. Era cu gura pân-la urechi. Nu-mi venea să cred. A dat ocol maşinii ca să ajungă la orb, care tocmai se pregătea să iasă. Iar orbul, închipuiţi-vă, purta barbă, o barbă impunătoare. Un orb cu barbă. Ei nu, că asta punea capac la toate. Orbul se întinse spre bancheta din spate şi înşfăca valiza. Nevastă-mea îl luă de braţ, închise portiera din dreptul lui, şi apoi, trăncănind naiba ştie ce, îl purtă pe alee, pe scări, până la uşă. Am închis televizorul, am sorbit ultima picătură din pahar, pe care am avut grijă apoi să-l clătesc, m-am şters pe mâini şi după aceea m-am îndreptat spre uşă.

Soţia mea făcu prezentările:

— Dă-mi voie să ţi-l prezint pe Robert. Robert, acesta este soţul meu. Ţi-am povestit despre el.

Radia de bucurie. Îl ţinea pe orb de mânecă. Orbul lăsă valiza şi ridică mâna spre mine. Am apucat-o. Mi-a strâns-o energic. Aşteptam să-i dea drumul, dar el mi-o ţinea în continuare. În sfârşit, mi-am recuperat-o.

— Am senzaţia că ne ştim de undeva, bubui vocea lui.

— Şi eu, am completat eu într-o doară, căci nu-mi venise altceva mai bun în minte. Apoi am adăugat:

— Bun venit. Am auzit o mulţime de lucruri despre dumneata.

Ne pusesem în mişcare, un grup mic, venind dinspre verandă spre living, nevastă-mea ţinându-l în continuare de mână, ca să nu-l piardă. În cealaltă mână orbul ducea valijoara. Nevastă-mea strecura din când în când câte-o indicaţie:

— Acum ia-o la stânga, Robert. Aşa. Acum fii atent, aici e un scaun. Aşa. Aşază-te aici pe sofa. Ştii, e nouă, am cumpărat-o acum două săptămâni.

Am încercat să plasez şi eu o replică, ceva în legătură cu vechea sofa, să spun că nu fusese rea nici cealaltă. Dar n-am reuşit să leg nici măcar o propoziţie. Apoi, m-am gândit c-ar fi potrivit să comentez călătoria pe râul Hudson, era subiectul cel mai la îndemână, să-i explic că ducându-te la New York e recomandabil să stai pe partea dreaptă în tren, iar venind înapoi de la New York, invers, pe stânga.

— Aţi călătorit bine? am zis eu în cele din urmă. Apropo, pe ce parte aţi stat în tren?

— Ce întrebare! Cum adică pe ce parte? se agită nevastă-mea. Ce contează pe ce parte?

— Am întrebat numai, m-am retras eu.

— Pe partea dreaptă, răspunse orbul. N-am mai călătorit cu trenul de patruzeci de ani. De când eram puşti. Atunci mă duceau ăi bătrâni de mână. De mult, cam de mult. Aproape că uitasem cum e. Acum am barba ninsă, zise el. Parcă aşa mi-a spus un amic de-al meu, dacă nu mă înşel. Sunt un tip distins, nu-i aşa, draga mea?

Orbul se adresase fireşte nevesti-mii.

— Eşti un tip distins, Robert, aprobă ea. Robert, mă bucur că eşti cu noi.

În sfârşit, ea îşi dezlipi ochii de pe el şi se uită la mine. Am avut impresia că nu-i convine ce vede. Şi, ca să-i răspund, am dat din umeri.

N-am cunoscut personal niciun orb în viaţa mea. Nici măcar n-am întâlnit vreunul în carne şi oase. Orbul care intrase în casa noastră bătea spre cincizeci de ani, era un tip solid, cu un început de chelie, cu umerii încovoiaţi de parcă ar fi cărat pe ei nişte cufere imense. Purta pantaloni şi pantofi cafenii, o cămaşă maro deschis, cravată şi un sacou sport. Îmbrăcat şic. În plus, barba. O barbă de toată frumuseţea. De baston sau ochelari fumurii, nici vorbă. Şi eu care credeam că orbii nu fac o mişcare fără să-şi pună pe nas ochelarii cu lentile fumurii. Şi, totuşi, parcă m-aş fi simţit mai în largul

meu dacă ar fi avut şi el o pereche pe nas. În aparenţă, ochii lui nu se deosebeau cu nimic de ochii unui om normal. Când îl priveai mai atent, observai că există totuşi o diferenţă. Mai întâi, irisul era prea albicios. Pupilele se mişcau în orbite alandala, iar el nu ştia sau poate nu era în stare să le fixeze într-o direcţie anume. Da, era o imagine de groază. M-am uitat fix la faţa lui. Am văzut cum pupila stângă o ia într-o parte, spre nas, în timp ce cealaltă încerca să stea pe loc. Bine zis încerca, fiindcă ochiul cu pricina părea într-o vânturare continuă, orbul habar n-având de asta.

I-am zis:

— Să pregătesc ceva de băut. Ce preferi? Avem de toate. Ne umplem şi noi timpul cum putem.

— Bătrâne, beau numai scotch, spuse el repezit şi tare.

— Grozav, am completat eu.

Aşadar mă luase cu „bătrâne". Nici nu se putea altfel.

— Am bănuit eu, deci scotch.

Pipăia cu degetele valiza aşezată lângă sofa. Aşa se orienta el, am priceput de îndată.

— Să o duc sus în camera ta? îi spuse nevastă-mea.

— Nu, nu, stă bine aici, nu mă deranjează, zise el, cu o voce pătrunzătoare. O duc eu când urc.

— Puţină apă? l-am întrebat.

— Foarte puţin.

— Ştiam eu, am zis repede.

— O lacrimă, completă el. Îl ţii minte pe Barry Fitzgerald, actorul irlandez? Când beau apă, zice Fitzgerald, torn apă. Când beau whisky, torn whisky. La fel şi eu.

Nevastă-mea râdea. Orbul îşi apucă barba, o ridică încet, lăsând-o să cadă apoi. Am pregătit paharele, trei pahare mari cu un strop de apă în fiecare. Apoi ne-am tolănit în living şi-am început să stăm la taclale. Mai întâi, cum călătorise Robert. Zburase de pe coasta de vest până la Connecticut, un drum cam lung, ce-i drept. Apoi, de la Connecticut la noi, cu trenul. Între timp paharele se goliseră, aşa că am mai umplut un rând.

Citisem undeva, nu mai ştiam unde, că orbii nu fumează, că n-ar fuma, zice-se, fiindcă nu pot admira fumul care le iese pe nări. Bănuiam că-i o

explicaţie care îi priveşte numai pe ei, pe orbi. Vizitatorul nostru, orbul, trăgea cu sete din ţigară, o fuma până la capăt şi, după aceea, aprindea imediat alta. El umplea scrumiera, iar nevastă-mea o golea.

Mai târziu, când ne-am aşezat la masă, am dat gata încă un rând de whisky. Nevastă-mea îi umplu farfuria lui Robert: friptură, cartofi prăjiţi, fasole verde. I-am uns două felii de pâine cu unt. Apoi, i-am spus:

— Aici ai pâine cu unt.

Am dat pe gât încă o duşcă şi am zis:

— Să ne rugăm.

Nevastă-mea rămăsese cu gura căscată. Orbul lăsase capul în jos.

— Să ne rugăm, am adăugat eu, să nu dea cineva vreun telefon şi să nu se răcească friptura.

După aceea ne-am năpustit asupra farfuriilor. Am înghiţit tot, absolut tot ce era de mâncare pe masă. Înfulecam de parcă ar fi fost ultima cină din viaţa noastră. Nu se auzea niciun cuvânt. Am mâncat, am ras, am topit totul. Orbul detectase mâncarea imediat, mergea la sigur. Mă uitam la el cu admiraţie. Proţăpise carnea cu cuţitul şi furculiţa. O tăie în bucăţi, vârî apoi furculiţa în gură, culese cartofii din farfurie, şi fasolea, apoi înhăţă o felie de pâine cu unt pe care o înfulecă. Sfârşi cu un gât zdravăn de lapte. Din când în când se ajuta cu degetele, şi o făcea în modul cel mai degajat cu putinţă.

N-am iertat nimic. Am devorat totul, inclusiv o tavă cu plăcintă cu căpşuni. Când ne-am oprit, păream toţi buimăciţi. Transpirasem. Ne-am ridicat, îndepărtându-ne de masa pe care rămăseseră numai farfurii murdare. Ne-am retras în living, unde ne-am trântit fiecare pe locul lui. Robert şi nevastă-mea, pe canapea. Eu, pe scaunul înalt cu spetează. Am turnat încă două rânduri de whisky, poate chiar trei, şi le-am băut cu orbul. Ei doi pălăvrăgeau. Îşi depănau amintiri din ultimii zece ani. Eu, spectator, din când în când mai strecuram câte o vorbă, ca orbul să nu-şi închipuie că m-am volatilizat, iar nevastă-mea că n-am şi eu ceva de spus. Aşadar, îşi depănau aţnintiri, amintirile lor! Trăgeam cu urechea sperând să aud din gura nevesti-mii o frază de genul: „Şi în ziua aceea a apărut în viaţa mea iubitul meu soţ.“ Slabe speranţe. Numai despre Robert vorbeau, de parcă orbul ăsta s-ar fi priceput la toate, de parcă ar fi fost omul minune. Că el şi nevastă-sa ar fi primit un ajutor social din care au trăit amândoi, după câte am înţeles, destul de

modest. Că se ocupa de radiotelegrafie. Că avea relaţii cu alţi telegrafişti, povestea el, cu aceeaşi voce pătrunzătoare, cu unii din Guam, Filipine, Alaska sau chiar din Tahiti. Că îşi făcuse o groază de prieteni, şi că, dacă ar fi vrut, s-ar fi dus oricând la ei, unde ar fi fost primit cu braţele deschise. Uneori se oprea şi se întorcea spre mine ca să-mi pună vreo întrebare. De cât timp am slujba asta? (Răspuns: Trei ani.) Îmi place ce fac? (Răspuns: Nu.) Am de gând să rămân în continuare în serviciul ăsta? (Răspuns: Am încotro?). În fine, am pândit momentul când, ziceam eu, bateriile lui trebuie să fi fost epuizate, m-am ridicat de pe scaun şi am dat drumul la televizor.

Nevastă-mea mi-a aruncat o privire sumbră. Mai avea puţin şi exploda. Se uită apoi la orb şi întrebă:

— Robert, tu ai televizor acasă?

— Draga mea, am chiar două televizoare: unul color, celălalt alb-negru, o relicvă. Ce mă distrează este că de câte ori dau drumul la televizor, şi asta se întâmplă în fiecare zi, mă folosesc de cel color. Nu-i aşa că-i nostim?

Ce mai puteam să zic? Rămăsesem mască. Fără replică. M-am uitat deci la televizor încercând să desluşesc ce spunea comentatorul.

— E un televizor color, spuse orbul. Nu mă întreba de unde ştiu, dar sunt sigur de asta.

— Aşa e, l-am luat de curând.

Orbul sorbi din pahar. Îşi ridică din nou barba, o adulmecă, apoi o lăsă să cadă la loc. Se aplecă în faţă, şi aşeză scrumiera pe măsuţa din faţa lui. Îşi aprinse o ţigară. Se rezemă de sofa, încrucişându-şi gleznele.

Nevastă-mea tocmai îşi ascundea un căscat. Îşi întinse braţele ca să şi le dezmorţească.

— Mă duc până sus să-mi iau un capot. Vreau să pun ceva mai comod pe mine. Robert, simte-te ca acasă, spuse ea.

— Mă simt minunat, spuse el.

— Vreau să te simţi bine la noi, spuse ea.

— Mă simt minunat, repetă el.

După ce nevastă-mea a ieşit din cameră, am ascultat informaţiile meteo şi cronica sportivă. Trecuse o bună bucată de vreme, iar nevastă-mea continua să întârzie în camera ei. Probabil că se dusese să se culce. Mi-ar fi

convenit mai degrabă să vină înapoi. Nu mă încânta să rămân singur cu un orb într-o cameră. L-am întrebat dacă mai vrea de băut. Desigur, mi-a răspuns el. Apoi, l-am întrebat dacă nu l-ar tenta să fumăm o ţigară de marijuana împreună. I-am spus că pregătisem deja una. Adevărul e că n-o făcusem, deşi ca s-o răsucesc nu-mi trebuiau decât câteva clipe.

— Am să trag una cu tine.

— Colosal! am exclamat eu. Pică la fix.

Am umplut din nou paharele şi m-am aşezat lângă el pe sofa. Apoi am răsucit două ţigări babane. Am aprins una şi i-am întins-o. I-am pus-o încet între degete. A luat-o şi a tras primul fum în piept.

— Ţine fumul cât mai mult, i-am zis eu, bănuind că nu mai fumase aşa ceva în viaţa lui.

Nevastă-mea îşi făcu între timp apariţia. Era îmbrăcată acum în. Capotul şi papucii ei trandafirii.

— A ce miroase aici? întrebă ea.

— Ne-am gândit să tragem o ţigară cu marijuana, am răspuns eu.

Nevastă-mea mă străpunse cu o privire fioroasă. Se uită apoi la orb şi spuse:

— Robert, n-am ştiut că fumezi aşa ceva.

— E o premieră, zise el. Toate lucrurile au un început. Dar deocamdată nu simt mare lucru.

— E o combinaţie mai slabă, i-am explicat eu. E destul de blândă. Poţi s-o duci fără probleme. Nu te ameţeşte.

— Zi aşa, bătrâne, vasăzică nu te paradeşte, completă el şi izbucni în râs.

Nevastă-mea stătea pe sofa între orb şi mine. I-am întins şi ei ţigara. A luat-o, a tras un fum şi apoi mi-a dat-o înapoi.

— Şi acum? zise ea. N-ar trebui să fumez, adăugă tot ea. Mi se lipesc ochii de somn. Masa asta m-a terminat. Sunt ghiftuită.

— De la plăcinta cu căpşuni ţi se trage, zise orbul. Ţi-a luat maul, spuse el şi izbucni în râs, un râs care-ţi bubuia în timpane.

După aceea dădu din cap.

— Mai e plăcintă, am adăugat eu.

— Eşti amator, Robert? îl întrebă nevastă-mea.

— Poate mai târziu, spuse el.

Ne uitam la televizor. Nevastă-mea continua să caşte. La un moment dat spuse:

— Patul tău e făcut, Robert, dacă vrei să te culci. A fost o zi grea pentru tine, ştiu. Când vrei să mergi sus, îmi spui.

Îl trase de mână.

— Robert?

El îşi reveni şi spuse:

— A fost o seară de milioane.

— E rândul tău, i-am spus eu, proptindu-i ţigara între degete.

Trase un fum, îl ţinu în piept un răstimp, apoi îi dădu drumul. O făcu atât de firesc de parcă ar fi fumat marijuana din şcoala primară.

— Mulţumesc, bătrâne, zise el. Cred că mi-am făcut plinul. Am început s-o simt, spuse el şi îndreptă chiştocul către nevastă-mea.

— Şi eu, spuse ea. Pentru mine e destul.

Îmi întinse ce mai rămăsese din ţigară.

— Am să stau aici cu voi. N-o să vă deranjez. Dacă nu vă convine, spuneţi-mi. Atât vreau. Să rămân aici, să stau puţin cu ochii închişi. Când vreţi să vă culcaţi să-mi spuneţi şi mie, zise ea. Ţi-am făcut patul, Robert. E lângă camera noastră, sus, la capătul scărilor. Te ducem noi când eşti gata. Să mă treziţi dacă mă ia somnul, spuse ea, închizând ochii şi adormind imediat.

Programul de ştiri se terminase. M-am ridicat să schimb canalul. După aceea m-am întors pe sofa. Nevastă-mea trăsese pe dreapta mai repede decât aş fi dorit. Se răsucise într-o parte, cu capul căzut pe sofa şi cu gura deschisă. Capotul îi alunecase de pe picioare, dezvelindu-i o coapsă. M-am, întins s-o acopăr, dar uitându-mă o cljpă la orb, m-am oprit. M-am prostit, ce naiba! Am lăsat capotul exact cum era.

— Îmi spui dacă mai vrei plăcintă, am zis eu.

— Nicio grijă.

— Obosit? am întrebat eu. Vrei să te duc sus? Să bagi cornu' în pernă…

— Nu încă, spuse el. Mai stau cu tine, bătrâne. Nu te agasez, nu-i aşa? Când vrei să tragi pe dreapta, îmi spui şi mie. Nici măcar n-am apucat să schimbăm două vorbe, înţelegi… Am impresia că noi doi, adică eu şi ea, am monopolizat seara asta.

Îşi ridică barba. Apoi o lăsă să cadă încet. Apucă de pe masă pachetul cu ţigări şi bricheta.

— Nu mă deranjează, am zis eu.

Pe urmă am completat:

— Şi mie îmi place să stau la taclale.

Şi cred că într-adevăr îmi plăcea. În fiecare seară fumam o ţigară cu marijuana. Mă culcam târziu, niciodată înaintea nevesti-mii. După ce mă lua somnul, visam tot felul de grozăvii. Uneori, când mă dezmeticeam, aveam senzaţia că-mi plesneşte inima.

La televizor era un film despre biserica în evul mediu. Şi nu unul de duzină. Aveam chef însă să mă uit la altceva… Am schimbat canalul, dar n-am găsit nimic să mă intereseze. M-am întors deci tot la primul, scuzându-mă că nu pot să-i ofer ceva mai acătării.

— E-n regulă, bătrâne, spuse orbul. Nu mă deranjează. Poţi să te uiţi la orice, nu te sinchisi de mine. Nu strică dacă mai aflu ceva în seara asta. Omu', cât trăieşte, învaţă. Iar eu să ştii că ciupesc câte puţin din orice. Cu auzul stau bine.

O vreme am tăcut amândoi. Orbul şedea aplecat în faţă, cu capul întors spre mine, în aşa fel încât una dintre urechi era pe direcţia televizorului. Cam bizară poziţie. Pleoapele îi cădeau uneori, pentru a se deschide apoi, fulgerător. Din când în când îşi vâra degetele în barbă şi începea să tragă de smocurile de păr, foarte atent la ce se spunea la televizor.

Pe ecran se vedeau nişte bărbaţi deghizaţi în schelete şi diavoli. Aceştia tăbărâseră pe alţii, îmbrăcaţi în sutane. Cei deghizaţi în diavoli purtau măşti, coarne şi nişte cozi lungi. Spectacolul făcea parte dintr-o procesiune. Englezul care comenta susţinea că respectiva procesiune are loc în Spania o dată pe an. M-am străduit să-i explic orbului ce se întâmpla pe ecran.

— Schelete, zise el. Da, ştiu ce-s alea, spuse el bălăbănindu-şi capul.

Pe ecranul televizorului apăruse o catedrală. A urmat alta, într-o secvenţă mai lungă. După aceea imaginea se mută pe celebra catedrală din Paris, cu arcuri butante şi fleşe pierdute în nori. Aparatul de filmat se dădu mult înapoi ca să poată prinde catedrala care umplea orizontul.

Din când în când englezul oprea comentariul, lăsând camera să se plimbe

pur şi simplu fie în jurul catedralei, fie pe un peisaj de ţară, cu oameni mergând în urma boilor la câmp. Aşteptam să apară altceva. Apoi, am simţit că trebuie să spun ceva.

— Arată exteriorul unei catedrale, am precizat eu. Se văd nişte himere, nişte statui mici, ca nişte monştri. Acum cred că sunt în Italia. Da, chiar în Italia sunt. Se văd nişte picturi pe zidurile unei biserici.

— E vorba cumva de fresce, bătrâne? mă întrebă el, şi sorbi din pahar.

M-am întins după paharul meu. Se golise. Mă gândeam ce răspuns să-i dau.

— Mă întrebi dacă sunt fresce? am zis eu. Daa, întrebarea-i cu schepsis. Să-ţi spun cinstit, habar n-am.

Pe ecran apăruse o catedrală de lângă Lisabona. Diferenţele dintre catedrala portugheză şi cea franceză sau italiană nu erau chiar atât de mari. Dar, erau. Mai ales în interior. Atunci mi-a venit o idee. I-am spus:

— Ştii ce este o catedrală? Adică cum arată? Mă urmăreşti? Cuvântul acesta „catedrală" îţi spune ceva? Ştii la ce se referă? Ştii care-i diferenţa dintre o catedrală şi, să zicem, o biserică baptistă?

Orbul lăsă fumul să i se prelingă printre buze.

— Ştiu că aceste catedrale s-au construit greu, la ele au muncit sute de oameni câte cincizeci de ani, sau chiar o sută de ani, spuse el. Parcă aşa zicea englezul, comentatorul. Mai ştiu că unele familii au ridicat o catedrală în câteva secole. Asta cred că tot el o spunea. Cei care puneau temelia mureau înainte de-a o vedea terminată. Chestia asta îi apropie mult de noi, ce zici, bătrâne, spuse el, şi mă împroşcă cu un hohot de râs.

Pleoapele îi alunecară alene în jos. Capul i se bâţâia molcom. Parcă moţăia. Poate că se visa undeva prin Portugalia. Pe ecran apăruse o altă catedrală. Din Germania. Englezul îşi depăna mai departe comentariul său monoton.

— Catedralele! spuse orbul, îndreptându-se şi lăsându-şi capul când în faţă, când pe spate, de câteva ori. Cam asta-i tot ce ştiu, bătrâne. Adică ce-am auzit de la englez. Ai putea să-mi descrii tu o catedrală? Chiar, ce-ar fi să-mi povesteşti tu cum e? Chestia mi-e destul de neclară, de ce să te mint.

Mă uitam ţintă la imaginea catedralei de pe ecran. Cum să i-o descriu? Cu ce să încep? Dacă n-aş avea de ales, dacă un nebun m-ar obliga s-o descriu,

că altfel m-ar strânge de gât, poate că atunci aş reuşi.

M-am uitat din nou la catedrala de pe ecran, până când în imagine a apărut peisajul de ţară. Degeaba. Nu-mi venea nicio idee. În sfârșit, m-am întors spre orb și i-am spus:

— În primul rând, sunt foarte înalte, am zis eu, uitându-mă prin cameră. Se întind mult în sus, foarte sus. Spre cer. Unele sunt atât de înalte, că au nevoie de suporturi ca să le susţină. Mă înţelegi? Aceste suporturi se numesc arcuri butante. Ele îmi amintesc, într-un fel, de viaducte. Uneori pe faţadele catedralelor sunt sculptaţi tot soiul de diavoli, ca cei din film, sau figuri de bărbaţi şi femei. N-aş putea să-ţi spun de ce.

Orbul mă aproba, dând din cap, în aşa fel încât tot trunchiul părea că i se balansează.

— Nu prea mă pricep la explicaţii, am zis eu.

Se opri din bâţâială. Se aplecă peste marginea sofalei, îşi plimbă degetele prin barbă, continuând să mă asculte cu atenţie. De lămurit, îl lămurisem buştean. Dar el nu mă întrerupsese. Dădea din cap, parcă ar fi dorit să mă încurajeze. Am încercat să găsesc o formulă mai inspirată.

— Daa, sunt mari, foarte mari, am îndrugat eu. Sunt gigantice. Construite din piatră. Uneori şi din marmură. Odinioară oamenii voiau să se apropie de Dumnezeu, şi cred că de aceea ridicau aceste catedrale. Da, odinioară Dumnezeu reprezenta ceva pentru oameni. Catedralele, felul în care erau construite, ne arată acest lucru. Îmi pare rău, am adăugat eu, dar mă tem că am ajuns la capăt. Mai bine de-atât nu cred că pot să-ţi explic. Asta e, n-am ce-i face.

— Lasă, bătrâne, nu te necăji, spuse orbul. Ascultă, pot să te rog şi eu ceva? Sper că nu te superi. Vreau să-ţi pun o întrebare simplă, la care să-mi răspunzi cu da sau nu. Să n-o iei ca pe-o mârlănie, dar, ştii, mă râcâie curiozitatea. Spune-mi, tu crezi în Dumnezeu? Nu te superi că te-am întrebat, nu-i aşa?

Am clătinat din cap, ca să infirm, ceea ce oricum nu-mi slujea la nimic, căci el nu putea să mă vadă. Pentru un orb, că dai din cap sau faci cu ochiul e cam totuna.

— Nu, nu cred. N-am nicio credinţă, de niciun fel. Şi nu-i uşor, mai ales când… mă înţelegi…

— Da, te înţeleg, spuse el.

— Bine, am zis eu.

Englezul o ţinea înainte pe-a lui. Nevastă-mea ofta în somn. Respira adânc. Era un somn profund.

— Îmi pare rău că nu pot să-ţi explic cum arată o catedrală. N-am acest dar, al explicaţiei. Şi mai bine decât am făcut-o nu cred c-aş reuşi a doua oară.

Orbul mă asculta. Şedea neclintit, cu capul în jos.

— Ca să-ţi spun drept, am continuat eu, catedralele nu înseamnă mare lucru pentru mine. Nişte catedrale, atât. Ceva la care să te uiţi seara la televizor. Nimic mai mult.

L-am auzit pe orb icnind. Vomitase scurt. Îşi luă batista din buzunarul de la spate.

— A trecut, bătrâne. Se mai întâmplă, dar n-am nimic, nu mi-e rău, fii liniştit, spuse el. Ştii ce, mi-a venit o idee. Ce-ar fi să aduci nişte hârtie mai ţeapănă şi ceva de scris. Să-ncercăm ceva. Să desenăm o catedrală împreună. Hârtie şi plaivaz. Hai, bătrâne, adu instrumentele!

M-am repezit sus pe scări. Nu-mi mai simţeam picioarele. Mi se scursese parcă toată vlaga din ele, ca după o goană turbată. Am umblat prin camera nevesti-mii. Am găsit nişte capete de creion într-un suport de plastic, pe masă. Pe urmă, m-am gândit unde aş fi putut găsi hârtia aceea de care îmi vorbise.

Jos, în bucătărie, am dat peste o sacoşă de hârtie cu coji de ceapă pe fund. Am golit-o, am scuturat-o, am dus-o apoi în living şi m-am aşezat cu ea lângă picioarele lui. Am făcut loc pe masă, am netezit hârtia şi am întins-o în faţa lui.

Orbul se dădu jos de pe sofa şi se aşeză alături de mine, pe covor.

Îşi plimbă degetele pe hârtie, în toate direcţiile. Pipăi marginile, apoi colţurile.

— E bine. Spuse el. Şi acum hai s-o desenăm.

Îmi găsi mâna, mâna care ţinea capătul de creion. O apucă cu mâna lui.

— Dă-i drumul, bătrâne, desenează, spuse el. Fii fără grijă, sunt în spatele tău, o să meargă. Hai, dă-i drumu'. Fă ce-ţi spun. Desenează.

Şi atunci i-am dat drumul. Mai întâi am desenat o cutie care semăna cu o

casă. Ar fi putut fi chiar casa în care locuiam eu. Apoi, i-am pus un acoperiş, iar la marginile acoperişului câte o fleşă. Era o dementă, nu altceva!

— E mortal, bătrâne, spuse el. E teribil. Hai că mergi bine. Ce zici, bătrâne, te-ai gândit vreodată la aşa ceva? Viaţa asta e tare sucită, ţi-o spun eu. Dă-i înainte, ţine-o aşa.

Am desenat apoi nişte ferestre cu arcade. Pe urmă, arcuri butante. Am făcut uşile, nişte uşi imense. Nu mă mai puteam opri. Programul la televizor se terminase demult. Nu se mai auzea decât un fâşâit. Am lăsat capătul de creion din mână. Îmi amorţiseră degetele. Orbul îşi plimbă palma deasupra hârtiei. Atinse apoi cu vârful degetelor tot ce desenasem până atunci. Dădu mulţumit din cap.

— Iese bine, spuse orbul.

Am luat din nou creionul. El îmi apucă mâna. Am continuat să desenez. N-am pic de talent la desen, dar nu m-am oprit. Am continuat ce începusem.

Nevastă-mea deschisese ochii şi se holba la noi. Stătea în capul oaselor pe sofa, cu capotul desfăcut.

— Ce faceţi aici? întrebă ea.

Nu i-am răspuns. Desenam mai departe.

— O catedrală, desenăm o catedrală, a râs orbul. Noi doi. Apasă tare acum, îmi spuse el. Aşa. Aşa e bine. Vezi c-ai prins şpilu', bătrâne. Pe cuvântu' meu, c-ai prins şpilu'. N-ai crezut c-o să reuşeşti. Da' merge, vezi că merge? Iese brici. Pricepi? În câteva clipe dăm lovitura, ai să vezi. Şi braţu' cum e? Îl mai simţi? întrebă el. Ia trânteşte nişte suflete aici. Unde-ai mai pomenit tu catedrală fără oameni?

— Robert, ce se întâmplă aici? întrebă nevastă-mea. Ce naiba faceţi?

— O facem, asta e, zise orbul. Ş-acum închide ochii, îmi spuse el de aproape.

I-am închis. Am făcut ce-mi spusese.

— I-ai închis? mă întrebă el. Nu trişa!

— I-am închis, am răspuns eu.

— Ţine-i închişi, spuse el. Şi nu te opri, desenează mai departe.

Şi am desenat mai departe. Îi simţeam degetele împingându-le pe ale mele deasupra hârtiei. Incredibil. În viaţa mea nu mai trăisem aşa ceva.

— Cred că asta e. Ai terminat-o, e gata, a zis el, dintr-o dată. Acum poţi

să te uiţi. Ei, ce zici?

Rămăsesem cu ochii închişi. Voiam să-i mai ţin aşa câteva clipe. Simţeam în acel moment că trebuie să-i ţin închişi.

— Cum a ieşit? întrebă el. O vezi?

Încă nu deschisesem ochii. Mă aflam acolo, în casa mea. Eram sigur de asta. Şi totuşi aveam senzaţia că sunt altundeva, departe.

— Da, am spus eu. O văd.

(Traducere: Ruxandra TODIRAȘ și Octavian ROSKE)

Gabriel García MARQUÉZ

INCREDIBILA ȘI TRISTA POVESTE A CANDIDEI ERÉNDIRA ȘI A BUNICII SALE FĂRĂ SUFLET

Eréndira tocmai îşi îmbăia bunica atunci când începu să bată vântul nenorocirii ei. Uriaşul conac spoit cu var de lună, rătăcit în singurătatea deşertului, se cutremură până în temelii la cea dintâi rafală, însă Eréndira şi bunica ei erau deprinse cu vitregiile acelei naturi nesăbuite şi abia dacă luară aminte la tăria vântului, stând în baia împodobită cu şiruri de păuni şi mozaicuri puerile ca în termele romane.

Bunica, goală şi mare, părea o frumoasă balenă albă în bazinul de marmură. Nepoata abia împlinise paisprezece ani, era slabă şi cu oase fragile, şi prea cuminte pentru vârsta ei. Cu o cumpătare ce avea ceva sacru îşi îmbăia bunica turnându-i apa în care fiersese ierburi tămăduitoare şi frunze înmiresmate, iar acestea i se lipeau de spinarea-i generoasă, de pletele metalice şi răvăşite, de umărul zdravăn tatuat fără milă, cu îndârjire marinărească.

— Azi-noapte am visat că aşteptam o scrisoare, spuse bunica.

Eréndira, care nu vorbea niciodată decât împinsă de motive imperioase, o întrebă:

— Ce zi era în vis?

— Joi.

— Atunci era o scrisoare aducătoare de veşti proaste, spuse Eréndira, dar n-o să sosească în veci.

Când termină cu îmbăiatul, o duse pe bunică în dormitorul ei. Era atât de grasă, că nu putea merge decât sprijinindu-se de umărul nepoatei sau în bastonul ce părea o cârjă de episcop, dar chiar şi în mişcările cele mai anevoioase se vedea încă autoritatea unei măreţii învechite. În alcovul orânduit după gustul ei exagerat şi cu un dram de nebunie, ca de altfel toată casa, Eréndira mai avu nevoie de încă două ceasuri ca s-o pregătească pe bunică. Îi descâlci părul şuviţă cu şuviţă, i-l parfumă şi pieptănă, îi puse o rochie cu flori tropicale, îi pudră faţa cu talc, îi vopsi buzele cu carmin, obrajii cu rumeneală, pleoapele cu mosc şi unghiile cu lac sidefiu, iar când sfârşi şi bunica ajunsese dichisită ca o păpuşă mai mare ca un om o duse în grădina artificială cu flori înăbuşitoare ca acelea de pe rochia ei, o aşeză într-un fotoliu ce avea lărgimea şi nobleţea unui tron şi o lăsă să asculte discurile efemere ale gramofonului cu pâlnie.

În timp ce bunica naviga prin mlaştinile trecutului, Eréndira se apucă să mătură casa, întunecoasă şi pestriţă, cu mobile delirante şi statuete de cezari inventaţi, candelabre cu lacrimi de cristal şi îngeri de alabastru, un pian lăcuit în auriu şi nenumărate ceasuri de cele mai surprinzătoare forme şi dimensiuni. În curte era un rezervor unde se strângea de ani de zile apa adusă de indieni, cu spinarea, de la izvoare îndepărtate şi, legat de un belciug, un struţ rahitic, singura vietate cu pene ce a putut supravieţui chinului acelei clime nenorocite. Se aflau departe de lume, în inima deşertului, lângă un cătun cu uliţe mizere şi fierbinţi, unde trădătorii se sinucideau de dezolare când bătea vântul nenorocirii. Refugiul acela de

neînţeles fusese construit de bărbatul bunicii, un contrabandist legendar, pe nume Amadís, cu care ea a avut un fiu numit tot Amadís, tatăl Eréndirei. Nimeni nu ştia nimic despre obârşia ori raţiunile acestei familii. Versiunea cea mai cunoscută în limba indienilor era că Amadís tatăl îşi răscumpărase frumoasa soţie dintr-un bordel din Antile, unde omorâse un bărbat cu lovituri de cuţit, şi o adusese pentru totdeauna în deşert, unde nu-l ajungea nici o pedeapsă. Când cei doi Amadís muriră, unul de friguri galbene, iar celălalt ciuruit de gloanţe într-o încăierare de rivali, femeia îngropa cadavrele în curte, le dădu afară pe cele paisprezece servitoare desculţe şi-şi nutri mai departe visele de grandoare în penumbra casei ascunse, graţie jertfei nepoatei bastarde pe care o crescuse de când s-a născut.

Numai ca să întoarcă ceasurile şi să le pună să bată toate deodată Eréndirei îi erau necesare şase ore. În ziua în care începu nenorocirea ei n-a fost nevoie s-o facă pentru că ceasurile erau trase până în dimineaţa următoare, în schimb a trebuit s-o îmbăieze şi s-o gătească pe bunică, să frece duşumelele, să pregătească prânzul şi să facă să strălucească toate paharele de cristal. Până la unsprezece, când schimbă apa din găleata struţului şi udă buruienile deşertice de pe mormintele alăturate ale celor doi Amadís, a fost silită să lupte cu tăria vântului ce devenise de neîndurat, dar n-a încercat-o presimţirea funestă că acela era vântul nenorocirii ei. La douăsprezece tocmai dădea lustru ultimelor cupe de şampanie când simţi un miros de ciorbă în clocot şi a fost o adevărată minune că a reuşit să se repeadă până la bucătărie fără a lăsa în urmă un prăpăd de cristaluri veneţiene.

Abia izbuti să tragă la o parte oala care începea să dea în foc. Puse apoi pe plită o mâncare pregătită dinainte şi profită de acest răgaz să se aşeze pe o bancă din bucătărie să-şi mai tragă sufletul. A închis ochii, i-a deschis iar fără nici o expresie de oboseală şi începu să toarne ciorba în castron. Îşi vedea mai departe de treburi adormită.

Bunica se aşezase singură în capul unei mese de ospeţe cu sfeşnice de argint şi cu un serviciu pentru douăsprezece persoane. Nu apucă să sune din clopoţel că Eréndira şi apăru cu ciorba aburindă. Pe când i-o servea, bunica luă aminte la mişcările ei de somnambulă şi-i trecu mâna prin faţa ochilor de parc-ar fi şters un geam invizibil. Fata nu văzu mâna. Bunica o urmări cu privirea şi când Eréndira se întoarse cu spatele să se ducă înapoi la bucătărie, o strigă:

— Eréndira!

Trezită pe neaşteptate, copila scăpă din mâini castronul pe covor.

— Nu-i nimic, fetiţo, spuse bunică-sa cu o duioşie neprefăcută. Ai adormit în mers.

— E obiceiul trupului, se scuză Eréndira.

Luă de jos castronul, încă buimăcită de somn, şi încercă să cureţe pata de pe covor.

— Lasă, o opri bunica, o să-l speli după-masă.

Aşa încât, pe lângă treburile obişnuite pe care le făcea după prânz, Eréndira a fost nevoită să cureţe covorul din sufragerie şi dacă tot era în spălătorie se apucă şi de rufele din fiecare luni, pe când vântul dădea ocoluri casei căutând o crăpătură pe unde să se strecoare. A avut atâtea pe cap, încât pe nesimţite s-a făcut noapte, iar când puse la loc covorul în sufragerie era deja ora de culcare.

Bunica zdrăngănise la pian toată după-amiaza, cântând în falset pentru sine cântece de pe vremea ei şi mai avea încă pleoapele mânjite cu mosc şi ude de lacrimi. Dar când se lungi în pat în cămaşa de noapte de muselină îşi revenise din amărăciunea stârnită de amintirile neplăcute.

— Nu uita ca mâine să speli şi covorul din salon, îi spuse Eréndirei, că n-a mai văzut lumina soarelui de pe vremea zarvei.

— Da, bunico, răspunse copila.

Luă un evantai din pene şi începu să-i facă vânt matroanei neîndurătoare care recita codul ordinii nocturne pe cind se cufunda în somn.

— Calcă toate rufele înainte de a te culca, ca să dormi cu conştiinţa împăcată.

— Da, bunico.

— Uită-te bine prin dulapuri, că-n nopţile cu vânt moliile-s şi mai înfometate.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi prisoseşte scoate florile în curte ca să respire.

— Da, bunico.

— Şi să dai de mâncare la struţ.

Adormise, dar dădea ordine mai departe, căci de la ea moştenise nepoata virtutea de a continua să trăiască în somn. Eréndira ieşi din odaie fără zgomot şi făcu ultimele treburi de peste noapte, răspunzând mereu poruncilor bunicii adormite.

— Să uzi mormintele.

— Da, bunico.

— Înainte de a te culca, ai grijă ca totul să fie în ordine deplină, căci lucrurile suferă mult când nu le pui să doarmă la locul lor.

— Da, bunico.

— Şi dacă vin cei doi Amadís, spune-le să nu intre, zise bunica, fiindcă banda lui Porfirio Galán îi aşteaptă să-i omoare.

Eréndira nu i-a mai răspuns, căci ştia că începea să se piardă în închipuirile delirului ei, dar nu nesocoti nici o poruncă. După ce a cercetat cremonele de la ferestre şi a stins cele de pe urmă lumini, a luat un sfeşnic din sufragerie, luminându-şi paşii până la ea în dormitor, pe când răstimpurile de răgaz ale vântului se umpleau de răsuflarea domoală şi uriaşă a bunicii adormite.

Şi dormitorul ei era luxos, chiar dacă nu la fel ca al bunicii, şi era ticsit de păpuşile de cârpă şi animalele cu arc ale copilăriei sale recente. Biruită de oboseala corvoadelor cumplite de peste zi, Eréndira n-a mai avut puterea să se dezbrace, ci a pus sfeşnicul pe noptieră şi s-a trântit în pat. La puţină vreme, vântul nenorocirii ei năvăli în dormitor ca o haită de câini şi răsturnă sfeşnicul peste perdele.

În zori, când vântul se domoli în sfârşit, au început să cadă nişte picături de ploaie mari şi rare care au stins ultimul jăratic şi au întărit cenuşa fumegândă a conacului. Sătenii, indieni în marea lor parte, se străduiau să salveze resturile prăpădului: leşul carbonizat al struţului, scheletul pianului aurit, torsul unei statui. Bunica privea copleşită de o deznădejde impenetrabilă rămăşiţele avutului ei. Eréndira, trântită între mormintele celor doi Amadís, abia conteni cu plânsul. Când bunica se încredinţă că printre dărâmături rămăseseră foarte puţine lucruri neatinse, se uită la nepoată cu sinceră părere de rău.

— Biata mea copilă, suspină. N-o să-ţi ajungă toată viaţa să-mi plăteşti pentru ce-ai făcut.

Începu să-i plătească chiar din ziua aceea, în zgomotul ploii, când a dus-o la băcanul din sat, un văduv slăbănog rămas singur înainte de vreme, bine cunoscut în pustiul acela pentru că plătea cu bani buni fecioria fetelor. Sub ochii netulburaţi ai bunicii, văduvul o cercetă pe Eréndira cu austeritate ştiinţifică: îi aprecie forţa muşchilor, mărimea sânilor, diametrul şoldurilor. N-a scos nici un cuvânt până n-a făcut socoteala valorii ei.

—E încă tare crudă, spuse atunci. Are ţâţişoare de căţea.

Apoi a pus-o să se urce pe un cântar ca să dovedească prin cifre aprecierea lui. Eréndira avea patruzeci şi două de kilograme.

— Nu face mai mult de o sută de pesos, spuse văduvul.

Bunica se scandaliză.

— O sută de pesos pentru o făptură cu desăvârşire neîncepută! strigă ea. Nu, dragul meu, asta înseamnă să n-ai pic de respect pentru virtute.

— Cel mult o sută cincizeci, spuse văduvul.

— Copila mi-a făcut o pagubă de peste un milion de pesos, zise bunica, în ritmul ăsta ar avea nevoie de vreo două sute de ani ca să-mi plătească.

— Din fericire, spuse văduvul, tot ce are bun e vârsta.

Furtuna ameninţa să năruie casa, iar tavanul avea atâtea crăpături, că ploua şi înăuntru aproape ca afară. Bunica se simţi singură într-o lume a prăpădului.

— Măcar trei sute, spuse.

— Două sute cincizeci.

În cele din urmă s-au învoit pentru două sute douăzeci de pesos bani gheaţă şi câte ceva de-ale gurii. Bunica îi făcu semn Eréndirei să meargă cu văduvul, iar acesta o duse de mână până în spatele prăvăliei, de parc-ar fi însoţit-o la şcoală.

— Te aştept aici, spuse bunica.

— Da, bunico, răspunse Eréndira.

Camera din spate era un fel de şopron cu patru stâlpi de cărămidă, cu un acoperiş de frunze putrezite de palmier şi cu un zid de chirpici de un metru pe unde furtuna pătrundea în casă în largul ei. Pe marginea zidului erau glastre cu cactuşi şi alte plante de deşert. Atârnat între doi stâlpi, un hamac decolorat se legăna ca pânza slobodă a unei corăbii în derivă. Peste şuierul furtunii şi rafalele de apă se auzeau strigăte îndepărtate, urlete de animale pierdute, ţipete de naufragiaţi.

Când Eréndira şi văduvul au intrat în şopron, au fost nevoiţi să se ţină unul de celălalt ca să nu-i doboare o rafală de ploaie care-i udă din cap până-n picioare. Glasurile nu li se auzeau, iar mişcările lor deveniseră altfel ca de obicei din pricina vuietului furtunii. La prima încercare a văduvului, Eréndira strigă ceva de neauzit şi se luptă să scape. Văduvul răspunse fără glas, îi

răsuci braţul, apucând-o de încheietură, şi o târî spre hamac. Ea îl înfruntă zgâriindu-i faţa şi prinse a striga iar pe tăcute, el îi răspunse cu o palmă zdravănă ce o ridică de pe podea şi o făcu să plutească o clipă în aer, cu pletele lungi de meduză unduindu-se în gol, o prinse de mijloc înainte de a se coborî pe pământ, o doborî în hamac cu o lovitură violentă şi o imobiliză cu genunchii. Eréndira se abandonă pradă groazei, îşi pierdu cunoştinţa şi rămase vrăjită de dungile lunare ale unui peşte ce trecu înotând prin văzduhul furtunii, pe când văduvul o despuia sfâşiindu-i hainele cu lovituri sacadate de gheare de parc-ar fi smuls iarbă, împrăştiindu-le în lungi petice colorate ce se unduiau ca nişte şerpi şi se pierdeau pe aripile vântului.

Când n-a mai rămas în sat nici un bărbat care sa poată plăti ceva pentru dragostea Eréndirei, bunica o duse, într-un camion de marfă, pe urmele contrabandiştilor. Au călătorit pe platforma descoperită, printre saci de orez şi bidoane de untură, luând cu ele şi ceea ce se salvase din incendiu: tăblia de la capul patului ca de viceregе, un înger războinic, tronul pârlit şi alte lucruri nefolositoare, într-un cufăr cu două cruci pictate cu bidineaua duceau osemintele celor doi Amadís.

Bunica se apăra de soarele veşnic cu o umbrelă descusută şi răsufla anevoie, chinuită de sudoare şi de praf, dar până şi în starea aceea nenorocită îşi păstra autoritatea condiţiei sale. În spatele stivei de bidoane şi de saci de orez, Eréndira plăti călătoria şi transportul mobilelor, făcând dragoste de douăzeci de pesos cu hamalul camionului. La început sistemul ei de apărare a fost aidoma celui cu care înfruntase agresiunea văduvului, însă metoda hamalului a fost alta, domoală şi înţeleaptă, şi până la urmă a supus-o prin blândeţe. Astfel că ajungând în primul sat, la sfârşitul unei zile istovitoare, Eréndira şi hamalul se odihneau după ce făcuseră bine dragoste, ocrotiţi de parapetul încărcăturii. Şoferul camionului îi strigă bunicii:

— De aici încolo începe lumea largă.

Bunica privi neîncrezătoare străzile mizere şi pustii ale unui sat ceva mai mare, dar la fel de trist ca cel pe care-l părăsiseră.

— Nu se prea vede, zise.

— E teritoriul misiunilor, spuse şoferul.

— Pe mine nu mă interesează milostenia, ci contrabanda, zise bunica.

Trăgând cu urechea din spatele încărcăturii la spusele lor, Eréndira scotocea cu un deget într-un sac de orez. Pe neaşteptate găsi un fir, trase de el şi scoase un lung şirag de perle veritabile. Îl contemplă speriată, ţinându-l printre degete ca pe o viperă moartă, în vreme de şoferul îi răspundea bunicii:

— Nu visaţi cu ochii deschişi, doamnă. Nu există contrabandişti.

— Cum să nu, spuse bunica, mie mi-o spui?

— Căutați-i şi o să vedeţi, îşi râse de ea şoferul, bine dispus. Toată lumea vorbeşte de ei, dar nimeni nu-i vede.

Hamalul îşi dădu seama că Eréndira scosese şiragul şi se repezi să i-l ia, vârându-l la loc în sacul de orez. Hotărâtă să rămână acolo în ciuda sărăciei satului, bunica îşi chemă atunci nepoata s-o ajute să coboare din camion. Eréndira îşi luă rămas-bun de la hamal cu o sărutare grăbită, dar spontană şi sinceră.

Bunica aşteptă aşezată pe tron, în mijlocul satului, până au sfârşit cu descărcatul mărfii. La urmă i-a venit rândul cufărului cu resturile celor doi Amadís.

— Ăsta-i greu ca un mort, a glumit şoferul.

— Sunt doi, răspunse bunica. Aşa că poartă-te cu ei cu tot respectul cuvenit.

— Pun rămăşag că sunt statui de fildeş, a glumit iar şoferul.

Puse cufărul cu oseminte la întâmplare printre mobilele pârlite şi întinse mâna desfăcută în faţa bunicii.

— Cincizeci de pesos, spuse.

Bunica îl arătă pe hamal.

— Sclavul dumitale a fost plătit deja cum se cuvine.

Şoferul îşi privi surprins ajutorul, iar acesta făcu un semn de încuviinţare. Se întoarse în cabina camionului unde călătorea o femeie cu haine cernite, în braţe cu un copil mic care plângea de căldură. Hamalul, foarte sigur pe sine, i-a spus atunci bunicii:

— Eréndira vine cu mine, dacă n-aveţi nimic împotrivă. Am intenţii bune.

Fata interveni înfricoşată:

— Eu n-am spus nimic!

— O spun eu, mie mi-a venit ideea asta, zise hamalul.

Bunica îl măsură cu privirea din cap până-n picioare, nu ca să-i arate dispreţ, ci pentru a încerca să aprecieze cât era de îndrăzneţ.

— N-am nimic împotrivă, îi zise, dacă-mi plăteşti tot ce-am pierdut din neglijenţa ei. Sunt opt sute şaptezeci şi două de mii trei sute cincisprezece pesos, mai puţin patru sute douăzeci pe care mi i-a plătit până acum, adică opt sute şaptezeci şi una de mii opt sute nouăzeci şi cinci.

Camionul se puse în mişcare.

— Credeţi-mă că v-aş da grămada asta de bani dacă aş avea-o, spuse foarte serios hamalul. Fata merită cu prisosinţă.

Bunicii îi pică bine fermitatea băiatului.

— Păi întoarce-te când o să ai banii, băiete, îi răspunse cu simpatie, dar acum du-te, că dacă ne apucăm din nou de socotit îmi mai eşti dator încă zece pesos.

Hamalul sări pe platforma camionului care se îndepărtă, îi făcu Eréndirei cu mâna, în semn de rămas-bun, însă ea era încă atât de speriată că nu-i răspunse.

Chiar pe locul acela pustiu unde le lăsase camionul, Eréndira şi bunica au improvizat, din bucăţi de tablă şi resturi de covoare orientale, o colibă

unde să se adăpostească. Au pus pe jos două rogojini şi au dormit la fel de bine ca la conac, până când soarele se strecură prin acoperiş şi le încinse chipul.

Împotriva obiceiului dintotdeauna, în dimineaţa aceea bunica a fost cea care s-a apucat s-o dichisească pe Eréndira. Îi vopsi faţa dându-i un fel de frumuseţe sepulcrală ce fusese la modă în tinereţea ei, iar la sfârşit îi puse nişte gene false şi pe cap o fundă de organdi ce părea un fluture.

— Arăţi îngrozitor, zise ea, dar e mai bine aşa: bărbaţii sunt tare proşti în treburi femeieşti.

Amândouă au recunoscut, cu mult înainte de a-i vedea, paşii a doi catâri pe cremenea deşertului. La porunca bunicii, Eréndira se lungi pe rogojină, ca o actriţă începătoare pe scenă în momentul ridicării cortinei. Sprijinită în cârja episcopală, bunica ieşi din colibă şi se aşeză pe tron sa aştepte trecerea catârilor.

Se apropia omul care aducea poşta. N-avea mai mult de douăzeci de ani, deşi părea îmbătrânit de meserie; purta o haină de culoare kaki, cizme înalte, cască de plută şi un pistol militar la centura cu cartuşieră. Călărea un catâr zdravăn şi-l ducea de căpăstru pe celălalt, mai pricăjit, pe care erau îngrămădiţi sacii de pânză cu poşta.

Trecând prin dreptul bunicii, o salută cu mâna şi-şi văzu de drum. Dar ea-i făcu semn să arunce o privire în colibă. Bărbatul se opri şi o văzu pe Eréndira culcată pe rogojină cu fardurile de înmormântare şi o rochie cu garnitură violet.

— Îţi place? întrebă bunica.

Bărbatul nu înţelese până atunci ce îi tot propunea.

— La prima vedere nu-i rea deloc, glumi.

— Cincizeci de pesos, spuse bunica.

— Măi să fie! O fi având-o de aur! zise el. Atât mă costă mâncarea pe o lună de zile.

— Nu fi zgârcit, spuse bunica. Poşta aeriană dă lefuri mai mari ca de popă.

— Eu sunt poşta naţională, răspunse bărbatul. Poşta aeriană e cea care trece într-o camionetă.

— Oricum, dragostea-i la fel de importantă ca mâncarea, spuse bunica.

— Dar nu te hrăneşte.

Bunica pricepu că un om care trăia din speranţele altora avea timp de tocmeală din belşug.

— Cât ai? îl întrebă.

Poştaşul descălecă, scoase din buzunar nişte bancnote mototolite şi le arătă bunicii. Ea le înhaţă pe toate dintr-o dată cu o mână hrăpăreaţă, de parc-ar fi luat o minge.

— Îţi fac o reducere, zise, dar cu o condiţie: să trâmbiţezi vestea pretutindeni.

— Până la capătul lumii, zise poştaşul. La aşa ceva sunt bun.

Eréndira, care nu putuse clipi, îşi scoase atunci genele false şi se trase într-o parte pe rogojină să-i facă loc logodnicului de ocazie. Îndată ce el intră în colibă, bunica închise intrarea trăgând cu nădejde perdeaua.

A fost un târg eficace. Fermecaţi de cuvintele poştaşului, au venit oameni de hăt-departe ca s-o vadă cu ochii lor pe Eréndira. În urma lor au apărut mese de loterie şi tarabe unde se vindea de mâncare, şi în urma tuturor a venit un fotograf pe bicicletă care a instalat în faţa colibei o cameră cu trepied şi o pânză neagră, având drept fundal o cortină cu un lac cu lebede ciuntite.

Bunica, făcându-şi vânt cu evantaiul pe tron, părea străină de propriul ei bâlci. Tot ce o interesa era ordinea şirului de clienţi ce-şi aşteptau rândul şi exactitatea banilor pe care-i plăteau dinainte ca să intre la Eréndira. La început fusese atât de severă, că ajunsese chiar să respingă un client serios fiindcă îi lipseau cinci pesos. O dată cu trecerea lunilor însă, a tras

învăţămintele impuse de realitate şi în cele din urmă s-a învoit să primească spre completarea sumei medalii cu sfinţi, amintiri de familie, verighete şi orice altceva ce se dovedea, la încercarea cu dinţii, că era din aur veritabil, chiar dacă nu strălucea.

La capătul unei lungi şederi în satul acela, cel dintâi ivit în calea lor, bunica strânse destui bani ca să cumpere un măgar şi se adânci în deşert în căutarea altor locuri mai potrivite spre a-şi recupera paguba. Călătorea pe un soi de năsălie improvizată pe catâr şi se apăra de soare cu umbrela descusută pe care Eréndira i-o ţinea deasupra capului. În urma lor veneau patru indieni cărind tot ce avuseseră în colibă: rogojinile de dormit, tronul refăcut, îngerul de alabastru şi cufărul cu rămăşiţele celor doi Amadís. Fotograful se ţinea pe bicicletă după caravana lor, dar fără s-o ajungă din urmă, ca şi când s-ar fi dus la altă petrecere.

Trecuseră şase luni de la incendiu când bunica şi-a putut face o idee limpede asupra negoţului pe care-l pusese pe roate.

— Dacă totul merge mai departe aşa, îi spuse Eréndirei, o să-mi termini de plătit datoria în opt ani, şapte luni şi unsprezece zile.

Îşi făcu încă o dată socotelile cu ochii închişi, mestecând boabele pe care le scotea dintr-un buzunar ascuns unde ţinea şi banii şi preciză:

— De bună seamă, asta fără să mai punem la socoteală simbria şi mâncarea indienilor şi alte cheltuieli mărunte.

Eréndira, care mergea la pas cu catârul, copleşită de căldură şi de praf, nu ridică în nici un fel vreo oprelişte la socotelile bunicii, dar a trebuit să se stăpânească pentru a nu izbucni în plâns.

— Parcă am sticlă pisată în oase, spuse.

— Încearcă să dormi.

— Da, bunico.

Închise ochii, trase adânc în piept o gură de aer arzător şi merse mai departe adormită.

O camionetă încărcată cu colivii se desprinse din pulberea din zare, punând pe fugă iezii, şi larma păsărilor păru un şuvoi de apă proaspătă în toropeala de duminică din Sán Miguel del Desierto. La volan se afla un fermier olandez voinic cu pielea crăpată de capriciile vremii şi cu nişte mustăţi de culoarea veveriţei moştenite de la vreun străbun. Fiul lui, Ulise, care stătea alături, era un adolescent blond, cu ochi însinguraţi, de culoarea mării şi cu un aer de înger tainic. Olandezului i-a atras atenţia un cort de campanie în dreptul căruia îşi aşteptau rândul toţi soldaţii garnizoanei din partea locului. Stăteau pe jos, bând din aceeaşi sticlă pe care şi-o treceau din mână-n mână, iar pe cap aveau crengi de migdal ca şi când s-ar fi camuflat pentru o bătălie. Olandezul întrebă pe limba lui:

— Ce naiba s-o vinde aici?

— O femeie, îi răspunse băiatul lui cât se poate de firesc. Se numeşte Eréndira.

— De unde ştii?

— Toată lumea ştie aici în deşert, răspunse Ulise.

Olandezul se dădu jos în faţa micului hotel din sat. Ulise mai zăbovi în camionetă, deschise cu degete dibace o servietă cu hârtii de afaceri lăsată de tatăl lui pe scaun, scoase un teanc de bancnote, îşi băgă în buzunar câteva, şi o închise la loc. În noaptea aceea, pe când tatăl lui dormea, ieşi pe fereastra hotelului şi se duse să stea la coadă în faţa cortului Eréndirei.

Petrecerea era în toi. Răcanii beţi dansau singuri ca sa nu se prăpădească în zadar muzica gratuită, iar fotograful făcea poze cu magneziu pe întuneric. Supraveghind negoţul, bunica număra bancnotele în poală, le împărţea în teancuri egale şi le punea în ordine într-un coş de nuiele. Nu mai rămăseseră decât vreo doisprezece soldaţi, dar coada din timpul după-amiezei sporise cu clienţi civili. Ulise era ultimul.

Venise rândul unui soldat cu înfăţişare lugubră. Bunica nu numai că nu l-a lăsat să intre, dar nici n-a vrut să se atingă de banii lui.

— Nu, băiete, i-a spus, tu nu intri nici pentru tot aurul de pe lume. Porţi ghinion.

Soldatul, care nu era de prin partea locului, a rămas surprins.

— Cum adică?

— Eşti piază-rea, spuse bunica. E de ajuns să-ţi vadă cineva chipul.

Îi făcu semn să se dea la o parte, fără să-l atingă, şi-l lăsă să treacă pe soldatul următor.

— Intră tu, fălosule, îi spuse bine dispusă. Şi nu zăbovi, că patria are nevoie de tine.

Soldatul a intrat, dar a ieşit imediat fiindcă Eréndira voia să stea de vorbă cu bunica. Aceasta îşi atârnă de braţ coşul cu bani şi intră în cortul de campanie, care era neîncăpător, dar bine orânduit şi curat. În fund, pe un pat acoperit cu pânză de sac, Eréndira tremura din tot trupul, maltratată şi murdară de sudoarea soldaţilor.

— Bunico, hohoti ea, o să mor.

Bunica îi puse mâna pe frunte şi încredinţându-se că n-avea fierbinţeală încercă s-o îmbărbăteze.

— Nu mai sunt decât zece soldaţi, îi spuse.

Eréndira izbucni în plâns, scâncind ca un animal speriat. Bunica şi-a dat atunci seama că trecuse dincolo de limitele ororii şi, mângâind-o pe cap, o ajută să se liniştească.

— Treaba e că eşti foarte slăbită, îi spuse. Haide, nu mai plânge, îmbăiază-te cu apă cu salvie (ca să i se pună sângele în mişcare).

Ieşi din cort când Eréndira începu să se liniştească şi îi dădu înapoi banii soldatului care aştepta.

— Pentru azi s-a terminat, i-a zis. Vino mâine şi te las să intri primul. Apoi le-a strigat celor de la rând: Gata, băieţi. Mâine dimineaţa, la nouă.

Soldaţii şi civilii au rupt rândurile cu strigăte de nemulţumire. Bunica i-a înfruntat cu binişorul, dar agitând fără glumă bastonul nimicitor.

— Neruşinaţilor! Netoţilor! strigă. Ce credeţi oare, că fata asta-i de fier? Aş vrea eu să vă văd în locul ei. Stricaţilor! Veneticii năibii!

Bărbaţii ii răspundeau cu insulte şi mai grosolane, dar până la urmă ea reuşi să le țină piept şi rămase în gardă cu bastonul pregătit până când duseră mesele cu grătare şi strânseră tarabele de loterie. Era gata să intre în cort când dădu cu ochii de Ulise, care stătea în picioare, singur, în locul pustiu şi întunecat unde înainte fusese coada bărbaţilor. Avea o aură ireală şi în penumbră părea vizibil prin strălucirea propriei frumuseţi.

— Şi tu, i-a grăit bunica, unde ţi-ai lăsat aripile?

— Cel care avea aripi era bunicul, răspunse Ulise cu naturaleţe, dar nu crede nimeni.

Bunica, fermecată, îl cercetă din nou, scrutător.

— Ei bine, eu cred, spuse. Vino mâine cu ele puse. Intră în cort, lăsându-l pe Ulise ca pe jăratic.

Eréndira se simţi mai bine după baie. Îmbrăcase o cămaşă de noapte scurtă, toată brodată, şi-şi usca părul înainte de culcare, dar încă se străduia să-şi înfrâneze lacrimile. Bunica dormea.

Foarte încet, de după patul Eréndirei îşi scoase capul Ulise. Ea îi văzu ochii diafani şi plini de jind, însă înainte de a spune ceva îşi frecă fața cu prosopul spre a-şi dovedi că nu era o vedenie. Când Ulise clipi pentru prima oară, Eréndira îl întrebă în şoaptă:

— Tu cine eşti?

Ulise s-a arătat până la brâu.

— Mă cheamă Ulise, i-a spus. Îi întinse bancnotele furate şi adaugă: Am venit cu bani.

Eréndira îşi puse mâinile pe pat, îşi apropie faţa de cea a lui Ulise şi-i vorbi mai departe ca într-un joc de copii mici:

— Trebuia să stai la coadă.

— Am aşteptat toată noaptea, zise Ulise.

— Acum trebuie s-aştepţi până mâine, spuse Eréndira. Mă simt de parcă m-ar fi lovit cu parul la rărunchi.

În clipa aceea bunica începu să vorbească prin somn.

— Se vor împlini douăzeci de ani de când a plecat ultima oară, spuse. A fost o furtună atât de groaznică, încât ploaia s-a amestecat cu apa mării şi în zori casa era plină de tot soiul de peşti şi de melci, iar bunicul tău Amadís, fie-i ţărâna uşoară, a văzut o meduză luminoasă plutind prin văzduh.

Ulise dădu să se ascundă din nou în spatele patului. Eréndira zâmbi amuzată.

— Stai liniştit, îi spuse. Veşnic vorbeşte când doarme, de parcă-i nebună, dar n-o trezeşte nici un cutremur.

Ulise apăru iar. Eréndira se uită la el cu un surâs ştrengăresc şi chiar drăgăstos, şi strânse de pe pat cearşaful murdar.

— Vino, i-a spus, ajută-mă să schimb cearşaful.

Atunci Ulise ieşi de după pat şi apucă cearşaful de un capăt. Era un cearşaf mult mai mare decât patul, aşa că au fost nevoiţi să-l împăturească de mai multe ori. Cu fiecare mişcare, Ulise era tot mai aproape de Eréndira.

— Ardeam de nerăbdare să te văd, spuse pe neaşteptate. Toată lumea zice că eşti frumoasă foc şi e adevărat.

— Dar o să mor, spuse Eréndira.

— Mama zice că cei care mor în deşert nu se duc în cer, ci în mare, răspunse Ulise.

Eréndira puse deoparte cearşaful murdar şi întinse pe pat altul curat şi călcat.

— N-am văzut marea, spuse.

— E ca deşertul, dar cu apă.

— Atunci nu poţi merge pe ea.

— Tata a cunoscut un om care putea s-o facă, zise Ulise, dar asta a fost demult.

Eréndira era fermecată, însă voia să doarmă.

— Dacă vii mâine devreme de tot, te aşezi primul la rând, îi spuse.

— Plec cu tata în zori, răspunse Ulise.

— Şi nu mai treceţi pe aici?

— Cine ştie când. Acum am trecut din întâmplare pentru că ne-am rătăcit în drum spre graniţă.

Eréndira se uită dusă pe gânduri la bunica adormită.

— Bine, hotărî ea, dă-mi banii.

Ulise i-a dat. Eréndira se întinse pe pat, dar el rămase tremurând, ţintuit locului; în clipa hotărâtoare i s-au muiat picioarele. Eréndira îl prinse de mână ca să-l grăbească şi abia atunci luă aminte la tulburarea lui. Cunoştea prea bine teama asta.

— E prima oară? îl întrebă.

Ulise nu răspunse, dar zâmbi nemângâiat. Eréndira se schimbă pe dată.

— Răsuflă încet, îi zise. Aşa e totdeauna la început, dar apoi nici nu-ți mai dai seama.

Îl culcă lângă ea şi în vreme ce-i scotea hainele îl linişti cu gesturi materne.

— Cum ai spus că te cheamă?

— Ulise.

— E nume de yankeu, zise Eréndira.

— Nu, de navigator.

Eréndira îi dezgoli pieptul, îl sărută mărunt şi apăsat, îl adulmecă.

— Parc-ai fi tot de aur, spuse, dar miroşi a flori.

— De la portocale, răspunse Ulise.

Mai liniştit, îi zâmbi complice.

— Călătorim cu multe păsări ca să-i înşelăm, adăugă, fiindcă ce trecem peste graniţă sunt portocale de contrabandă.

— Portocalele nu-s de contrabandă, spuse Eréndira.

— Ale noastre sunt, zise Ulise. Fiecare costă cincizeci de mii de pesos.

Eréndira izbucni în râs, pentru prima oară după multă vreme.

— Ce-mi place la tine mai mult şi mai mult, spuse ea, e seriozitatea cu care născoceşti fel de fel de poveşti.

Devenise spontană şi vorbăreaţă, de parcă inocenţa lui Ulise i-ar fi schimbat nu numai dispoziţia, ci şi firea. Bunica, atât de aproape de fatalitate, dormea mai departe.

— Cam pe atunci, pe la începutul lui martie, te-au adus acasă, spuse. Păreai o şopârlă înfăşurată în scutece. Amadís, tatăl tău, tânăr şi chipeş, era atât de fericit, că în după-amiaza aceea a comandat vreo douăzeci de căruţe pline cu flori şi a venit acasă chiuind şi aruncând flori pe drum până când tot satul rămase poleit de flori ca marea.

Aiură ceasuri în şir, în gura mare şi cu o patimă îndârjită. Însă Ulise n-a mai auzit-o, fiindcă Eréndira l-a copleşit într-atâta cu iubirea ei, şi a făcut-o atât de sincer, încât l-a iubit din nou pe jumătate de preţ, pe când bunica delira, şi continuă să-l iubească fără bani până în revărsatul zorilor.

Un grup de călugări misionari, cu crucifixe ridicate deasupra capului, se adunase în mijlocul deşertului, stând umăr lângă umăr. Un vânt la fel de sălbatic ca acela aducător de nenorocire le flutura rasele din pânză de cânepă şi bărbile încâlcite, gata să-i doboare la pământ. În spatele lor se afla clădirea misiunii, un promontoriu colonial cu o turlă minusculă înălţându-se peste zidurile aspre date cu var.

Cel mai tânăr, care conducea grupul, arătă cu degetul o crăpătură naturală în pământul de argilă sticloasă.

— Nu treceţi dincolo de linia asta, strigă.

Cei patru cărăuşi indieni care o purtau pe bunică într-o litieră de scânduri se opriră la strigătul acela. Cu toate că stătea nespus de incomod pe scânduri şi era năucită de praful şi sudoarea deşertului, bunica îşi păstra

încă trufia. Eréndira mergea pe jos. În spatele litierei veneau în şir opt indieni de povară, iar în urma tuturor fotograful pe bicicletă.

— Deşertul nu-i al nimănui, zise bunica.

— E al Domnului, răspunse misionarul, şi voi îi călcaţi legile sfinte cu negoţul vostru spurcat.

Bunica recunoscu atunci felul de a vorbi şi rostirea ca în Spania a misionarului şi evită să-l înfrunte deschis, ca să nu-şi piardă cumpătul în faţa neînduplecării lui.

— Nu-ti înţeleg tainele, fiule.

Misionarul arătă spre Eréndira.

— Făptura asta e minoră.

— Dar e nepoata mea.

— Cu atât mai rău, răspunse misionarul. Las-o în grija noastră, de bună voie, sau vom fi nevoiţi să recurgem la alte metode.

Bunica nu se aştepta să ajungă chiar aşa de departe.

— Bine, fir-ar să fie! se dădu ea bătută, înfricoşată. Dar mai curând sau mai târziu tot o să trec dincolo, o să vezi.

După trei zile de la întâlnirea cu călugării, bunica şi Eréndira dormeau într-un sat în vecinătatea mănăstirii, când nişte siluete tainice, mute, târându-se ca nişte trupe de asalt, se strecurară în cortul de campanie. Erau şase novice indiene, zdravene şi tinere, cu veşmintele de pânză albă ce păreau fosforescente în bătaia lunii. Fără pic de zgomot au aruncat peste Eréndira un polog, au ridicat-o fără s-o trezească şi au dus-o înfăşurată ca pe un peşte mare şi fragil prins într-un năvod lunar.

N-a fost mijloc pe lume pe care bunica să nu-l încerce ca să-şi recapete nepoata de sub tutela misionarilor. Numai atunci când toate mijloacele dădură greş, de la cele mai directe până la cele mai întortocheate, a recurs la autoritatea civilă care era reprezentată de un militar. Îl găsi în curtea casei lui, gol până la brâu, trăgând cu o carabină într-un nor întunecat şi singuratic

pe cerul arzător. Se străduia să-l găurească pentru a stârni ploaia, şi împuşcăturile lui înverşunate erau zadarnice, dar făcu pauzele necesare s-o asculte pe bunică.

— Eu nu pot face nimic, îi explică, după ce a ascultat-o. După legile Concordatului, părinţii au dreptul să ţină fata până o să fie majoră. Sau până se mărită.

— Şi atunci de ce te-au mai pus pe dumneata primar? întrebă bunica.

— Pentru a stârni ploaia, răspunse primarul.

Apoi, văzând că norul se îndepărtase, îşi întrerupse îndatoririle oficiale şi se ocupă numai de bunică.

— Dumneata ai nevoie de o persoană cu greutate care să răspundă pentru dumneata, îi zise. Cineva care să garanteze pentru moralitatea şi bunele dumitale purtări printr-o scrisoare iscălită de mâna sa. Nu-l cunoşti pe senatorul Onesimo Sánchez?

Aşezată în bătaia soarelui, pe un taburet prea mic pentru fesele ei siderale, bunica răspunse cu o furie solemnă:

— Sunt o biată femeie singură în necuprinsul deşertului.

Primarul, cu ochiul drept strâmb din pricina căldurii, se uită la ea cu milă.

— Atunci nu mai pierde vremea, cucoană, zise. Ai dat de dracu'.

N-a dat de dracu', bineînţeles. Şi-a pus cortul în faţa mănăstirii misiunii şi s-a aşezat să chibzuiască, precum un războinic singuratic care ar fi ţinut în stare de asediu un întreg oraş fortificat. Fotograful ambulant, care o cunoştea prea bine, îşi încarcă tot calabalâcul pe grătarul bicicletei şi dădu să plece, când a văzut-o în plin soare, cu ochii ţintă la mănăstire.

— Să vedem cine oboseşte primul, zise bunica, eu sau ei.

— Ei sunt aici de trei sute de ani şi încă rezistă, spuse fotograful. Eu plec.

Abia atunci a observat bunica bicicleta încărcată.

— Unde te duci?

— Unde m-o duce vântul, spuse fotograful şi o porni. Lumea e mare.

Bunica oftă.

— Nu-i chiar aşa de mare cum crezi tu, nerecunoscătorule. Dar nu şi-a întors capul, în ciuda supărării, ca să nu-şi ia privirea de la mănăstire. Nu şi-o luă zile în şir pe o arşiţă minerală şi nopţi în şir pe vânturi pribege, în tot timpul cât a ţinut meditaţia misionarilor, când nimeni n-a ieşit din mănăstire. Indienii şi-au ridicat lângă cort un adăpost din frunze de palmier unde şi-au atârnat hamacele, însă bunica stătea de veghe până noaptea târziu, moţăind în tronul ei, mestecând întruna boabe de cereale din buzunar, cu indolenţa de neînvins a unui bou culcat la pământ.

Într-o noapte a trecut prin preajma o coloană de camioane cu prelată, încetişor, luminându-şi calea numai cu nişte ghirlande de becuri colorate care le dădeau o mărime spectrală de altare somnambule. Bunica le-a recunoscut imediat fiindcă semănau cu camioanele celor doi Amadís. Ultimul din coloană zăbovi, se opri, şi din cabină coborî un bărbat să aranjeze ceva pe platforma încărcată. Părea un dublu al celor doi Amadís, cu o şapcă având cozorocul întors, cizme înalte, două cartuşiere încrucişate peste piept, o puşcă militară şi două pistoale. Biruită de o ispită căreia n-avea cum să-i reziste, bunica îl chemă.

— Nu ştii cine sunt? l-a întrebat.

Bărbatul a luminat-o fără milă cu o lanternă de buzunar. Privi o clipă chipul răvăşit de nesomn, ochii stinşi de oboseală, părul ofilit al femeii despre care chiar şi la vârsta ei, în starea aceea mizeră şi cu lumina necruţătoare pe chip s-ar fi putut spune că fusese cea mai frumoasă din lume. După ce a cercetat-o îndeajuns ca să fie sigur că n-o mai văzuse niciodată, stinse lanterna.

— Tot ce ştiu cu deplină siguranţă, spuse, e că dumneata nu eşti Sfânta Fecioară Tămăduitoarea.

— Nici vorbă, îi răspunse ea cu un glas dulce. Eu sunt Doamna.

Bărbatul puse mâna pe pistol din instinct.

— Care doamnă?

— Cea a marelui Amadís.

— Atunci nu eşti de pe lumea asta, spuse el, tulburat. Ce doreşti?

— Să mă ajuţi să-mi scap nepoata, nepoata marelui Amadís, fiica lui Amadís, feciorul nostru, care e închisă în mănăstirea asta.

Bărbatul îşi veni în fire.

— Ai greşit adresa, zise. Dacă îţi închipui că noi suntem în stare să ne punem de-a curmezişul în treburile Domnului, nu eşti cine pretinzi, nici măcar nu i-ai cunoscut pe cei doi Amadís şi nici n-ai habar ce înseamnă contrabanda.

În zorii acelei zile bunica a dormit mai puţin ca în alte daţi. Înfăşurată într-o pătură de lână şi-a trecut vremea mestecând boabe, pe când negurile îi amăgeau memoria, iar delirul ţinut în frâu lupta să se dezlănţuie cu toate că era trează, şi era nevoită să-şi apese mereu mâinile pe inimă ca să n-o sufoce amintirea unei case la ţărmul mării, cu flori mari purpurii, unde fusese fericită. Rămase astfel până răsună clopotul mănăstirii şi se aprinseră primele lumini la ferestre, iar deşertul se umplu de mireasma pâinii calde a utreniei. Doar atunci se lăsă învinsă de oboseală, amăgindu-se cu gândul că Eréndira se sculase şi căuta o cale sa fugă şi să se întoarcă la ea.

Dar Eréndira nu pierduse nici o noapte de somn de când o aduseră la mănăstire. Îi tăiaseră părul cu o foarfecă de curăţat crengile până îi lăsară capul ca o perie, îi puseră veşmântul din pânză de sac al călugăriţelor închise acolo şi îi dădură o căldare de var şi o mătură ca să văruiască treptele scărilor ori de câte ori trecea pe acolo cineva. Era o corvoadă de roabă, pentru că nu contenea acel du-te-vino în sus şi-n jos al misionarilor murdari de noroi şi al novicelor care cărau mereu câte ceva, însă Eréndirei fiecare zi i se păru duminică după chinul de moarte al patului. Pe deasupra, nu era singura

istovită la căderea nopţii, căci mănăstirea aceea era menită luptei nu cu diavolul, ci cu deşertul. Eréndira le văzuse pe novicele indigene domesticind vacile cu lovituri în grumaz ca să le poată mulge în staul, sărind zile întregi pe scânduri ca să stoarcă zerul şi să facă brânza, ajutând caprele să fete. Le văzuse asudând ca nişte hamali căliţi scoţând apa din rezervor, udând fără nici un ajutor o livadă temerară pe care alte novice o lucraseră cu sapa pentru a sădi legume în solul de piatră al deşertului. Văzuse infernul pe pământ al cuptoarelor de pâine şi al camerelor de călcat rufele. Văzuse o călugăriţă fugind după un porc prin curte, o văzu alunecând peste porcul sălbatic înhăţat de urechi şi tăvălindu-se într-o băltoacă fără să-i dea drumul, până când două novice cu şorţuri de piele au ajutat-o să-l ţină şi una din ele tăie gâtul porcului cu un cuţit de măcelar, mânjindu-se toate trei de sânge şi de noroi. Văzuse în pavilionul îndepărtat al spitalului călugăriţele ofticoase cu cămeşoaiele lor de moarte, care aşteptau cea de pe urmă hotărâre a Domnului brodind pe terasă cearşafuri pentru tinerii căsătoriţi, pe când bărbaţii din misiune predicau prin deşert. Eréndira trăia în penumbra lor, descoperind alte forme de frumuseţe şi de oroare pe care nu şi le închipuise niciodată în lumea strâmtă a patului, dar nici novicele cele mai neîmblânzite şi nici cele înzestrate cu duhul blândeţii nu izbutiseră s-o facă să spună o vorbă de când o aduseră în mănăstire. Într-o dimineaţă, în vreme ce turna apă peste var în găleată, auzi o muzică de instrumente de corzi ce părea o lumină şi mai diafană în lumina deşertului. Fermecată de miracol, se apropie de un salon uriaş şi pustiu, cu pereţii goi şi geamuri mari, pe unde intra din belşug rămânând încremenită limpezimea strălucitoare a zilei de iunie, iar în mijlocul salonului văzu o călugăriţă frumoasă pe care n-o văzuse înainte, care cântă la clavecin un oratoriu de Paşti. Eréndira ascultă muzica fără să clipească, cu sufletul la gură, până sună clopotul pentru prânz. După-masă, pe când văruia din nou scara cu bidineaua de ierburi, aşteptă ca toate

novicele să termine cu urcatul şi coborâtul până rămase singură, fără s-o audă nimeni, şi atunci vorbi pentru prima oară de la intrarea în mănăstire.

— Sunt fericită, spuse.

Astfel încât bunicii i s-au spulberat speranţele ca Eréndira să fugă pentru a veni la ea, dar îşi menţinu asediul îndârjit, fără să ia nici o hotărâre, până în Duminica Rusaliilor. În vremea aceea misionarii colindau deşertul în căutare de concubine însărcinate pentru a le căsători. Ajungeau prin cătunele cele mai îndepărtate într-un camion mic şi rablagit, însoţiţi de patru soldaţi înarmaţi până-n dinţi şi cu o ladă cu mărfuri de duzină. Tot ce era mai anevoios în vânătoarea aceea de indieni era să le convingă pe femei, care se apărau de graţia divină cu argumentul nu lipsit de adevăr că bărbaţii se simţeau îndreptăţiţi să-şi oblige soţiile cu cununie la o muncă mai grea decât cea a concubinelor, în vreme ce ei dormeau lăfăindu-se în hamace. Trebuia să le momească folosind tot soiul de înşelăciuni, diluându-le voia Domnului în siropul propriei lor limbi ca s-o simtă mai puţin aspră, dar chiar şi cele mai înverşunate se lăsau până la urmă convinse cu o pereche de cercei de tinichea strălucitoare. Pe bărbaţi, în schimb, îi scoteau cu patul carabinelor din hamace îndată ce obţineau încuviinţarea femeilor şi-i duceau legaţi pe platforma camionului, spre a-i căsători cu forţa.

Preţ de mai multe zile bunica a văzut trecând spre mănăstire camioneta încărcată cu indience însărcinate, dar nu-şi dădu seama de prilejul ce i se oferea. A înţeles chiar în Duminica Rusaliilor, când auzi pocnitoarele şi dangătul clopotelor, şi văzu mulţimea sărmană plină de voioşie mergând la sărbătoare, şi văzu în îmbulzeala aceea multe femei însărcinate cu văluri şi coroniţe de mirese, la braţ cu soţii de ocazie ca să şi-i facă bărbaţi cu cununie prin nunta colectivă.

Între ultimii din alai trecu un băiat nevinovat la suflet, ras pe capul ca un dovleac şi îmbrăcat în zdrenţe, care ducea în mână o lumânare de Paşti cu o panglică de mătase. Bunica îl chemă.

— Spune-mi, băiete, îl întrebă cu glasul cel mai mieros, ce cauţi tu la petrecerea asta?

Băiatul se simţea intimidat din pricina lumânării şi-i venea greu să-şi închidă gura cu dinţii de cal.

— Păi părinţii or să-mi facă prima comuniune, zise.

— Cât ţi-au plătit?

— Cinci pesos.

Bunica scoase din buzunar un sul de bancnote la care băiatul se uită uimit.

— Eu o să-ţi dau douăzeci, spuse bunica. Dar nu ca să faci prima comuniune, ci ca să te însori.

— Şi cu cine?

— Cu nepoata mea.

Astfel că Eréndira s-a măritat în curtea mănăstirii, cu veşmântul de novice şi un şal de dantelă dăruit de călugărițe, fără să ştie măcar cum se numea soţul pe care i-l cumpărase bunica. Îndură cu nădejde nesigură chinul îngenuncherii pe pământul pietros, duhoarea de piele de ţap a celor două sute de mirese însărcinate şi pedeapsa de a asculta Epistola Sfintu-lui Pavel bolborosită în latină în arşiţa încremenită, fiindcă misionarii nu găsiră mijloace să se opună şiretlicului cu nunta neprevăzută, dar îi promiseseră o ultimă încercare de a o ţine mai departe în mănăstire. Totuşi, la sfârşitul ceremoniei şi în prezenta Primatului Apostolic, a primarului militar care împuşca norii, a proaspătului soţ şi a bunicii impasibile, Eréndira se trezi din nou în puterea vrăjii care pusese stăpânire pe ea de când se născuse. Când o întrebară care-i era voia nesilită de nimeni, adevărată şi definitivă, nu şovăi nici o clipă.

— Vreau să plec, spuse. Şi lămuri, arătând spre soţ: dar n-o să plec cu el, ci cu bunica.

Ulise îşi pierduse toată după-amiaza încercând să fure o portocală de pe plantaţia tatălui său, căci acesta nu şi-a luat ochii de la el pe când tăiau crengile uscate, iar maică-sa îl supraveghea din casă. Aşa încât renunţă la gândul lui, cel puţin pentru ziua aceea, şi rămase fără nici un chef să-şi ajute tatăl până terminară de curăţat ultimii portocali.

Plantaţia întinsă era tăcută şi retrasă, iar casa de lemn cu acoperiş de tablă avea gratii de aramă la ferestre şi o terasă mare susţinută de stâlpi, cu plante sălbatice, viu colorate. Mama lui Ulise stătea pe terasă, într-un balansoar vienez, cu frunze uscate la tâmple ca să-şi aline durerea de cap, iar privirea-i de indiană pură urmărea mişcările fiului, ca un mănunchi de lumini nevăzute, până în colţurile cele mai ascunse ale plantaţiei. Era răpitor de frumoasă, mult mai tânără ca bărbatul ei şi nu numai că se îmbrăca mai departe în cămaşa lungă a tribului ci pe deasupra mai şi cunoştea tainele străvechi ale neamului.

Când Ulise s-a întors acasă cu uneltele de curăţat crengile, maică-sa i-a cerut doctoria de la ora patru, de pe o măsuţă alăturată. Îndată ce el le-a atins, paharul şi sticluţa şi-au schimbat culoarea. A atins apoi, în joacă, o carafă de cristal aflată pe masă împreună cu alte câteva pahare, şi carafa se albăstri şi ea. Maică-sa observă totul în vreme ce-şi luă doctoria, iar când s-a încredinţat că nu era o închipuire din pricina durerii de cap, l-a întrebat în limba *guajira:*

— De când ţi se întâmplă?

— De când ne-am întors din deşert, răspunse Ulise, tot în *guajira.* Dar numai cu obiecte din sticlă.

Pentru a i-o dovedi, atinse unul după altul paharele de pe masă şi toate căpătară culori diferite.

— Astfel de lucruri se întâmplă numai când eşti îndrăgostit, spuse mama. Cine este?

Ulise nu răspunse. Tatăl lui, care nu cunoştea limba *guajira,* trecea în clipa aceea pe terasă cu mai multe portocale în mână.

— Ce tot vorbiţi? îl întrebă pe Ulise în olandeză.

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

Mama lui Ulise nu ştia olandeza. Când bărbatul ei a intrat în casă, îşi întrebă fiul în *guajira:*

— Ce ţi-a spus?

— Nimic deosebit, răspunse Ulise.

L-a pierdut din vedere pe tatăl său când a intrat înăuntru, dar l-a văzut iar prin fereastră, în birou. Mama aşteptă până rămase singură cu Ulise şi atunci stărui:

— Spune-mi cine este.

— Nu-i nimeni, a zis Ulise.

Răspunse într-o doară, fiindcă urmărea mişcările tatălui său în birou. Îl văzuse punând portocalele pe casa de bani până avea s-o deschidă făcând cifrul. Dar în timp ce el îşi păndea tatăl, maică-sa îl păndea pe el.

— De multă vreme nu prea mănânci pâine, spuse ea.

— Nu-mi place.

Chipul mamei căpătă pe neaşteptate o însufleţire neobişnuită.

— Minciuni, zise. Pricina e că suferi din dragoste şi cine-i în starea asta nu poate mânca pâine. Glasul ei, ca şi ochii, trecuse de la rugăminte la ameninţare: Mai bine spune-mi cine este, zise, sau te stropesc cu de-a sila cu apă descântată.

În birou, olandezul deschise casa de bani, puse înăuntru portocalele şi închise la loc uşa blindată. Ulise plecă atunci de la fereastră şi-i răspunse mamei pierzându-şi răbdarea.

— Ti-am spus doar că nu e nimeni. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe tata.

Olandezul apăru în pragul biroului, aprinzându-şi pipa de marinar, cu Biblia lui uzată sub braţ. Femeia îl întrebă în spaniolă:

— Pe cine aţi cunoscut în deşert?

— Pe nimeni, îi răspunse bărbatul, cam cu capul în nori. Dacă nu mă crezi, întreabă-l pe Ulise.

Se aşeză în spate pe terasă, trăgând din pipa până i se termină tutunul. Apoi deschise Biblia la întâmplare şi preţ de aproape două ceasuri recită fragmente pe sărite, într-o olandeză curgătoare şi bombastică.

La miezul nopţii, Ulise continua să se gândească atât de stăruitor, că nu putea să doarmă. Se răsuci în hamac încă un ceas, străduindu-se să-şi înfrângă durerea amintirilor, până când chiar această durere i-a dat puterea de care avea nevoie să se hotărască. Atunci îşi puse pantalonii albaştri de doc, cămaşa în carouri şi cizmele de călărie, sări pe fereastră şi fugi de acasă cu camioneta încărcată cu păsări. Trecând pe la plantaţie smulse cele trei portocale coapte pe care nu le putuse fura în timpul după-amiezei.

Călători prin deşert tot restul nopţii, iar în zori întrebă prin sate şi cătune încotro o apucase Eréndira, însă nimeni nu i-a putut spune. În sfârşit, află că ea urma convoiul electoral al senatorului Onesimo Sánchez, care trebuia să fie în ziua aceea în Noua Castilie. Nu l-a găsit acolo, ci în satul următor, şi Eréndira nu-l mai însoţea, fiindcă bunica izbutise ca senatorul să-i garanteze moralitatea printr-o scrisoare făcută cu mâna lui, iar cu aceasta îşi deschidea acum una după alta acum porţile cele mai ferecate din deşert. A treia zi se întâlni cu poştaşul şi acesta îi arătă drumul pe care-l căuta.

— Au luat-o spre mare, îi spuse. Grăbeşte-te, căci baba nenorocită are de gând să ajungă pe insula Aruba.

Ulise zări, după o jumătate de zi de mers, cortul larg şi murdar cumpărat de bunica de la un circ ce dăduse faliment. Fotograful rătăcitor se întorsese alături de ea, convins că într-adevăr lumea nu era atât de mare cum credea, şi-şi instalase lângă cort cortinele idilice. Un grup de lăutari amărâţi îi ademenea pe clienţii Eréndirei cu un vals mohorât.

Ulise îşi aşteptă rândul şi primul lucru care-i sări în ochi când a intrat a fost ordinea şi curăţenia din cort. Patul bunicii îşi regăsise splendoarea viceregală, statueta cu îngerul era la locul ei lângă cufărul funerar al celor doi Amadís şi, în plus, mai era şi o cadă de zinc cu labe de leu. Eréndira stătea întinsă pe patul ei nou cu baldachin, goală şi nepăsătoare, răspândind o strălucire de copilă în lumina filtrată a cortului. Dormea cu ochii deschişi. Ulise se opri lângă ea, cu portocalele în mână, şi luă aminte că ea îl privea fără să-l vadă. Atunci îi trecu o mână prin faţa ochilor şi o chemă pe numele pe care-l născocise pentru a se gândi la ea:

— Arednere.

Eréndira se trezi. Se văzu goală în faţa lui Ulise, scoase un ţipăt surd şi-şi trase cearşaful până peste cap.

— Nu te uita la mine, spuse. Sunt îngrozitoare.

— Eşti toată de culoarea portocalei, zise Ulise. Apropie portocalele de chipul ei ca să se poată încredinţa. Priveşte.

Eréndira îşi dădu cearşaful de pe ochi şi văzu că într-adevăr portocalele aveau culoarea ei.

— Acuma du-te, nu vreau să mai stai, spuse.

— Am venit numai ca să-ţi arăt asta, zise Ulise. Uită-te.

Desfăcu una din portocale cu unghia, o rupse cu mâinile şi-i arătă Eréndirei ce era înăuntru: înfipt în inima fructului se afla un diamant veritabil.

— Astea-s portocalele pe care le trecem dincolo de graniţă, spuse.

— Dar sunt portocale adevărate! exclamă Eréndira.

— Bineînţeles, zâmbi Ulise. Le cultivă tata.

Eréndirei nu-i venea să creadă. Şi-a descoperit faţa de tot, a luat diamantul cu degetele şi l-a contemplat uimită.

— Cu trei ca astea, facem ocolul lumii, spuse Ulise. Eréndira îi dădu înapoi diamantul, abătută. Ulise insistă.

— Pe deasupra am o camionetă. Şi încă ceva... Priveşte!

A scos de sub cămaşă un pistol arhaic.

— Nu pot pleca înainte de zece ani, spuse Eréndira.

— Ai să pleci, zise Ulise. La noapte, când adoarme balena albă, o să fiu aici, afară, cântând precum cucuveaua.

Şi imită pe data atât de real cântecul cucuvelei, încât ochii Eréndirei se luminară pentru prima oară de un zâmbet.

— E bunica mea, zise.

— Cucuveaua?

— Balena.

Amândoi izbucniră in râs din pricina confuziei, însă Eréndira reluă ce spunea mai înainte.

— Nimeni nu poate pleca nicăieri fără să-i ceară voie bunicii.

— Nu trebuie să-i spui nimic.

— Oricum o să afle, zise Eréndira: ea visează tot ce o să se întâmple.

— Când o sa înceapă sa viseze că pleci, o să fim dincolo de graniţă. O să trecem cum fac contrabandiştii..., spuse Ulise.

Punând mâna pe pistol cu dibăcia unui bandit de cinema imită pocnetul împuşcăturilor ca s-o atragă pe Eréndira cu îndrăzneala lui. Ea n-a spus nici da, nici nu, dar ochii ei tânjiră şi se despărţi de Ulise cu un sărut. El îi şopti, mişcat:

— Mâine o să vedem cum trec vapoarele.

În seara aceea, puţin după şapte, pe când Eréndira stătea şi-şi pieptăna bunica, prinse a bate iar vântul nenorocirii ei. Lângă cort se aflau indienii cărăuşi şi şeful lăutarilor, aşteptându-şi plata. Bunica termină de numărat banii dintr-un sipet pe care-l trăsese lângă ea şi după ce şi-a cercetat caietul de socoteli l-a plătit pe indianul cel mai vârstnic.

— Uite, i-a spus: douăzeci de pesos pe săptămână, fără opt pentru mâncare, fără trei pentru apă, fără o jumătate de peso pentru cămăşile spălate, fac opt cincizeci. Numără-i bine.

Indianul a numărat banii şi s-au retras toţi cu o plecăciune.

— Mulţumim, doamnă albă.

A urmat şeful lăutarilor. Bunica cercetă caietul de socoteli şi se adresă fotografului care se căznea să lipească burduful aparatului cu fâşii de plasture.

— Cum rămâne, l-a întrebat, plăteşti sau nu un sfert pentru muzică?

Fotograful nici nu ridică măcar capul să-i răspundă.

— Muzica nu apare în poze.

— Dar trezeşte în oameni cheful să se pozeze.

— Dimpotrivă, zise fotograful, le aminteşte de morţi şi de asta ies în poze cu ochii închişi.

Şeful lăutarilor interveni.

— Ceea ce-i face să închidă ochii nu-i muzica, zise el, ci fulgerele de lumini când îi pozezi noaptea.

— Ba e muzica, insistă fotograful.

Bunica puse capăt disputei.

— Nu fi calic, i-a spus fotografului. Uite ce bine îi merge senatorului Onesimo Sánchez şi asta mulţumită lăutarilor pe care-i duce cu el. Apoi încheie cu asprime: Aşa că îţi plăteşti partea ce îţi revine sau îţi vezi de drum singur. Nu-i drept ca biata copilă să ducă în cârcă toate cheltuielile.

— Îmi văd de drum singur, răspunse fotograful. La urma urmelor, eu sunt un artist.

Bunica a ridicat din umeri şi s-a ocupat de muzicant, îi dădu un teanc de bani după cum stătea scris în caiet.

— Două sute cincizeci şi patru de bucăţi, îi spuse, a cincizeci de centime fiecare, plus treizeci şi două pentru duminici şi zilele de sărbătoare, a şaizeci de centime fiecare, fac o sută cincizeci şi şase şi douăzeci de centime.

Muzicantul nu luă banii.

— Fac o sută optzeci şi doi şi patruzeci de centime, spuse. Valsurile-s mai scumpe.

— Şi de ce mă rog?

— Fiindcă sunt mai triste, răspunse muzicantul.

Bunica îl obligă să ia banii.

— Păi atunci săptămâna asta ne cânţi două bucăţi vesele de fiecare vals pentru care-ţi sunt datoare şi facem pace.

Muzicantul n-a prea înţeles logica bunicii, dar a primit banii tot încercând să se dumirească. În clipa aceea, vântul dezlănţuit dădu să răstoarne cortul şi în liniştea pe care o lăsă în urmă se auzi de afară, limpede şi lugubru, cântecul cucuvelei.

Eréndira n-a mai ştiut ce să facă să-şi ascundă tulburarea. Încuie sipetul cu bani şi-l ascunse sub pat, dar bunica i-a ghicit teama după tremurul mâinii când îi întinse cheia.

— Nu te speria, îi spuse, întotdeauna cântă cucuveaua în nopţile cu vânt.

Totuşi n-a mai fost la fel de sigură când îl văzu pe fotograf cu aparatul în cârcă.

— Dacă vrei, rămâi până mâine, îi zise, moartea umblă slobodă în noaptea asta.

Şi fotograful auzise cântecul cucuvelei, dar n-a vrut să se răzgândească.

— Rămâi, băiete, stărui bunica, măcar pentru dragostea pe care ți-o port.

— Dar nu plătesc muzica, răspunse fotograful.

— Ah, nu, zise bunica. Asta nu.

— Vezi? spuse fotograful. Dumneata nu îndrăgeşti pe nimeni.

Bunica se îngălbeni de furie.

— Atunci, cară-te, strigă. Nemernicule!

Se simţea atât de jignită, că l-a bodogănit mai departe pe când Eréndira o ajută să se culce. „Nenorocitule", bombănea. „Ce să ştie bastardul ăsta ce-i în sufletul altcuiva!" Eréndira n-o luă în seamă, căci cucuveaua o tot zorea cu îndârjire când vântul se potolea şi o chinuia nesiguranţa. Bunica se culcă în sfârşit, după acelaşi ritual de rigoare din conacul vechi, şi în vreme ce nepoata îi făcea vânt cu evantaiul îşi înfrână supărarea şi începu iar cu poruncile-i zadarnice.

— Trebuie să te scoli în zori, spuse, ca să-mi fierbi ierburile pentru baie înainte de a veni lumea.

— Da, bunico.

— Şi în timpul ce-ţi rămâne spală rufele murdare ale indienilor şi aşa o să le mai reţinem ceva din bani săptămâna viitoare.

— Da, bunico.

— Să dormi uşor să nu te oboseşti, că mâine-i joi, ziua cea mai lungă din săptămâna.

— Da, bunico.

— Şi să-i dai de mâncare struţului.

— Da, bunico, zise Eréndira.

Lăsă evantaiul la capul patului şi aprinse două lumânări de altar în faţa cufărului cu morţii lor. Bunica, adormită, îi dădu porunca întârziată.

— Nu uita să aprinzi luminările celor doi Amadís.

— Da, bunico.

Eréndira ştia că n-avea să se mai trezească, fiindcă începuse să delireze. Auzi urletul vântului în jurul cortului, dar nici de data aceasta nu recunoscu suflarea nenorocirii ei. A ieşit în noapte rămânând nemişcată până cântă iar cucuveaua şi atunci instinctul libertăţii birui în sfârşit vraja bunicii.

Nu apucă să facă cinci paşi în afara cortului când dădu peste fotograful care-şi lega uneltele pe portbagajul bicicletei. Zâmbetu-i complice îl linişti.

— Eu nu ştiu nimic, zise fotograful, n-am văzut nimic şi nici nu plătesc muzica.

Îşi luă rămas-bun cu un gest de binecuvântare universală. Eréndira o luă atunci la fugă spre deşert, însufleţită de o hotărâre nestrămutată şi se pierdu în negurile vântului unde cânta cucuveaua.

De data aceasta bunica s-a adresat imediat autorităţilor civile. Comandantul pichetului local sări din hamac la şase dimineaţa, când ea îi vârî sub ochi scrisoarea senatorului. Tatăl lui Ulise aştepta la poartă.

— Cum naiba vrei s-o citesc, strigă comandantul, dacă nu ştiu carte?

— E o scrisoare de recomandare din partea senatorului Onesimo Sánchez, zise bunica.

Fără alte întrebări, comandantul apucă o carabină pe care o ţinea aproape de hamac şi începu să strige ordine subordonaţilor. În cinci minute erau cu toţii într-o camionetă militară, zburând peste graniţă, cu vântul care le bătea din faţă, ştergând urmele fugarilor. Pe bancheta din faţă, lângă şofer, stătea comandantul, în spate, se aflau olandezul şi bunica, şi pe fiecare scară laterală stătea câte un agent înarmat.

Foarte aproape de sat au oprit un convoi de camioane cu prelată. Mai mulţi bărbaţi care călătoreau ascunşi pe platformă au ridicat prelata şi şi-au aţintit mitralierele şi puştile asupra camionetei. Comandantul îl întrebă pe şoferul primului camion unde se întâlniseră cu o camionetă de fermă încărcată cu păsări.

Şoferul porni maşina înainte de a răspunde.

— Noi nu suntem trădători, spuse revoltat. Suntem contrabandişti.

Comandantul văzu cum îi trec chiar pe sub ochi ţevile afumate ale mitralierelor, ridică braţele şi zâmbi.

— Aveţi măcar bunul-simţ, le strigă, să nu mai circulaţi ziua-n amiaza mare.

Ultimul camion avea scris pe bara din spate: „Mă gândesc la tine, Eréndira."

Vântul se făcea tot mai arzător pe când înaintau spre nord, iar soarele era şi mai necruţător şi de atâta arşiţă şi praf abia dacă se mai putea respira în camioneta închisă.

Bunica a fost prima care l-a zărit pe fotograf: pedala în aceeaşi direcţie în care goneau ei, fără nimic care să-l apere de insolaţie decât o batistă legată pe cap.

— Iată-l, îl arătă cu degetul; ăsta a fost complicele. Nemernicul.

Comandantul ordonă unuia dintre agenţii de pe scara camionului să se ocupe de fotograf.

— Pune mâna pe el şi aşteaptă-ne aici, îi zise. Ne întoarcem.

Agentul sări de pe scară şi-i strigă fotografului de două ori să oprească. Fotograful nu-l auzi din pricina vântului potrivnic. Când camioneta l-a depăşit, bunica a schiţat un gest enigmatic, însă el l-a luat drept salut, a zâmbit şi i-a făcut cu mâna în chip de adio. N-a auzit împuşcătura. Se învârti prin aer şi căzu mort peste bicicletă, cu capul făcut ţăndări de un glonţ de carabină, fără să priceapă nimic.

Înainte de amiază începură să vadă fulgii. Erau fulgi de păsări tinere duşi de vânt, iar olandezul i-a recunoscut îndată căci veneau de la păsările jumulite de curent. Şoferul schimbă direcţia, apăsă pedala din răsputeri şi nu trecu o jumătate de oră că au şi zărit camioneta la orizont.

Când Ulise văzu o maşină militară apărând în retrovizor, se strădui să mărească distanţa, dar motorul nu mai ţinea. Călătoriseră fără să doarmă şi erau morţi de oboseală şi de sete. Eréndira, care aţipise pe umărul lui Ulise, se trezi speriată. Văzu camioneta gata să-i ajungă şi cu o hotărâre naivă luă pistolul din cutia de bord.

— Nu-i bun de nimic, spuse Ulise. A fost al lui Francis Drake.

Îl izbi de câteva ori şi-l aruncă pe geam. Patrula militară depăşi camioneta hodorogită plină cu păsări jumulite de vânt, făcu un viraj forţat şi-i tăie drumul.

Le-am cunoscut pe vremea aceea, cea mai strălucitoare din toate, deşi n-aveam să iscodesc amănuntele vieţii lor decât mult mai târziu, când Rafael Escalona dezvălui într-un cântec deznodământul îngrozitor al dramei şi mi s-a părut că merita să fie povestit. Pe atunci vindeam enciclopedii şi cărţi de medicină în provincia Riohacha. Alvaro Cepeda Samudio, care cutreiera şi el pe meleagurile acelea, vânzând automate de bere rece, m-a dus cu camioneta lui prin satele din deşert cu gândul să-mi povestească nu mai ştiu ce şi am stat atâta de vorbă despre nimic şi am băut atâta bere, că fără să ne dăm seama când şi nici pe unde am străbătut tot deşertul şi am ajuns la graniţă. Cortul dragostei rătăcitoare se afla acolo, acoperit cu tot felul de banderole pe care stătea scris: „Eréndira-i cea mai bună. Du-te şi întoarce-te! Eréndira te aşteaptă. Fără Eréndira viaţa n-are rost." Şirul nesfârşit şi unduitor, alcătuit din bărbaţi de toate rasele şi condiţiile, părea un şarpe din vertebre umane ce dormita prin locuri virane şi prin pieţe, printre bazare pestriţe şi târguri zgomotoase, ieşind de pe străzile acelui oraş tumultuos de traficanţi în trecere. Fiecare stradă era un tripou, fiecare casă o cârciumă, fiecare poartă un refugiu pentru fugari. Nenumăratele melodii nedesluşite şi strigătele vânzătorilor alcătuiau un singur vuiet de panică în căldura halucinantă.

În mulţimea aceea de venetici şi oameni fără scrupule se afla Blancáman cel bun, căţărat pe o masă, cerând să i se aducă o viperă adevărată ca să le arate pe viu un antidot născocit de el. Se mai afla fata prefăcută în păianjen fiindcă nu şi-a ascultat părinţii, care pentru cincizeci de centime se lăsa atinsă pentru ca lumea să vadă că nu era nici o înşelătorie

la mijloc şi răspundea la toate întrebările oricui, povestindu-şi nenorocirea. Se mai afla un trimis al vieţii veşnice care vestea sosirea iminentă a înspăimântătorului liliac sideral, a cărui răsuflare de pucioasă avea să tulbure legile firii, făcând să iasă din adâncuri tainele mării.

Singura oază de linişte era cartierul caselor de toleranţă, unde răzbeau doar ecouri din larma oraşului. Femei venite din cele patru puncte ale rozei vuiturilor căscau de plictiseală în saloanele de dans părăsite. Îşi făcuseră siesta culcate, fără ca nimeni să le trezească pentru a face dragoste cu ele, şi aşteptau mai departe liliacul sideral sub ventilatoarele cu palete montate pe tavan. Pe neaşteptate, una dintre ele se sculă şi se duse în fugă pe o verandă cu pansele ce dădea spre stradă. Pe acolo trecea şirul pretendenţilor Eréndirei.

— Ia spuneţi-mi, le strigă femeia, ce are fata asta şi n-avem noi?

— O scrisoare de la un senator, răspunse în gura mare cineva.

Atrase de strigăte şi de hohotele de râs, ieşiră alte femei pe verandă.

— De zile întregi coada ajunge până aici, zise una dintre ele. Închipuiţi-vă, cincizeci de pesos fiecare.

Cea care ieşise prima se hotărî:

— Eu mă duc să văd ce are din aur înfumurata aia.

— Şi eu, zise alta. Mai bine decât să stau aici, încălzind de pomană scaunul.

Pe drum li s-au alăturat şi altele, astfel că atunci când ajunseră la cortul Eréndirei erau o trupă zgomotoasă. Intrară pe nepusă masă, îl goniră aruncând cu perne în el pe bărbatul pe care-l găsiră acolo, cheltuindu-şi cât mai cu folos banii plătiţi, şi luară pe sus patul Eréndirei scoţându-l în stradă.

— Asta-i curată invazie! striga bunica. Bandă de trădătoare! Nemernicelor! Şi apoi, ocărându-i pe bărbaţii de la coadă: Iar voi, curvarilor, unde vă sunt fuduliile daca îngăduiţi o asemenea nedreptate împotriva unei biete creaturi fără apărare? Poponarilor!

Ţipă mai departe cât o ţinea gura, împărţind lovituri de baston celor din preajmă, dar furia ei nu se auzea printre strigătele şi huiduielile mulţimii.

Eréndira n-a putut scăpa de batjocura aceea din pricina lanţului de câine cu care bunica o ţinea legată de o grindă după ce încercase să fugă. Nu-i făcuseră însă nimic. O purtară pe altarul ei cu baldachin pe străzile cele mai zgomotoase, de parc-ar fi fost carul alegoric al păcătoasei în lanţuri, iar în cele din urmă o aşezară ca pe un catafalc în mijlocul pieţei mari. Eréndira stătea ghemuită, cu fata ascunsă în mâini, dar fără să plângă, şi aşa a rămas în bătaia soarelui cumplit din piaţă, muşcând de ruşine şi de furie lanţul de câine al nenorocirii ei, până când cineva s-a îndurat s-o acopere cu o cămaşă.

Aceasta a fost singura dată când le-am văzut, dar am aflat că rămăseseră în oraşul acela de graniţă sub ocrotirea forţei publice, până când lăzile cu bani ale bunicii dădură pe dinafară şi atunci plecară din deşert înspre mare. Niciodată nu se mai văzuse atâta bogăţie adunată la un loc în regatul acela de sărmani. Era un alai de căruţe trase de boi, în care se îngrămădeau nişte replici de duzină ale averii ce pierise în dezastrul conacului, nu numai busturile imperiale şi ceasurile preţioase, ci şi un pian de ocazie şi un patefon cu manivelă cu discurile nostalgiei. Un cârd de indieni vedeau de tot calabalâcul şi un taraf le anunţa prin sate sosirea triumfală.

Bunica mergea într-o litieră împodobită cu ghirlande de hârtie, mestecând boabele din buzunar la umbra unui baldachin de biserică. Statura-i monumentala se mărise fiindcă pe sub bluză purta o jiletcă din pânză de corabie în care-şi vâra lingourile de aur cum se pun gloanţele într-o cartuşieră. Eréndira stătea lângă ea, îmbrăcată frumos şi plină de podoabe, dar tot cu lanţul de câine la gleznă.

— Nu te poţi plânge, îi spuse bunica pe când ieşeau din oraşul de graniţă. Ai straie de regină, un pat fastuos, un taraf numai al tău şi paisprezece indieni care te slujesc. Nu ţi se pare minunat?

— Da, bunico.

— Şi când n-o să mai fiu eu, continuă bunica, n-ai să rămâi la cheremul bărbaţilor, pentru că vei avea casa ta într-un oraş mare. Ai să fii liberă şi fericită.

Era o nouă şi surprinzătoare viziune asupra viitorului, în schimb nu mai vorbise deloc despre datoria de la început, ale cărei amănunte se ştergeau şi ale cărei termene se lungeau pe măsură ce socotelile negoţului deveneau tot mai încâlcite. Totuşi Eréndira nu scoase nici măcar un suspin care să lase să i se desluşească gândurile. Se supuse în tăcere caznei patului în satele din bălţile de salpetru, în toropeala aşezărilor lacustre, în craterul lunar al minelor de cretă, în vreme ce bunica îi descria viziunea viitorului de parcă ar fi ghicit-o în Cărţi. Într-o după-amiază, la capătul unui defileu apăsător, simţiră o boare de dafini bătrâni, la urechi le ajunseră crâmpeie de dialoguri despre Jamaica şi au fost copleşite de o dorinţă de viaţă şi de o strângere de inimă neobişnuite. Ajunseră la ţărmul mării.

— Iat-o, zise bunica, respirând lumina de cleştar a Caraibilor, după o jumătate de viaţă de surghiun. Nu-ţi place?

— Da, bunico.

Şi-au pus cortul pe ţărm. Bunica îşi petrecu noaptea vorbind fără să viseze, încurcându-şi la răstimpuri nostalgiile cu clarviziunile viitorului. Dormi mai mult ca de obicei şi se trezi liniştită de vuietul mării. Totuşi, pe când Eréndira o îmbăia, începu să depene preziceri de viitor cu o limpezime atât de frenetică, încât părea că delirează cu ochii deschişi.

— Ai să fii o adevărată castelană. O mare doamnă venerată de protejatele tale, iar autorităţile cele mai înalte îţi vor face pe plac şi te vor cinsti. Căpitanii de vapoare îţi vor trimite ilustrate din toate porturile lumii.

Eréndira n-o asculta. Apa caldă parfumată cu busuioc curgea în cadă printr-o ţeava alimentată din afară. Eréndira o strângea într-o tigvă ţinându-şi respiraţia şi i-o turna peste ea cu o mână în timp ce o săpunea cu cealaltă.

— Faima casei tale va zbura din gură în gură din salba Antilelor până în regatele Olandei, spunea bunica. Şi o să fie mai mare decât cea a palatului prezidenţial, fiindcă în ea se vor pune la cale treburile cârmuirii şi se va hotărî soarta naţiunii.

Pe neaşteptate apa din ţeava se opri. Eréndira ieşi din cort să vadă ce se întâmpla şi dădu cu ochii de indianul însărcinat cu alimentarea rezervorului tăind surcele la bucătărie.

— S-a terminat, spuse indianul. Trebuie să răcim mai multă apă.

Eréndira se apropie de plita unde se afla altă oală mare în care fierbeau frunze aromate, îşi înfăşură mâinile într-o cârpă şi văzu că poate ridica oala fără ajutorul indianului.

— Du-te, îi spuse. Torn eu apa.

Aşteptă până când indianul ieşi din bucătărie. Atunci luă de pe foc oala cu apă clocotită, o ridică anevoie până la înălţimea ţevii şi dădu să toarne apa aducătoare de moarte când bunica strigă dinlăuntrul cortului:

— Eréndira!

Parcă ar fi văzut-o. Nepoata, înspăimântată de strigăt, se căi în ultima clipă.

— Vin, bunico, răspunse. Am răcit apa.

În noaptea aceea s-a tot gândit până foarte târziu, pe când bunica, în jiletca-i plină cu aur, cânta adormită. Eréndira o privi din pat cu ochi strălucitori ce în penumbră păreau de pisică. Apoi se întinse ca un înecat, cu braţele pe piept şi ochii deschişi, chemând cu toată puterea glasului ei lăuntric:

— Ulise!

Ulise s-a trezit brusc în casa cu portocali. Auzise vocea Erăndirei atât de limpede, încât o căută în întunericul camerei. După o clipă de gândire, şi-a făcut o boccea cu haine şi pantofi şi a ieşit din dormitor. Traversase terasa când auzi surprins vocea tatălui:

— Unde te duci?

Ulise îl văzu luminat în albastru de razele lunii.

— În lume, i-a răspuns.

— De data asta n-o să te împiedic, spuse olandezul. Dar ia aminte: oriunde te vei duce o să te urmărească blestemul părintelui tău.

— Aşa să fie, spuse Ulise.

Uimit, ba chiar puţin mândru de hotărârea fiului, olandezul îl urmări printre portocalii în bătaia lunii cu o privire care încetul cu încetul se lumina de un zâmbet. Nevastă-sa stătea în spatele lui, cu statura-i de indiancă mândră. Când Ulise închise poarta, olandezul vorbi.

— O să se întoarcă bătut de viaţă, mai curând decât crezi.

— Eşti un prost şi jumătate, suspină ea. N-o să se mai întoarcă în veci.

De data asta, Ulise n-a trebuit să mai întrebe pe nimeni unde se afla Eréndira. Străbătu deşertul ascuns în camioane de trecere, furând ca să mănânce şi să doarmă, şi de multe ori furând din pură plăcere de a risca, până când dădu peste cortul Eréndirei într-un alt sat de pe ţărm, de unde se vedeau clădirile de sticlă ale unui oraş iluminat şi răsunau sirenele nocturne de rămas-bun ale vapoarelor care porneau în larg spre insula Aruba. Eréndira dormea, legată, cu lanţul de grindă şi în aceeaşi poziţie de înecat în derivă în care-l chemase. Ulise stătu şi o contemplă îndelung fără s-o trezească, dar o privi cu atâta jind, că Eréndira se deşteptă. Atunci se sărutară în beznă, se mângâiară fără grabă, se dezbrăcară încet până la epuizare, cu o duioşie tăcută şi o fericire secretă ce semănau mai mult ca oricând cu iubirea.

În celălalt capăt al cortului, bunica se răsuci monumental şi prinse a delira.

— S-a întâmplat pe vremea în care sosi vaporul grecesc, spuse. Era un echipaj de nebuni, care fericea femeile fără a le plăti cu bani, ci cu bureţi,

nişte bureţi vii care apoi mergeau prin casă, gemând ca nişte bolnavi de spital şi făcându-i pe copii să plângă pentru a le sorbi lacrimile.

Se ridică în capul oaselor cu o mişcare tainică.

— Atunci a sosit el, Doamne Dumnezeule! strigă. Mai puternic, mai mare şi mult mai bărbat decât Amadis.

Ulise, care până atunci nu dăduse nici o atenţie delirului ei, încercă să se ascundă când o văzu aşezată pe pat, dar fără a se trezi. Eréndira îl linişti.

— Stai cuminte, îi spuse, întotdeauna se aşază pe pat când ajunge la partea asta, dar nu se trezeşte.

Ulise îşi puse capul pe umărul ei.

— În noaptea aceea eu cântam împreună cu marinarii şi-am crezut că-i un cutremur, depăna mai departe bunica. Toţi trebuie să fi crezut la fel pentru că au luat-o la fugă strigând, prăpădindu-se de râs, şi a rămas numai el sub bolta de clematite. Mi-aduc aminte de parc-ar fi fost ieri că eu cântam cântecul care era pe buzele tuturor pe vremea aceea. Până şi papagalii îl cântau prin curţi.

Pe nepusă masă, cum se poate cânta numai în somn, fredona versurile amărăciunii ei:

Doamne Dumnezeule, dă-mi înapoi
nevinovăţia de odinioară,
să mă pot desfăta iară
cu dragostea-i de la început.

Abia atunci a vrut Ulise să afle care-i pricina nostalgiei bunicii.

— Stătea acolo, spunea ea mai departe, cu un papagal pe umăr şi o flintă de omorât canibali, întocmai aşa cum sosise Guatarral în Guyane, iar eu i-am simţit răsuflarea ucigătoare când s-a postat în dreptul meu şi mi-a zis: am făcut de mii de ori ocolul pământului şi am văzut toate femeile de

toate neamurile, aşa că am dreptul să-ţi spun că eşti cea mai mândră, cea mai îndatoritoare şi cea mai frumoasă de pe lume.

Se lungi iar în pat şi prinse a plânge în pernă. Ulise şi Eréndira au rămas tăcuţi un lung răstimp, legănaţi în penumbră de răsuflarea colosală a bătrânei adormite. Dintr-o dată, Eréndira îl întrebă fără să-i tremure vocea câtuşi de puţin.

— Te-ai încumeta s-o omori?

Luat prin surprindere, Ulise n-a ştiut ce să răspundă.

— Poate, răspunse. Tu te încumeţi?

— Eu nu pot, spuse Eréndira, pentru că e bunica mea.

Atunci Ulise cercetă iar uriaşul trup adormit, parcă măsurându-i viaţa din el, şi hotărî:

— Pentru tine sunt în stare de orice.

Ulise a cumpărat o livră de otravă de şobolani, a amestecat-o cu smântână şi marmeladă de zmeură, şi a pus crema aducătoare de moarte într-un tort din care scosese mai întâi umplutura. L-a acoperit apoi cu o cremă mai groasă, potrivind-o cu o lingură până n-a mai rămas nici urmă din sinistra operaţie, şi desăvârşi înşelăciunea cu şaptezeci şi două de lumânări trandafirii.

Bunica se ridică de pe tron, ameninţându-l cu bastonul când îl văzu intrând în cort cu tortul sărbătoresc.

— Neruşinatule! îi strigă ea. Cum de îndrăzneşti să pui piciorul în casa asta?

Ulise s-a ascuns după chipu-i de înger.

— Am venit să vă cer iertăciune, spuse, astăzi, de ziua dumneavoastră de naştere.

Dezarmată de minciuna-i meşteşugită, bunica porunci să se pună masa ca pentru un ospăţ de nuntă. Îl aşează pe Ulise la dreapta ei, pe când Eréndira

îi servea şi, după ce stinse luminările cu o suflare nimicitoare, tăie tortul în părţi egale. Îl servi pe Ulise.

— Un om care ştie să-şi ceară iertare şi-a câştigat locul în rai, spuse. Îţi dau prima felie, care-i felia fericirii.

— Nu-mi plac dulciurile, răspunse Ulise. Poftă bună!

Bunica îi oferi Eréndirei altă felie de tort. Ea o duse la bucătărie şi o aruncă la gunoi.

Bunica a mâncat singură tot ce-a mai rămas, îşi băga în gură bucăţi întregi şi le înghiţea pe nemestecate, gemând de plăcere, uitându-se la Ulise în al nouălea cer. Când n-a mai rămas nimic în farfuria ei, a mâncat şi felia refuzată de Ulise. În timp ce înfuleca ultima bucată, culegea cu degetele fărâmele de pe faţa de masă şi le băga în gură.

Mâncase atât arsenic cât ar fi exterminat o întreagă generaţie de şobolani. Totuşi cântă la pian şi din voce până la miezul nopţii, se culcă fericită şi căzu într-un somn firesc. Singurul semn nou a fost şuieratul bolovănos al respiraţiei ei.

Eréndira şi Ulise au pândit-o din celălalt pat, aşteptând horcăitul de pe urmă. Dar glasul îi era la fel de viu ca totdeauna când începu să delireze.

— M-a înnebunit, Doamne, m-a înnebunit! strigă. Puneam doi drugi la dormitor ca să nu intre el, mai trăgeam şi toaleta şi masa la uşă, iar pe masă aşezam scaunele şi era de-ajuns ca el să dea uşor o lovitură cu inelul pentru ca parapetul să se năruie, scaunele se dădeau singure jos de pe masă. Masa şi toaleta se trăgeau singure la o parte, drugii săreau singuri din belciug.

Eréndira şi Ulise o priveau cu o spaimă tot mai mare, pe măsură ce delirul devenea mai profund şi mai dramatic, iar vocea mai tainică.

— Simţeam că aveam să mor, scăldată în sudoarea fricii, implorând în sinea mea ca uşa să se deschidă fără a se deschide, ca el să intre fără să intre, să nu mai plece niciodată, dar nici să nu se mai întoarcă în veci, pentru a nu fi nevoită să-l omor.

Îşi depănă mai departe drama ceasuri în şir, până în cele mai mici amănunte, de parcă le-ar fi retrăit în vis. Puţin înainte de revărsatul zorilor s-a răsucit în pat şi vocea i s-a stins de năvala hohotelor.

— Eu l-am prevenit, dar el a râs, striga ea, l-am mai prevenit o dată şi a râs iar, până când deschise ochii îngrozit zicând ah, domniţă! ah, domniţă! şi vocea nu-i mai ieşi pe gură, ci prin tăietura de cuţit de la gât.

Ulise, înspăimântat de cumplita evocare a bunicii, se prinse de mâna Eréndirei.

— Babă criminală! exclamă.

Eréndira nu-l luă în seamă fiindcă în clipa aceea începu să se crape de ziuă. Ceasurile bătură de cinci.

— Du-te! spuse Eréndira. O să se trezească.

— E mai vie ca un elefant, exclamă Ulise. Nu se poate!

Eréndira îl străfulgeră cu o privire ucigătoare.

— Adevărul este, i-a zis, că tu nu eşti bun nici să omori pe cineva.

Ulise a fost atât de copleşit de cruzimea dojanei, că o zbughi din cort. Eréndira continuă să-şi privească bunica adormită, cu ura ei mocnită şi cu furia neîmplinirii, pe măsură ce se lumina de ziuă şi văzduhul se umplea de cântecul păsărilor. Atunci bunica deschise ochii şi se uită la ea cu un zâmbet placid.

— Dumnezeu să te ierte, fata mea.

Singura schimbare limpede a fost un început de neorânduială în obiceiurile zilnice. Era miercuri, dar bunica a vrut o rochie de duminică, a hotărât ca Eréndira să nu primească nici un client înainte de unsprezece şi i-a cerut să-i dea pe unghii cu roşu-aprins şi să-i facă o pieptănătură de sărbătoare.

— Niciodată n-am avut atâta chef să mă pozez, exclamă.

Eréndira începu s-o pieptene, dar când încercă să-i descâlcească părul în dinţii pieptenelui rămase *o* şuviţă. I-o arătă speriată bunicii. Ea o cercetă,

încercă să-şi mai smulgă una cu degetele şi altă tufă de păr îi rămase în mână. O aruncă pe jos şi mai încercă o dată, smulgându-şi un smoc şi mai mare. Prinse atunci să-şi smulgă părul cu amândouă mâinile, prăpădindu-se de râs, aruncându-l în sus cu o veselie de neînţeles, până când capul i-a rămas ca o nucă de cocos cojită.

Eréndira n-a mai ştiut nimic despre Ulise până peste două săptămâni, când desluşi afară chemarea cucuvelei. Bunica începuse sa cânte la pian şi era atât de cufundată în nostalgia ei, că nu-şi dădea seama de ce se întâmplă. Avea pe cap o perucă din pene strălucitoare.

Eréndira dădu să iasă în întâmpinarea chemării şi abia atunci descoperi fitilul de explozibil ce pornea din cutia pianului şi se ascundea apoi printre buruieni, pierzându-se în beznă. Dădu fuga spre locul unde se afla Ulise, se adăposti împreună cu el printre tufe şi amândoi văzură cu inima grea flăcăruia albastră ce se prelinse pe fitilul explozibilului, străbătu spaţiul întunecat şi pătrunse în cort.

— Astupă-ţi urechile, zise Ulise.

Au făcut amândoi aşa, dar n-a fost nevoie, căci nu s-a auzit nici o explozie. Cortul s-a iluminat pe dinăuntru într-o străfulgerare fără zgomot ce pieri într-o trombă de fum de pulbere umedă. Când Eréndira se încumetă să intre, crezând că bunica murise, o găsi cu peruca pârlită şi cămaşa în zdrenţe, dar mai vie ca oricând, muncindu-se să stingă focul cu o pătură.

Ulise s-a făcut nevăzut, profitând de strigătele indienilor care nu ştiau ce să facă, zăpăciţi de poruncile contradictorii ale bunicii. Când reuşiră în sfârşit să potolească flăcările şi să împrăştie fumul, se pomeniră cu privelişte a unui naufragiu.

— Parcă şi-a băgat necuratul coada, zise bunica. Pianele nu iau foc pe nepusă masă.

Făcu tot soiul de presupuneri pentru a descoperi pricina noului dezastru, dar vorbele în doi peri ale Eréndirei şi atitudinea-i netulburată o

descumpănire. Nu găsi nici cea mai mică fisură în purtarea nepoatei şi nici nu-şi aduse aminte de existenţa lui Ulise. Stătu trează până-n zori, înşirind supoziţii şi socotind pierderile. A dormit puţin şi agitat. A doua zi, când Eréndira îi scoase jiletca unde avea lingourile de aur, îi găsi pe umeri băşici de arsuri şi pieptul tot o rană.

— De bună seamă m-am zvârcolit în somn, spuse, în vreme ce Eréndira îi dădea cu albuş de ou pe arsuri. Pe deasupra, am avut un vis ciudat. Se sforţa să-şi aducă aminte, până când imaginea desluşită i-a fost la fel de limpede ca în vis: Era un păun într-un hamac alb, spuse.

Eréndira a tresărit uimită, dar şi-a reluat îndată expresia obişnuita.

— E semn bun, minţi. Păunii din vise înseamnă viaţă lungă.

— Să te audă Dumnezeu, zise bunica, fiindcă suntem iar ca la început. Trebuie s-o luăm de la capăt.

Eréndira nu se tulbură. Ieşi din cort cu castronul cu comprese, lăsând-o cu pieptul plin de albuş de ou şi cu ţeasta unsă din belşug cu muştar. Se apucă să mai pună albuşuri în castron, sub bolta de frunze de palmier ce servea de bucătărie, când văzu apărând ochii lui Ulise de după plită, întocmai aşa cum i-a văzut prima oară în spatele patului ei. N-a părut surprinsă, ci i-a spus cu o voce stinsă:

— Tot ce-ai reuşit e să-mi sporeşti datoria.

Ochii lui Ulise se tulburară de zbucium. Rămase nemişcat, uitându-se la Eréndira în linişte, văzând cum spărgea ouăle cu o expresie încremenită, de dispreţ suveran, ca şi când el n-ar fi existat. După câteva clipe, îşi luă ochii de la ea, prinse a cerceta obiectele din bucătărie, cratiţele atârnate, funiile de ardei iute, farfuriile, satârul. Fără să scoată un cuvânt, Ulise s-a ridicat, a intrat sub bolta şi a pus mâna pe satâr.

Eréndira nu-şi întoarse capul să-l privească, dar în clipa în care el dădu să plece îi spuse cu un glas abia şoptit:

— Ai grijă, că şi-a presimţit moartea. A visat un păun într-un hamac alb.

Bunica îl văzu pe Ulise intrând cu satârul în mână şi se strădui din răsputeri să se scoale fără ajutorul bastonului, ridicând braţele.

— Băiete! strigă. Ai înnebunit!

Ulise se aruncă asupra ei şi-i înfipse cuţitul chiar în pieptul gol. Bunica scoase un geamăt, se năpusti peste el şi încercă să-l sugrume cu braţele-i puternice de urs.

— Fecior de curvă, grohăi. Prea târziu îmi dau seama că ai chip de înger trădător.

N-a mai putut spune nimic pentru că Ulise izbuti să-şi elibereze mâna cu cuţitul şi i-l mai înfipse o dată în coaste. Bunica scoase un geamăt înfundat şi-şi strânse şi mai tare agresorul. Ulise îi dădu a treia lovitură, fără cruţare, şi un şuvoi de sânge ţâşni năvalnic stropindu-i faţa: era un sânge uleios, strălucitor şi verde, întocmai ca mierea de mentă.

Eréndira se ivi în prag cu castronul în mână şi privi lupta cu o nepăsare criminală.

Uriaşă, monolitică, urlând de durere şi furie, bunica se agăţă de trupul lui Ulise. Braţele, picioarele, până şi ţeasta chilugă erau verzi de sânge. Colosala-i răsuflare ca de foaie, cutremurată de primele horcăituri ale morţii, umplea tot spaţiul. Ulise reuşi să-şi elibereze încă o dată braţul cu cuţitul, îi spintecă pântecele şi o explozie de sânge îl umplu de verde de sus până jos. Bunica se chinui să respire aerul de care avea nevoie să trăiască şi se prăbuşi pe brânci. Ulise scăpă din braţele ei sleite de putere şi fără o clipă de răgaz înfipse pentru ultima oară cuţitul în uriaşul trup căzut.

Atunci Eréndira puse castronul pe o masă, se aplecă peste ea, cercetând-o cu ochii fără s-o atingă şi, când se încredinţă că murise, chipul ei căpătă brusc toată maturitatea vârstei adulte pe care nu i-o dăduseră cei douăzeci de ani de nenorocire. Cu mişcări iuţi şi sigure a luat jiletca plină de aur şi a ieşit din cort.

Ulise rămase pe jos lângă cadavru, epuizat de luptă, şi cu cât încerca să-şi cureţe faţa, cu atât mai mult i se mânjea de materia aceea verde şi vie ce părea că-i ţâşneşte din degete. Numai atunci când a văzut-o pe Eréndira plecând cu jiletca îşi veni în fire.

O strigă în gura mare, dar nu primi nici un răspuns. Se târî până la ieşirea din cort şi văzu că Eréndira fugea pe ţărmul mării, îndepărtându-se de oraş. Făcu atunci o ultimă sforţare s-o pornească pe urmele ei, chemând-o cu nişte strigate sfâşietoare ce nu mai erau de îndrăgostit, ci de fiu, dar a fost răpus de îngrozitoarea sfârşeală de a fi omorât o femeie fără ajutorul nimănui. Indienii bunicii l-au găsit trântit pe ţărm cu faţa în jos, plângând de singurătate şi spaimă.

Eréndira nu-l auzise. Fugea cu vântul în faţă, mai iute ca o căprioară, şi nici un glas de pe lumea asta n-o mai putea opri. Trecu în goană fără a se uita înapoi peste aburii arzători ai bălţilor de salpetru, peste craterele de var, prin toropeala aşezărilor lacustre, până când se sfârşiră ştiinţele naturale ale mării şi începu deşertul, dar continuă să fugă cu jiletca plină cu aur dincolo de vânturile pustii şi de înserările nesfârşite, şi în veci nu s-a mai aflat cea mai mică veste despre ea, şi nici nu s-a găsit vreo urmă, cât de neînsemnată, despre nenorocirea ei.

(Traducere: Tudora ȘANDRU-MEHEDINȚI)

J.D. SALINGER

O ZI DESĂVÂRȘITĂ PENTRU PEȘTII-BANANĂ

La hotel sosiseră nouăzeci şi şapte de agenţi publicitari din New York, care monopolizaseră toate liniile telefonice interurbane, încât tânăra din camera 507 se văzu nevoită să aştepte legătura până aproape de ora două şi jumătate. Dar nu-şi irosi timpul în zadar. Mai întâi citi un articol dintr-o revistă feminină, format de buzunar, intitulat „Sexul e o desfătare – sau un iad“. Apoi îşi spălă pieptenele şi peria. Îşi scoase o pată de pe fusta taiorului ei bej. Mută un nasture la o bluză, îşi smulse două fire de păr care apăruseră dintr-o aluniţă. Când telefonista sună în cele din urmă, ea se afla pe bancheta de la fereastră, unde tocmai îşi termina de lăcuit unghiile de la mâna stângă.

Numai că nu era ea persoana care să lase totul din mână atunci când sună telefonul. Se uită la el de parcă l-ar fi auzit sunând întruna de când ajunsese la pubertate.

În timp ce telefonul suna, mai trecu o dată cu pensula cu lac peste unghia degetului mic, îngroşând contururile semilunii. Apoi puse dopul la sticluţă şi, ridicându-se, îşi vântură prin aer mâna stângă cu unghiile proaspăt lăcuite. Cu cealaltă mână culese o scrumieră plină de pe scaunul de lângă geam şi o luă cu ea pe noptiera unde se afla telefonul. Se aşeză pe unul dintre cele două paturi identice, cu cuverturile strânse, şi – la al cincilea sau al şaselea apel – ridică receptorul.

— Alo, spuse ea, ţinând degetele de la mâna stângă întinse şi având grijă să nu atingă cu ele capotul alb de mătase, care era tot ce avea pe ea în afară de papuci – inelele şi le lăsase în baie.

— Aveţi legătura cu New York-ul, doamnă Glass, spuse telefonista.

— Mulţumesc, răspunse tânăra, făcând loc scrumierei pe măsuţă.

O voce de femeie răzbătu până la ea:

— Tu eşti, Muriel?

Fata îndepărtă puţin receptorul de la ureche şi spuse:

— Da, mamă. Ce mai faci?

— Am fost teribil de îngrijorată din pricina ta. De ce nu mi-ai telefonat? Eşti bine?

— Am încercat să-ţi dau un telefon aseară şi alaltăseară. Telefonul de-aici a fost…

— Eşti bine, Muriel?

Fata depărtă şi mai mult receptorul de la ureche.

— Foarte bine. Mă topesc de căldură. Azi a fost cea mai caldă zi în Florida din ultimii…

— De ce nu mi-ai telefonat până acum? Am fost teribil de îngrijorată…

— Mamă dragă, nu-mi ţipa în ureche. Te aud foarte bine, spuse fata. Te-am chemat de două ori aseară. O dată chiar după…

— I-am spus lui taică-tău că probabil aveai de gând să ne chemi seara trecută. Dar nu, el a trebuit să… Eşti bine, Muriel? Spune-mi drept!

— Foarte bine. Şi, te rog, nu mă mai întreba!

— Când aţi ajuns?

— Nu mai ştiu. Miercuri dimineaţa, în zori.

— Cine a condus?

— El, răspunse fata. Şi nu te agita. A condus foarte bine. Chiar m-am mirat.

— El a condus? Muriel, dar mi-ai dat cuvântul tău de…

— Mamă, o întrerupse fata, ţi-am spus doar: a condus foarte bine. De fapt, cu mai puţin de optzeci tot timpul.

— Şi n-a încercat iar aiureala aceea cu copacii?

— Ţi-am spus că a condus foarte bine. Mamă, fii liniştită! L-am rugat să nu se depărteze de linia albă de demarcaţie şi el ştia ce voiam să spun şi m-a ascultat. Pot spune c-a încercat chiar nici să nu se uite la copaci. Apropo, tata a reparat maşina?

— Încă nu. Ne-au cerut patru sute de dolari doar ca să…

— Mamă, Seymour i-a făgăduit tatii c-o să plătească el totul. N-are niciun rost să…

— Bine, vedem noi. Dar el cum s-a comportat – în maşină şi în general?

— Foarte bine, răspunse fata.

— Tot îţi mai adresează cuvântul acela oribil…

— Nu, a inventat ceva nou.

— Ce?

— Oh, ce importanţă are, mamă?

— Muriel, vreau să ştiu! Tatăl tău…

— Bine, bine. Acum îmi spune domnişoara Vampă Spirituală 1948, răspunse fata, şi chicoti.

— Nu râde, Muriel! Nu-i nimic de râs! E revoltător! Sau, mai degrabă, foarte trist. Când mă gândesc cum…

— Mamă, o întrerupse fata, ascultă-mă puţin. Ţii minte cartea aceea pe care mi-a trimis-o el din Germania? Ştii – poeziile alea nemţeşti? Ce-am putut face cu ea? Îmi tot bat capul şi…

— E la tine.

— Eşti sigură? întrebă fata.

— Absolut sigură. Adică e la mine. În camera lui Freddie. Ai uitat-o aici şi, cum n-aveam loc pentru ea în… Dar de ce? Ţi-a cerut-o el?

— Nu, m-a-ntrebat doar despre ea când veneam încoace. Voia să ştie dacă o citisem.

— Bine, dar sunt în nemţeşte!

— Da, dragă mamă. Dar asta n-are nicio importanţă, se pare, spuse fata, punându-şi un picior peste altul. Mi-a spus că, din întâmplare, versurile alea sunt scrise de singurul mare poet al secolului nostru. Mi-a spus c-ar fi trebuit să-mi cumpăr o traducere. Sau să fi învăţat limba, înţelegi?

— Nemaipomenit, nemaipomenit! De fapt, e trist, asta e! Taică-tău spunea aseară…

— O secundă, mamă, spuse fata. Se duse până la bancheta de la fereastră după ţigări, îşi aprinse una şi se întoarse la locul ei pe pat. Da, mamă, spuse ea, dând drumul fumului pe gură.

— Muriel, fii atentă puţin.

— Sunt atentă.

— Taică-tău a vorbit cu doctorul Sivetski.

— Da? făcu fata.

— I-a spus totul. Cel puţin aşa zicea el – îl ştii pe taică-tău. Pomii. Istoria cu fereastra. Lucrurile acelea oribile pe care le-a spus bunicii despre intenţiile ei de a trece pe lumea cealaltă. Sau ce-a făcut cu tablourile alea minunate din Bermuda… într-un cuvânt, totul.

— Şi? întrebă fata.

— Păi, în primul rând doctorul a spus că-i o adevărată crimă că armata i-a dat drumul din spital – pe cuvânt! Şi i-a spus foarte hotărât lui taică-tău că există posibilitatea – o posibilitate foarte reală, spunea el – ca Seymour să-şi piardă cu desăuârşire controlul. Îţi dau cuvântul meu.

— E un psihiatru şi aici, la hotel, spuse fata.

— Cine e? Cum îl cheamă?

— Nu ştiu. Rieser, sau aşa ceva. Se zice că e un medic foarte bun.

— N-am auzit niciodată de el.

— Cu toate astea, se zice că e un medic foarte bun.

— Muriel, lasă obrăzniciile, te rog! Să ştii că suntem foarte îngrijoraţi din pricina ta. De fapt, taică-tău a vrut să-ţi telegrafieze aseară ca să vii acasă…

— Nu vin încă acasă, mamă. Aşa că linişteşte-te!

— Muriel, îţi dau cuvântul meu! Doctorul Sivetski zicea că Seymour şi-ar putea pierde complet contro…

— Abia am sosit aici, mamă. E prima mea vacanţă după atâta amar de vreme şi n-am de gând să-mi fac bagajele şi să mă-ntorc acasă. Nici n-aş fi în stare să călătoresc acum. Sunt aşa de arsă de soare, că abia mă pot mişca.

— Eşti tare arsă de soare? De ce n-ai folosit cutia aceea de cremă pe care ţi-am pus-o în valiză? Era chiar în…

— Am folosit-o, şi totuşi m-am ars.

— Îngrozitor! Pe unde te-a ars soarele?

— Peste tot, mamă, peste tot.

— Îngrozitor!

— N-am să mor.

— Ia spune-mi, ai vorbit cu medicul acela?

— Într-un fel, da, spuse fata.

— Şi ce ţi-a zis? Unde era Seymour când aţi vorbit?

— În „Sala oceanului", unde cânta la pian. A cântat la pian în ambele seri de când suntem aici.

— Bine, şi ce ţi-a spus?

— Nu mare lucru. Doctorul a-nceput discuţia. Şedeam lângă el la masă aseară şi m-a-ntrebat dacă persoana care cânta la pian în sala alăturată nu era soţul meu. I-am răspuns că, într-adevăr, era el, şi atunci m-a întrebat dacă nu cumva fusese bolnav. Aşa că i-am spus…

— De ce te-o fi întrebat asta?

— Habar n-am, mamă, poate pentru că era aşa de tras la faţă. În fine, după aceea doctorul şi cu nevastă-sa m-au invitat să beau un pahar cu ei. Aşa că m-am dus. Nevastă-sa arăta oribil. Ţii minte rochia aia de seară groaznică pe care am văzut-o în vitrină la Bonwit? Aia despre care spuneai că trebuie să fii foarte, foarte mică în…

— Aia verde?

— Ei bine, o avea pe ea. Şi ea toată şolduri. Mă tot întreba dacă Seymour nu-i rudă cu Suzanne Glass – ştii, modista care ţine magazinul de pe Bulevardul Madison.

— Totuşi, ce ţi-a spus? Doctorul, vreau să spun.

— Ah, nu mare lucru, zău! Vreau să zic că stăteam la bar şi era prea mult zgomot.

— Bine, dar i-ai spus – i-ai spus ce-a încercat să facă cu scaunul bunicii?

— Nu, mamă. N-am prea intrat în detalii. O să mai am probabil ocazia să discut cu el. Stă toată ziuă la bar.

— Şi nu ţi-a spus că, după părerea lui, Seymour ar putea să devină – ştii – curios, sau mai ştiu eu cum? Să-ţi facă ceva?

— Nu tocmai, răspunse fata. Ar fi trebuit să cunoască mai multe amănunte. Doctorii ăştia trebuie să-ţi ştie copilăria şi toate fleacurile. Ţi-am spus că abia am putut vorbi, era prea multă gălăgie înăuntru.

— Ascultă! Cum îţi vine mantoul albastru?

— Bine. A trebuit să-i mai scot din vata de la umeri.

— Cum sunt rochiile anul ăsta?

— Teribile. Dar parcă de pe altă lume. Poţi să vezi iar paiete şi alte zorzoane, spuse fata.

— Spune, îţi place camera?

— E bună. Dar nu foarte bună. N-am putut obţine camera pe care am avut-o înainte de război. Oamenii, în schimb, sunt îngrozitori anul ăsta. Păcat că nu poţi vedea cine stă lângă noi la restaurant. La masa alăturată. Arată de parcă ar fi făcut tot drumul până aici într-un camion.

— Ei, aşa-i peste tot! Cum îţi vine rochia de seară?

— E prea lungă. Ţi-am spus c-o să-mi fie prea lungă.

— Muriel, te întreb pentru ultima dată, te simţi într-adevăr bine?

— Da, mamă, spuse fata. Pentru a nouăzecea oară.

— Şi nu vrei să vii acasă?

— Nu, mamă.

— Taică-tău spunea aseară c-ar fi mai mult decât bucuros să-ţi plătească toate cheltuielile, doar de te-ai duce undeva singură să reflectezi puţin în

linişte ce hotărâre să iei. Ai putea face o croazieră minunată. De fapt, amândoi ne-am gândit că…

— Nu, mulţumesc, spuse fata şi-şi coborî piciorul. Mamă, convorbirea asta are să vă coste o ave…

— Şi când mă gândesc cum l-ai aşteptat tu pe băiatul ăsta tot timpul cât a durat războiul – vreau să zic când stai să te gândeşti la toate soţiile alea prostuţe care…

— Mamă, zise fata, ar fi mai bine să terminăm. Seymour ar putea sosi în orice clipă.

— Dar unde-i acum?

— Pe plajă.

— Pe plajă? Singur? Şi se poartă ca lumea?

— Mamă, spuse fata, vorbeşti despre el de parcă ar fi nebun de legat!

— N-am spus asta, Muriel.

— Nu, dar parcă ai spune-o! În fond, tot ce face el e să stea culcat pe plajă. Nici măcar nu-şi scoate halatul.

— Nu-şi scoate halatul? De ce?

— Habar n-am. Poate pentru că nu e încă bronzat.

— Dumnezeule, dar are nevoie de soare! Nu-l poţi convinge?

— Ştii cum e Seymour, spuse fata şi-şi încrucişă din nou picioarele. Zice că nu vrea să se zgâiască toţi neghiobii la tatuajul lui.

— Dar n-are niciun tatuaj. Şi-a făcut vreunul la armată?

— Nu, mamă. Nu, draga mea, spuse fata şi se ridică în picioare. Ascultă, poate te chem mâine.

— Muriel, fii atentă puţin.

— Da, mamă, spuse fata, lăsându-şi toată greutatea pe piciorul drept.

— Cheamă-mă la telefon imediat ce face sau spune ceva bizar – înţelegi ce vreau să zic. M-auzi?

— Mamă, dar nu mi-e frică de el!

— Muriel, aş vrea să-mi promiţi!

— Bine, îţi promit. La revedere, mamă, spuse fata. Sărutări tatii.

Şi puse receptorul în furcă.

— Zi, măr, glas, spuse Sybil Carpenter, care stătea la hotel cu mama ei. Mamă, zi, măr, glas.

— Îngeraş, isprăveşte cu asta! 0 înnebuneşti pur şi simplu pe mama. Şi, te rog, stai liniştită!

Doamna Carpenter punea ulei de bronzat pe umerii lui Sybil, întinzându-l pe omoplaţii ei delicaţi ca nişte aripioare. Sybil stătea cu faţa spre ocean, într-o poziţie nesigură, pe o uriaşă minge de baie umflată. Avea pe ea un costum de baie de un galben intens din două bucăţi, din care una nu avea să-i folosească decât peste nouă, zece ani.

— Când colo, nu era decât o simplă batistă de mătase – se vedea clar de-aproape, povestea femeia care şedea într-un şezlong alături de doamna Carpenter. Aş fi curioasă să ştiu cum o înnodase. Arăta minunat.

— Pare drăguţ, încuviinţă doamna Carpenter. Sybil, stai cuminte, puişor!

— Mamă, zi, măr, glas, repetă Sybil.

Doamna Carpenter oftă.

— Bine, bine, spuse ea şi înşurubă la loc capacul sticluţei cu ulei. Acum fugi şi te joacă, îngeraş. Mama se duce să bea un pahar de Martini cu doamna Hubbel. O să-ţi aduc măslina.

Imediat ce se simţi liberă, Sybil coborî în fugă spre partea unde plaja era mai netedă şi se îndreptă spre pavilionul pescarilor. Oprindu-se doar ca să-şi cufunde piciorul într-un castel dărâmat de apă, ieşi curând din zona rezervată pentru oaspeţii hotelului.

Mai merse vreo cinci sute de metri şi apoi, deodată, o porni la fugă în susul plajei, unde nisipul era mai moale. Se opri brusc lângă un tânăr care stătea întins pe spate.

— Nu intri în apă, Seymour Glass? întrebă ea.

Tânărul tresări, apucându-şi cu mâna reverele halatului pluşat. Se răsuci pe burtă, lăsând un prosop făcut sul să-i cadă de pe ochi, şi o privi chiorâş.

— A, bună, Sybil!

— Nu intri în apă?

— Te aşteptam pe tine. Ce mai e nou?

— Ce?

— Ce-i nou? Ce s-a mai întâmplat?

— Tăticu' vine mâine cu „navionul", spuse Sybil, lovind nisipul cu piciorul.

— Nu în ochii mei, puişor, spuse tânărul, prinzând-o de gleznă. Era şi timpul să vină tăticul tău. Îl aştept de ceasuri întregi. De ceasuri întregi.

— Unde-i doamna? întrebă Sybil.

— Doamna? Tânărul îşi scuturã câteva fire de nisip din părul rar. Greu de spus, Sybil. Poate fi într-o mie de locuri. La coafor. Vopsindu-şi părul de culoarea vizonului. Sau în camera ei, făcând păpuşi pentru copiii săraci.

Stând întins pe burtă, el îşi strânse pumnii, îi aşeză unul peste altul şi-şi sprijini bărbia pe ei.

— Întreabă-mă altceva, Sybil. E tare frumos costumul tău de baie. Dacă-mi place ceva cu adevărat, atunci e un costum de baie albastru.

Sybil se uită nedumerită la el, apoi la burtica ei ieşită în afară.

— Dar ăsta-i galben, spuse ea. Asta-i galben.

— Adevărat? Apropie-te puţin.

Sybil făcu un pas înainte.

— Ai perfectă dreptate. Ce prost sunt.

— Intri în apă? îl întrebă Sybil.

— Se prea poate. Tocmai la asta mă gândeam, spre marea ta bucurie.

Sybil dădu un ghiont plutei de cauciuc pe care tânărul o folosea uneori drept pernă.

— Trebuie umflată, spuse ea.

— Ai dreptate. Mai mult chiar decât aş fi eu gata să admit. Îşi luă pumnii de sub bărbie, sprijinind-o direct pe nisip. Sybil, spuse el, arăţi minunat. Mă bucur că te văd. Povesteşte-mi ceva despre tine.

Îşi întinse braţele înainte şi o apucă de amândouă gleznele.

— Eu m-am născut în zodia capricornului, spuse el, dar tu?

— Sharon Lipschutz zice că ai lăsat-o să şadă lângă tine pe scaunul de la pian.

— Ţi-a spus Sharon Lipschutz asta?

Sybil dădu energic din cap. El îi lăsă gleznele şi, trăgându-şi mâinile, îşi culcă obrazul pe braţul drept.

— Ei bine, ştii cum se-ntâmplă. Eu şedeam acolo şi cântam şi nu te vedeam nicăieri. Atunci a venit Sharon Lipschutz şi s-a aşezat lângă mine. Doar nu era să-i dau un brânci, nu-i aşa?

— Ba da.

— Ah, nu! Nu puteam face aşa ceva. Să-ţi spun totuşi ce-am făcut.

— Ce?

— Mi-am imaginat că eşti tu.

Sybil se aplecă brusc şi începu să sape în nisip.

— Hai să mergem în apă, spuse fetiţa.

— Bine, răspunse tânărul. Să sperăm c-am să reuşesc.

— Data viitoare să-i dai un brânci, spuse Sybil.

— Cui să-i dau un brânci?

— Lui Sharon Lipschutz.

— A, Sharon Lipschutz, făcu tânărul. Cum revine mereu numele ăsta… amestecând amintiri şi dorinţe. Se ridică brusc în picioare. Privi oceanul şi zise: Sybil, să-ţi spun ce-o să facem. O să încercăm să prindem un peşte-banană.

— Ce?

— Un peşte-banană, spuse el şi-şi desfăcu cordonul halatului. Apoi îşi scoase halatul. Umerii îi erau albi şi înguşti, iar chiloţii de baie de un albastru intens. Îşi împături halatul, mai întâi în lungime, apoi în lăţime. Desfăcu pe urmă prosopul pe care-l ţinuse pe ochi şi, întinzându-l pe nisip, aşeză halatul pe el. Se aplecă şi, ridicând salteaua pneumatică, o potrivi sub braţul drept. Apoi prinse mâna fetiţei cu cealaltă mână.

O porniră încet spre ocean.

— Îmi închipui că ai văzut o mulţime de peşti-banană în viaţa ta, spuse tânărul.

Sybil scutură din cap.

— N-ai văzut? Dar spune-mi, unde locuieşti?

— Nu ştiu, răspunse Sybil.

— Cum nu ştii? Trebuie să ştii. Sharon Lipschutz ştie unde locuieşte şi nu are decât trei ani şi jumătate.

Sybil se opri şi-şi smuci mâna dintr-a lui. Culese din nisip o scoică dintre cele mai obişnuite şi se uită la ea cu un interes exagerat. O aruncă apoi jos.

— Whirly Wood, Connecticut, spuse ea şi porni din nou cu burta scoasă înainte.

— Whirly Wood, Connecticut, repetă tânărul. Asta nu vine undeva pe lângă Whirly Wood, Connecticut?

Sybil se uită la el.

— Păi acolo locuiesc, spuse ea, pierzându-şi răbdarea. În Whirly Wood, Connecticut.

O luă la fugă câţiva paşi înaintea lui, apoi, prinzându-şi piciorul stâng cu mâna stângă, făcu câteva sărituri.

— N-ai idee ce limpede e acum totul, spuse tânărul.

Sybil îşi lăsă piciorul jos şi întrebă:

— Ai citit Micul negru Sambo?

— E nostim că mă întrebi, spuse el. Pentru că tocmai aseară l-am terminat de citit. Se aplecă puţin şi luă mâna fetiţei. Ce părere ai despre el?

— Tigrii aceia au fugit în jurul copacului?

— Da, şi aveam impresia că n-or să se mai oprească niciodată. În viaţa mea n-am văzut atâţia tigri la un loc.

— Dar erau doar şase, spuse ea.

— Doar şase? se miră tânărul. Asta numeşti tu „doar“?

— Îţi place ceara?

— Ce să-mi placă? întrebă tânărul.

— Ceara.

— Foarte mult. Şi ţie?

Sybil încuviinţă din cap.

— Îţi plac măslinele?

— Măslinele – da. Măslinele şi ceara. Nu plec nicăieri fără ele.

— Îţi place Sharon Lipschutz? întrebă Sybil.

— Da, da, îmi place, răspunse tânărul. Şi ce-mi place mai mult la ea e că nu chinuie căţeii din holul hotelului. De pildă, buldogul acela micuţ al doamnei din Canada. Poate n-ai să mă crezi, dar unor fetiţe le place să-l tot împungă cu băţul pe bietul căţeluş. Sharon nu face însă niciodată aşa ceva. Ea nu e niciodată rea sau nesuferită. De aceea îmi place aşa de mult.

Sybil îl privea tăcută.

— Mie îmi place să mestec lumânări, spuse ea în cele din urmă.

— Cui nu-i place? spuse tânărul, intrând cu picioarele în apă. Aaa! E rece. Aruncă salteaua pneumatică pe umeri. Nu, aşteaptă o secundă. Aşteaptă până mai ieşim în larg.

Îşi croiră drum prin apă până ce aceasta îi ajunse fetiţei la brâu. Atunci tânărul o ridică şi o aşeză pe saltea.

— Nu-ţi pui niciodată o caschetă sau ceva pe cap? întrebă el.

— Nu-mi da drumul! îi porunci Sybil. Ţine-mă bine!

— Domnişoară Carpenter, dar te rog! Îmi cunosc meseria. Mai bine uită-te în apă, poate vezi vreun peşte-banană. Azi e o zi desăvârşită pentru peştii-banană.

— Nu văd niciunul, spuse Sybil.

— E explicabil. Au nişte obiceiuri foarte ciudate. Continuă să împingă salteaua în larg. Apa încă nu-i ajungea până la piept. Au o soartă foarte tragică, spuse el. Ştii ce fac, Sybil?

Fetiţa clătină din cap.

— Ei bine, înoată într-o gaură plină cu banane. La început, când intră, par nişte peşti obişnuiţi. Dar o dată ajunşi acolo, se îndoapă ca nişte porci. Să vezi, am cunoscut cândva nişte peşti care au înotat înăuntru şi au mâncat nici mai mult, nici mai puţin de şaptezeci şi opt de banane.

Mai făcu un pas înainte cu salteaua pneumatică şi cu pasagera sa.

— Bineînţeles că după asta se umflă atât de tare, încât nu mai pot ieşi afară. Nu mai încap pe uşă.

— Să nu mergem praa departe, spuse Sybil. Şi ce se-ntâmplă cu ei atunci?

— Ce se întâmplă cu cine?

— Cu peştii-banană.

— Vrei să spui – după ce mănâncă atâtea banane că nu mai pot ieşi din gaura cu banane?

— Da, încuviinţă Sybil.

— Ei bine, Sybil, îmi pare rău că trebuie să-ţi spun. Mor.

— De ce? întrebă Sybil.

— Păi, pentru că se îmbolnăvesc de febra bananelor. E o boală groaznică.

— Uite, vine un val, spuse Sybil îngrijorată.

— O să-l ignorăm. O să-l tratăm cu dispreţ, spuse tânărul. Ca doi snobi. Apucă gleznele fetiţei şi le împinse în jos şi înainte. Salteaua pneumatică alunecă peste culmea valului. Apa udă părul bălai al lui Sybil, care scoase însă un ţipăt de plăcere.

Când pluta reveni la poziţia dinainte, ea îşi dădu la o parte o şuviţă umedă şi netedă de pe frunte şi anunţă:

— Chiar acum am văzut unul.

— Ce anume, puişor?

— Un peşte-banană.

— Dumnezeule, nu mai spune! exclamă tânărul. Şi avea banane în gură?

— Da, spuse Sybil, şase.

Tânărul apucă deodată unul din picioruşele ude ale fetiţei, care atârnau peste marginea plutei, şi-i sărută podul talpei.

— Hei! făcu ea, răsucindu-se.

— Hei, tu! Ne întoarcem acum. A fost destul?

— Nu!

— Îmi pare rău, spuse el, şi împinse pluta spre ţărm, până ce Sybil putu să se dea jos de pe ea. Mai departe o târî singur.

— La revedere, spuse Sybil şi alergă fără urmă de regret spre hotel.

Tânărul îşi puse halatul, strânse bine reverele şi-şi vârî prosopul în buzunar. Ridică salteaua umedă, lipicioasă şi incomodă şi şi-o vârî sub braţ. Porni apoi singur prin nisipul moale şi fierbinte spre hotel.

La subsolul pus de direcţia hotelului la dispoziţia celor care făceau baie, o femeie cu nişte alifie de zinc pe nas urcă o dată cu el în ascensor.

— Văd că vă uitaţi la picioarele mele, îi spuse el, când liftul se puse în mişcare.

— Poftim? făcu femeia.

— Zic – văd că vă uitaţi la picioarele mele.

— Nici gând! Întâmplător mă uitam la podea, spuse femeia şi se întoarse cu faţa spre uşă.

— Dacă vă interesează picioarele mele, n-aveţi decât să-mi spuneţi. Dar, la dracu', nu vă uitaţi pe furiş!

— Opreşte, te rog, aici, spuse femeia repede liftierei.

Uşile cabinei se deschiseră şi ea ieşi fără să arunce o privire înapoi.

— Am două picioare perfect normale, spuse tânărul, şi nu văd nici cel mai mic motiv ca lumea să se zgâiască la ele. Opreşte la cinci, te rog. Şi îşi scoase cheia camerei din buzunarul halatului.

Coborî la etajul cinci, străbătu holul şi deschise uşa camerei 507. În cameră plutea un miros de geamantane noi din piele de viţel şi de oji.

Aruncă o privire spre tânăra femeie care dormea întinsă pe unul din cele două paturi alăturate. Se îndreptă apoi spre un geamantan, îl deschise şi scoase de sub un maldăr de chiloţi şi tricouri un revolver de calibrul 7,65. Trase afară magazia de cartuşe, o cercetă şi apoi o băgă la loc. Ridică piedica pistolului. Se duse apoi şi se aşeză pe patul neocupat, privi spre soţia lui, potrivi pistolul şi-şi descărcă un glonte în tâmpla dreaptă.

(Traducere: Marcel CORNIȘ-POP)

Carlos FUENTES

ÎNDRĂGOSTITUL DE TEATRU

Pentru Harold Pinter şi Antonia Fraser

Fereastra

I

Stau într-un mic apartament pe o străduţă care se deschide din Wardour Street. Wardour e centrul de difuzare şi editare pentru producţia de film şi televiziune din Londra, iar munca mea constă în a urma indicaţiile unui regizor de montaj pentru a asigura un singur lucru: fluiditatea narativă şi

perfecţiunea tehnică a peliculei.

Peliculă. Cuvântul însuşi indică fragilitatea acestor mici bucăţi de „piele", ieri de nitrat de argint, azi de acetat de celuloză, pe care cât e ziua de lungă le digitalizez pentru a obţine continuitatea; eliminând, spre a evita confuzii, urâţenia sau, şi mai rău, lipsa de experienţă a autorilor filmului. Cuvântul englezesc este poate mai potrivit, fiindcă e mai tehnic ori mai abstract decât cel spaniol. *Film* sugerează membrană, piele fragilă, ceaţă, văl. Opacitate. L-am căutat în dicţionar pentru a evita fanteziile verbale şi a mă limita la ceea ce înseamnă filmul în meseria mea: o rolă flexibilă de celuloză şi emulsie. Dar numele se schimbă: acum se cheamă Beta Digital.

Totuşi, dacă spun „peliculă" în spaniolă nu mă depărtez de definiţia academică („bandă de celuloid pregătită pentru a primi amprenta cinematografică"), dar nici nu pot (sau nu vreau) să mă despart de o viziune a pielii umane fragile, superficiale, veşmântul subţire al aparenţei. Pielea cu care ne prezentăm în faţa privirii celorlalţi, deoarece, fără această mantie care ne acoperă din cap până-n picioare, n-am fi decât o grămadă de carne vie, de perisabile măruntaie împrăştiate, fără altă armătură decât scheletul – ţeasta. Ceea ce moartea ne îngăduie să-i arătăm veşniciei. *Alas, poor Yorick!*

Munca asta îmi mănâncă cea mai mare parte a zilei. Am puţini prieteni, ca să nu spun că, la drept vorbind, n-am niciunul. Britanicii nu sunt din cale-afară de deschişi faţă de străini. Şi probabil – cum încep să constat – nu există nicio altă naţiune care să folosească porecle atât de numeroase şi de îngroşate pentru *foreigner: dago, yidjrog, jerry, spik, hun, polak, russky…*

Încerc să fac faţă cu numele meu irlandez – O'Shea – până când mă obligă să explic faptul că există multe nume celtice în America Latină. Suntem plini de O'Higgins, O'Farril, O'Reilly şi Fogarty. Bineînţeles, aş fi putut să-i înşel pe insularii britanici, dându-mă drept insular din vecinătate, adică irlandez. N-am făcut-o. Să fii mexican renegat mi se pare un lucru vrednic de dispreţ.

Vreau să fiu acceptat aşa cum sunt şi pentru ceea ce sunt. Lorenzo O'Shea, transformat pentru a uşura comunicarea cu colegii de birou şi a stabili relaţii de familiaritate în Larry O'Shea, mexican descendent din anglo-irlandezi emigraţi în America în veacul al XlX-lea. Am venit la douăzeci şi patru de ani ca bursier, pentru a studia tehnica cinematografică în Marea Britanie, şi am rămas aici, din obişnuinţă, din inerţie dacă vreţi, poate din pricină că am început să nutresc iluzia că în Anglia pot să ajung cineva în lumea cinematografului.

N-am apreciat prea bine amploarea dificultăţilor. Nu mi-am dat seama decât mult mai târziu, când am împlinit treizeci şi trei de ani, câţi am acum, de competiţia nemiloasă care domneşte în lumea cinematografului şi a televiziunii. Firea mea retrasă, originea mea străină, pesemne şi o abulie pe care nu-mi făcea deloc plăcere s-o recunosc, m-au cantonat la o masă de montaj şi la o viaţă solitară, fiindcă, în aceeaşi măsură, nu voiam să fac parte din *party,* să duc o viaţă *depubs* şi sporturi şi fascinaţie pentru *royals* cu du-te-vino-ul lor… Voiam să am parte de singurătatea liberă a privirii, după cele nouă ore pe care le petreceam înhămat la echipamente video.

Din acelaşi motive nu prea mă duc la cinematograf. Asta ar însemna ceea ce aici lumea numeşte „vacanţa şoferului de autobuz" – *busman's holiday* – , adică să repeţi în timpul liber lucrurile pe care le faci la serviciu.

Tot de aici decurge – îmi pun acum toate cărţile pe masă, iubite cititorule, nu vreau să surprind pe nimeni mai mult decât m-am înşelat şi m-am surprins pe mine însumi – preferinţa mea pentru teatru. Nu există pe lume alt oraş care să ofere cantitatea şi calitatea teatrului londonez. Merg la câte un spectacol cel puţin de două ori pe săptămână. De fapt, îmi cheltuiesc leafa, partea pe care aş cheltui-o pe filme, călătorii, restaurante, ca să cumpăr bilete de teatru. Am devenit nesăţios. Scena îmi oferă *distanţa vie* cerută de spiritul meu (şi de care au nevoie ochii mei). Sunt *acolo,* dar mă desparte de scenă iluzia teatrului. Sunt „al patrulea perete" al scenei.

Interpretarea se face pe viu. Un actor de teatru mă eliberează de sclavia imaginii filmate, intangibile, mereu aceeaşi, editată, tăiată, decupată şi chiar eliminată, dar mereu aceeaşi. În schimb, nu există două spectacole de teatru identice. Uneori mă duc de câte patru ori la un spectacol numai pentru a observa deosebirile, mai mari sau mai mici, de interpretare. Încă n-am găsit un actor care să nu-şi schimbe puţin interpretarea de la o reprezentaţie la alta. O cizelează, o perfecţionează. O transformă. O sărăceşte atunci când s-a plictisit de ea. Pesemne că se gândeşte la altceva, îi observ cu luare-aminte pe actorii care se *uită* la alt actor, dar şi la cei care nu au un contact vizual suficient cu partenerii lor de scenă. Îmi închipui viaţa personală pe care actorul a lăsat-o în cabină, de care s-a lepădat la intrarea în scenă, ori bag de seamă, dimpotrivă, nedorita invazie a vieţii lui private pe scenă. Oare cine a spus că singura obligaţie a unui actor înainte de a intra în scenă e să facă pipi şi să verifice dacă n-a rămas cumva descheiat la prohab?

Canonul shakespearian, Ibsen, Strindberg, Cehov, O'Neill şi Miller, Pinter şi Stoppard. Ei sunt viaţa mea personală, cea mai intensă, dincolo de plictiseala de la serviciu. Ei mă înalţă, mă hrănesc, mă emoţionează. Ei mă fac să cred că *nu trăiesc degeaba.* Mă întorc de la teatru în micul meu apartament – salon, dormitor, baie, bucătărie – cu senzaţia că am trăit din plin prin intermediul Electrei sau al lui Coriolan, al lui Willy Laman sau al domnişoarei Iulia, fără să mai am nevoie de altă companie. Asta îmi dă putere să mă scol a doua zi şi să mă duc la birou. Stau la doi paşi de Wardour Street. Dar stau foarte aproape şi de marele bulevard unde se află teatrele, Shaftesbury Avenue. E un teritoriu perfect pentru un plimbăreţ singuratic ca mine. O comunitate mică, precis circumscrisă, la îndemână. N-am nevoie, ca să trăiesc, să iau vreun mijloc de transport în comun.

Trăiesc liniştit.

Mă uit pe fereastra apartamentului meu şi nu văd decât fereastra apartamentului de peste drum. În cartierul Soho străzile dintre bulevarde

sunt foarte înguste, de poţi atinge cu mâna casa vecinului din faţă. De aceea sunt atâtea perdele, storuri şi chiar obloane de-a lungul străzii. Am putea să ne privim cât poftim şi pe îndelete unii pe alţii. Rezerva englezească ne împiedică s-o facem. Nici măcar eu n-am simţit această ispită. Nu m-ar interesa să văd cum se ceartă soţul cu soţia, cum se joacă ori îşi fac lecţiile copiii, cum agonizează un bătrân… Nu spionez. Nu sunt spionat.

Viaţa mea privată îmi înfrânează şi-mi ordonează viaţa „publică", dacă se poate numi astfel. Altfel spus, trăiesc în casa mea aşa cum trăiesc pe stradă. Nu privesc afară. Ştiu că nimeni nu mă priveşte pe mine. Preţuiesc acest soi de *orbire* care implică, ce ştiu eu, intimitate sau lipsă de interes sau lipsă de atenţie sau chiar lipsă de respect…

II

Totul s-a schimbat când a apărut ea. Privirea mea obosită a fost atrasă mai întâi, fără a-i acorda prea multă atenţie, de lumina aprinsă în apartamentul de peste drum. Apoi mi-am dat seama că perdelele erau date la o parte. În sfârşit, am observat pasul distrat al persoanei care locuia în apartamentul de peste drum. Mi-am spus, la fel de distrat:

— E o femeie.

Am uitat apoi de ea. Apartamentul era de ani de zile nelocuit. Eu mă duceam conştiincios la serviciu. Apoi mă duceam la teatru. Şi abia la întoarcere, pe la unsprezece noaptea, ajuns acasă, băgăm de seamă lumina aprinsă la fereastra de vizavi. Aşa mi-a devenit „vecină" femeia care umbla prin încăperea din faţa mea, apărând şi dispărând potrivit deprinderilor ei personale.

A început să mă intereseze. O priveam întotdeauna de departe, umblând prin cameră, făcând patul, ştergând praful, aşezată la televizor sau deplasându-se în tăcere, cu capul plecat, dintr-un capăt la altul al încăperii. Toate astea începând abia de la unsprezece noaptea, când mă întorceam de

la teatru, ori începând de la şapte, când mă întorceam de la birou.

În timpul zilei, când mă duceam la lucru, perdelele de peste drum erau lăsate, dar seara, când mă întorceam, le găseam mereu date la o parte.

Am aşteptat, fără să-mi dau seama prea bine de ce, ca femeia să se apropie de fereastră, pentru a putea s-o văd mai bine. Era firesc – mi-am spus – ca la ora unsprezece noaptea să încheie ce avusese de făcut în ziua aceea, înainte de a stinge luminile şi a se duce la culcare.

Un gând mi s-a strecurat în minte şi nu-mi dădea pace. Din câte-mi puteam da seama, femeia locuia singură. Asta dacă nu primea pe cineva după ce lăsa perdelele. La ce oră le ridica dimineaţa? Când plecam eu, la opt şi jumătate, erau încă lăsate. M-a cuprins curiozitatea. Într-o bună zi, îmi amintesc că era joi, am sunat la birou şi am spus că sunt bolnav. Pe urmă m-am instalat la fereastră în picioare, sperând ca ea să dea perdeaua la o parte şi să deschidă fereastra.

I-am zărit umbra trecând de câteva ori prin spatele perdelelor, care erau foarte subţiri. Am încercat să-i ghicesc trupul. M-am rugat să tragă perdeaua la o parte.

Când a făcut-o, pe la unsprezece dimineaţa, am putut în sfârşit s-o văd de aproape.

A dat la o parte perdeaua şi a rămas câtva timp nemişcată, cu braţele desfăcute. I-am putut vedea cămaşa de noapte albă, fără mâneci, foarte decoltată. I-am putut admira braţele puternice de femeie tânără, subsuorile rase, văiuga dintre sâni, gâtul de lebădă, părul blond răvăşit încă de somn, deşi ochii îi erau deschişi larg, foarte negri, în contrast cu blondul părului. N-avea sprâncene – vreau să spun, le depilase complet. Asta-i dădea un aer ireal, ciudat fără doar şi poate. Mi-a fost însă de ajuns să-mi cobor privirile la sânii ei, practic vizibili datorită decolteului foarte larg, ca să descopăr în ei o *duioşie* pe care n-am îndrăznit s-o calific. O duioşie minunată, iubitoare, poate chiar maternă, dar mai ales râvnită, o duioşie a dorinţei, asta era.

Cadrul ferestrei tăia trupul femeii – n-avea mai mult de douăzeci şi cinci de ani – la nivelul bustului. Nu puteam să văd nimic altceva din trupul ei.

Mi-a fost de ajuns ce-am văzut. În clipa aceea mi-am dat seama că n-o să mă dezlipesc niciodată de postul meu de observaţie de la fereastră. Existau întreruperi. Poate accidente. Desigur, împrejurări neprevăzute, dar niciodată nu erau mai puternice decât nevoia ce se născuse instantaneu ca o însoţitoare a norocului de a o fi descoperit.

Ce program o fi având?

Nu puteam să aflu decât postându-mă la fereastră tot timpul, zi şi noapte. La început, am încercat să-mi urmez cu stricteţe programul obişnuit, să mă resemnez s-o văd numai seara, începând de la şapte şi jumătate sau de la unsprezece. Apoi mi-am sacrificat iubirea pentru teatru. Mă întorceam acasă zorit în fiecare seară, imediat după şapte. La ora aceea luminile erau aprinse şi ea umbla de colo-colo, găsind mereu ceva de făcut prin apartament. Dar la douăsprezece stingea luminile şi trăgea perdelele. Atunci eu trebuia să aştept până la unsprezece dimineaţa pentru a o vedea din nou. Asta însemna că nu puteam să ajung la serviciu înainte de unsprezece ori să rămân la lucru după această oră.

Am încercat să ajung la firmă şi la rezoluţiile sale digitale la ora nouă şi să mă scuz la unsprezece. Vă puteţi închipui ce-a ieşit. Atunci am cerut voie să lipsesc pe motiv de boală. M-am învoit o lună cu condiţia să aduc un certificat medical. I l-am cerut unui doctor spaniol, pe nume Miquis, medic generalist la care apelam de obicei ca să-mi dea o scutire. A refuzat. Mi-a cerut o explicaţie. I-am spus:

— Dragostea.

— Dragostea?

— Trebuie să cuceresc o fată.

A zâmbit cu o complicitate prietenească. Mi-a dat certificatul. Cum ar fi putut să nu mi-l dea? în privinţa asta noi, bărbaţii din lumea hispanică, ne

înţelegem de minune. Să pui piedici iubirii e un delict mai grav decât să eliberezi un fals certificat de boală. Latinitatea, când nu e o îndeletnicire ce desăvârşeşte pizma, e o complicitate hrănită de sentimentul că, fiind superiori prin cultură, avem parte de un tratament de rangul doi pe teritoriul imperiului.

Gata. Acum puteam să-mi petrec toată ziulica postat la fereastră, aşteptând apariţia ei. Nu-i ştiam numele. Pe tabloul de sonerii de la intrarea clădirii în care locuia nu erau decât nume masculine sau firme comerciale. Niciun nume feminin. Şi un singur loc gol. Acolo trebuia să fie numele ei, dar nu era. Am fost cât pe-aci să apăs pe butonul acelui apartament. M-am oprit la timp, cu degetul arătător întins în aer. Un instinct inexplicabil mi-a spus că trebuia să mă mulţumesc cu plăcerea de a o *privi.* M-am văzut pe mine însumi, stângaci şi netrebnic, sunând la sonerie, născocind un pretext. Ce puteam să-i spun? Că vreau s-o convertesc la cine ştie ce religie, că i-am adus un pachet inexistent, că sunt un mesager – ori adevărul pe care nu-l puteam mărturisi, că sunt un vecin, că vreau s-o cunosc, la care răspunsul probabil ar fi fost:

— Scuzaţi-mă. Nu ştiu cine sunteţi. Ori:

— Te poftesc să mă laşi în pace.

Ori poate:

— Altă dată, cine ştie. Acum sunt ocupată.

Dar până la urmă pricina din care m-am îndepărtat de uşa de la intrare n-a fost niciuna dintre aceste posibilităţi, ci un val de emoţie care mi-a inundat sufletul. Nu-mi doream altceva decât s-o văd de la fereastră. Mă îndrăgostisem de fata de la fereastră. Nu voiam să destram iluzia acestei frumuseţi de neatins, mută, despărţită de glasul meu şi de atingerea mea de o stradă îngustă din Soho, deşi aproape de mine datorită forţei tainice din privirea mea, aţintită asupra ei. Iar privirea ei, mereu cătând în altă parte, era întoarsă spre treburile casei, atunci când izbuteam s-o zăresc, fie ziua,

fie seara, invizibilă de la miezul nopţii până la amiază… Era a mea numai şi numai datorită ochilor mei.

Asta era situaţia. Nu m-am mai dus la lucru. Nu m-am mai dus la teatru. Mi-am petrecut toată ziua lângă fereastra deschisă – era luna august, cu o căldură înăbuşitoare –, aşteptând apariţia fetei în cadrul ferestrei. Absentă uneori, depărtată alteori, doar din când în când intra în raza privirii mele. Niciodată, în aceste lungi şi lâncede zile de vară, privirea ei nu s-a îndreptat spre mine. Se uita pe cerul invizibil. Se uita la strada prea vizibilă. Dar nu se uita la mine.

Am început să mă tem că avea s-o facă. Aşa de mult îmi plăcea s-o văd fără ca ea să mă bage de seamă. Motivul e lesne de înţeles. Dacă ea nu se uita la mine, eu puteam s-o privesc nestânjenit. Nepedepsit. Ce n-am văzut în acea minunată făptură a mea? Părul ei lung şi blond, unduindu-se în realitate în bătaia unui ventilator care zumzăia în spatele ei, chiar dacă, în ochii mei, se unduia purtat de fluxul unui minunat şi nevăzut râu care-i spăla cosiţa în valuri strălucitoare. Iar ochii erau atât de negri, încât păreau mai umezi decât verdele mării şi decât azurul cerului. Îmi închipuiam o noapte în care marea şi cerul se contopeau într-o împreunare trupească în ochii acestei „frumoase nimfe", cum am început să-i spun. Faptul că pentru ea eram inexistent, invizibil, nu făcea decât să-mi sporească, prin bucuria de a o vedea fără piedici, plăcerea şi dorinţa, chiar dacă acestea constau mai curând în a o vedea decât în a o poseda. În a o ghici mai curând decât în a o cunoaşte…

Nu era oare tocmai depărtarea ei – firească, nesinchisin-du-se de persoana mea sau neavând ştiinţă de ea – raportul *perfect* pe care mi-l doream deocamdată?

Ar fi putut oare să mă îmbogăţească mai mult contactul zilnic cu ea decât această idealizare la care am supus-o în timpul lunii de concediu plătit pe care am obţinut-o de la birou?

Nu mă bucuram oare mai curând aprinzându-mi dorinţele decât împlinindu-mi-le?

Nu era acest rău – depărtarea – bunul cel mai de preţ al iubirii, al încântării care mă stăpânea, al pasiunii erotice pe care această femeie fără nume o făcuse să se nască în sufletul meu?

Nimfa mea.

Puteau oare pielea ei, atingerea ei, sărutările ei incerte să-mi aducă o satisfacţie mai mare decât distanţa care-mi îngăduia s-o privesc – s-o posed – complet?

Complet? Nu, am mai spus că, oricât de mult se apropia de fereastră, pervazul îi ascundea trupul de la sâni în jos. Tocmai partea asta era taina iubitei mele.

Iubita mea.

Am îndrăznit să-i spun aşa nu fiindcă nu-i ştiam numele, ci fiindcă ea nu era şi n-avea să fie niciodată altceva decât iubita mea. Două cuvinte spuse şi trăite, atunci când sunt adevărate, întotdeauna pentru prima dată, niciodată precedate de vreo senzaţie, nu doar anterioară, ci şi mai puternică şi sigură decât ele însele. Iubita mea.

Închipuiţi-vă o amforă goală, o viaţă tânără ca a mea, fără vreo apropiere afectivă, fără vreo legătură trupească, nici fe-meiască, nici bărbătească, dar totodată fără substitute uşoare – pornografie, onanism – care să mă coboare în ochii mei. Educat de iezuiţi, niciodată nu m-am lăsat înşelat de predicile lor cu privire la castitate, ştiind că nici ei nu ţineau seama de ele. Norma strictă de abstinenţă mi-am impus-o din proprie voinţă şi pentru a-mi pune la încercare voinţa. De câteva ori am căzut pradă ispitei bordelurilor. De ce nu m-am făcut popă, dacă ţineam să fiu exemplu pentru alţii? Adevărul e că la Londra am găsit climatul potrivit pentru înfrânarea instinctelor mele animalice.

Teatrul. Teatrul era catharsisul meu, nu numai emoţional, ci şi sexual.

Întreaga mea energie erotică, tot libidoul rămâneau în locul din sală în care stăteam. Forţa mea virilă se împrăştia. În timp ce trăiam emoţia spectacolului, această forţă se ridica din sex până la plex, iar de acolo, la inima care-mi bătea să sară din piept numai şi numai pentru a se instala ca o regină în capul meu. Capul meu, care nu mai era doar de *spectator,* ci de *actor* în marginea scenei, stăpânit de emoţia teatrului cu un participant indispensabil. Audienţa. Eu eram publicul piesei. Fără prezenţa mea, piesa s-ar fi reprezentat în faţa unei săli goale.

Să vedeţi cum am putut să transfer această emoţie teatrală în zona unei simple viziuni a iubitei mele, fata de la fereastră, şi să mă conving că era de ajuns această legătură vizuală pentru a obţine o satisfacţie deplină. Într-o scenă dintr-un film pe care l-am editat mai demult, delicata floare îi cere s-o cruţe unui bărbat care se pregătea s-o taie. Să n-o osândească la pieire în schimbul câtorva zile de plăcere. Nici eu nu voiam ca iubita mea să se ofilească dacă o smulgeam din glastra ochilor mei.

Asta era, după cum vedeţi, intenţia adevărată, cum nu se poate mai pură, a legăturii mele obsedante cu fata de la fereastră. Şi totuşi trebuia să mă lupt cu mine însumi, fiindcă zvăpăiatul din mine îmi cerea să-i vorbesc, să stabilesc un contact, s-o ascult…

O singură dată mi-am dat seama că ea a fost cât pe-aci să-şi întoarcă privirea absentă pentru a şi-o aţinti asupra mea. Am fost îngrozit. Cu o mişcare bruscă m-am depărtat de fereastră şi mi-am acoperit faţa ca un laş, cu perdeaua. Ascuns ca un păianjen nevăzut, am încercat să văd limpede dimensiunile strategiei mele. M-am afundat ca un gândac în faldurile draperiei, mai speriat de ce-mi doream decât de ceea ce mă înspăimânta. Frică de frică.

Poate că groaza mea nu era fără rost. Când m-am apropiat din nou de fereastră, am văzut-o pe iubita mea cu o cunună de flori pe cap. Trecea prin dreptul ferestrei, ba apro-piindu-se, ba depărtându-se. Când s-a apropiat

mai mult, am văzut limpede că-şi închidea ochii şi-şi mişca buzele, de parcă s-ar fi rugat.

III

Zilele treceau şi izvorul dorinţei mele rămânea nesecat. Pentru a fi a mea (a dorinţei mele), femeia îmi era interzisă. Luminile din camera mea se aprindeau şi se stingeau. Mi-a trecut prin minte că, aşa cum eu o privesc atunci când aprinde lumina ori trage perdeaua ori o bate soarele, oare ea nu mă priveşte la fel când îşi dă seama că nu mă uit la ea? Nu se uită la mine niciodată atunci când ar putea să mă vadă. Oare nu cumva se uită când eu nu ştiu?

Bănuiţi, desigur, hotărârea pe care am luat-o atunci. N-aveam să mai dorm, în aşteptarea clipei în care se va uita la mine. La început, mi-am potrivit orele de somn cu ale ei. De la douăsprezece noaptea la unsprezece dimineaţa dispărea în dosul perdelelor… Dar într-o zi am avut o bănuială fatală. Dar dacă ea profita de orele de somn pentru a se uita la mine şi nu putea vedea decât obloanele închise? Nu cumva era atât de ruşinoasă încât îmi căuta privirea doar atunci când ştia că eu n-o pot vedea?

Nimic nu confirma bănuiala asta. De aceea s-a transformat într-o ghicitoare şi m-a osândit la o veghe necontenită. M-am proţăpit drept în cadrul ferestrei mele zi şi noapte, hotărât să nu pierd clipa în care nimfa mea ar ceda în faţa atracţiei exercitate de privirea mea şi m-ar învrednici şi ea cu o privire.

Trebuie să adaug că în faza aceea îmi intrase în cap un soi de raţiune a nesăbuinţei. Şi anume că ea ţinea seama de dorinţa mea şi-mi dădea ascultare. Toate mişcările ei erau dictate de mine. Eu şi nimeni altul o împiedicam să se uite la mine. Eu eram vinovat de propriul meu chin. Eu şi nimeni altul puteam să-i poruncesc: – Priveşte-mă.

Mă întreb: oare nevoia e la fel de vrednică de laudă ca răbdarea sau

bunătatea?

Medicul meu spaniol îmi dăduse doze suficiente de dia-zepam pentru a-mi alunga insomnia. Mă socotea la urma urmei un om cu scaun la cap. Singurătatea nu-i înspăimântă pe hispanici. O cultivăm, îi spunem pe nume, o punem în capul cărţilor noastre, drept titlu. Niciun latin n-a murit de singurătate. Treaba asta o lăsăm în seama scandinavilor. Suntem în stare să alungăm singurătatea cu un somn bun şi să suplinim compania cu imaginaţia. Aşa că îmi era de ajuns să renunţ la barbiturice pentru a mă instala într-o veghe salvatoare care să nu piardă nicio clipă din ochi ce se întâmpla la fereastra iubitei mele de la care nu-mi puteam dezlipi gândul. Iar dacă veghea mă trăda, doctorul mi-ar fi dat amfetamina.

Bineînţeles că n-am putut să respect programul ăsta de veghe necontenită. Moţăind uneori, profund cufundat în somn alteori, trezindu-mă îngrozit dintr-un coşmar, biciuindu-mă în gând pentru slăbiciunea de a fi adormit, tremurând de teamă că ea ar fi putut să apară şi să mă vadă dormind, amânând vizita la doctor (cine nu face aşa ceva?), izbuteam să alung aceste spaime nutrind convingerea că, trăind într-o tăcere atât de desăvârşită, până şi privirea ar fi făcut zgomot. Dacă ea m-ar fi privit, m-ar fi trezit cu ochii ei sonori ca un clopot. Gândul ăsta îmi aducea mângâiere. Poate că soarta nu ne rezerva altceva decât asta. Să ne vedem de departe.

Se împlineau douăzeci şi cinci de zile din viaţa mea cu iubita de la fereastră. Cu nimfa mea.

Într-o seară, cu luminile din camera mea stinse pentru ca ea să nu simtă că e observată – chiar dacă ştia că nu poate fi aşa, căci ceasurile însorite erau cea mai bună dezminţire –, fata s-a ivit la fereastră. M-am uitat la ea ca de obicei. Dar de data asta, pentru prima dată, ea nu numai că şi-a mişcat buzele. Şi le-a unit mai întâi. Apoi le-a mişcat în tăcere şi a scos un muget.

Un muget animal, de vacă, dar în acelaşi timp elementar ca vuietul puternic al vântului şi înfiorător ca strigătul mânios al unei iubite disperate.

A mugit.

A mugit şi m-a privit pentru întâia oară.

Am crezut că aveam să mă prefac în piatră.

Dar ea nu era Meduza.

Privirea ei, însoţită de acest muget înspăimântător şi jalnic în acelaşi timp, era de deznădejde, de ajutor, de nebunie.

Glasul m-a săgetat atât de tare, încât m-a silit să închid ochii.

Când i-am deschis, fereastra din faţă era închisă. Perdelele erau trase. Iar apartamentul, din clipa aceea, gol.

Ea a plecat.

Scena

IV

M-am întors la viaţa mea obişnuită. Sănătatea mintală îmi poruncea să alung cât mai departe bolnăvicioasa obsesie care mă ţinuse aproape o lună lipit de fereastră. Starea de veghe, trebuie să recunosc, ascute simţurile. M-am întors la lucru cu un simţ al datoriei sporit, care a fost băgat de seamă şi aprobat (nu fără acreală) de superiorii mei. Cum aveau prejudecata că toţi mexicanii sunt leneşi şi nu-şi doresc altceva decât să îşi prelungească siesta cu un sombrero tras peste ochi, hărnicia mea le-a atras atenţia, chiar dacă rezerva englezească îi împiedica să mă laude. Cel mult mi-au adresat un *Right on, old chap*[1].

Nu mă aşteptam să primesc lauri la birou. Plăcerea mea era din nou să merg la teatru, iar acum, pe măsură ce se împrăştia obsesia amoroasă, m-a cuprins cu o putere sporită dorinţa de a mă aşeza în stal şi de a mă înălţa în acest cer al verbului şi al imaginaţiei care este opera de teatru. Ca de obicei, în vara lui 2003 aveam de unde alege. Ibsen şi Strindberg erau la modă. Iar

[1] Bravo, băiete (engl.).

Mackellan dansa la Lyric un *Dans al morţii* în care geniul lui Strindberg izbucneşte cu o ceartă aprigă a unui cuplu acrit şi se termină, în pofida aşteptărilor, cu împăcarea bărbatului cu soţia sa – Frances de la Tour –, dezvăluindu-ne faptul că adevăratul chip al acestui cuplu acrit a fost iubirea, şi masca sa, ura. M-am urcat pe treptele de la Donmar ca să-l admir pe Michael Sheen reînviindu-l pe *Caligula* lui Camus, de parcă ar fi fost orbit chiar de lumina care ni-l dezvăluie, lumina puterii.

— Mă voi întoarce, spune monstruosul împărat înainte de a muri. Sunt viu.

Mereu se întorc, fiindcă sunt unul singur. Tirania e o hidră. Taie-i unul dintre capete şi cresc în loc o sută, spune Corneille în *Cinna.*

Pentru contrast, am fost în vara aceea tocmai la teatrul Almeida, departe, ca s-o văd pe Natasha Richardson în *Femeia mării* de Ibsen, în dublul rol al unei femei care-şi trăieşte viaţa de zi cu zi pe pământ, iar cealaltă viaţă, cu totul deosebită, în mare. Nu-şi găseşte pacea decât în tăcere, ocrotită de trupul soţului său… Şi la Ibyndhams, în plin centru, ca să văd *Aşa e (dacă vi se pare)* de Pirandello. O strălucită interpretare, oferită de Jean Plowright, a nebuniei născute din înfumurare. Dar poate că nimic nu mi-a făcut mai multă plăcere decât să-l aplaud pe Ralphs Fiennes în altă interpretare, nu mai puţin dificilă decât aceea a împăratului Caligula, rolul unui Brand fundamentalist, intransigent, preotul protestant care osândeşte totul fiindcă nimic nu-i poate satisface exigenţa absolută de Dumnezeu. Geniul lui Ibsen, profunda lui intuiţie politică se manifestă plenar atunci când adversarul lui Brand îl înfruntă pe erou cu şi mai multă intransigenţă decât ar face-o Brand însuşi. Să vezi această operă în zilele tragice ale invaziei şi ocupaţiei Irakului de către fundamentalismul american m-a convins că secolul XXI va fi mai rău decât secolul XX, crimele lui vor fi mai mari, iar criminalii vor rămâne nepedepsiţi, fiindcă acum agresorul nu are, pentru prima oară de la Roma lui Caligula, un adversar cât de cât redutabil. Caligula a trecut ca o umbră pe scena lui Brand.

Ei bine, toate astea – spectacolele din vara lui 2003 la Londra – erau pentru mine o compensaţie pentru toate celelalte. Dezastrele războiului. Rutina serviciului. Şi dispariţia femeii de la fereastră. Vă rog să luaţi aminte: nu mai era „fata", nu mai era „iubita mea". Era, ca în distribuţia unei piese de avangardă, „femeia". Eu ştiam, parafrazân-du-l pe Cortâzar, că niciodată n-aveam s-o mai întâlnesc pe nimfă…

Brand se juca la teatrul meu favorit, Royal Haymarket, foarte aproape de Picadilly. Dacă teatrul britanic are o tradiţie foarte bogată neîntreruptă, oare ce spaţiu ar putea s-o confirme în chip mai strălucit decât acesta? Datează din 1720 şi a fost construit de un dulgher, l-a remodelat faimosul John Nash în 1821 şi pe scena lui au jucat Ellen Terry şi Mărie Tempest, Ralph Richardson şi Alee Guinness. Colecţionez tot felul de date neobişnuite, cuprins de o nepotolită voracitate teatrală. Aici s-a inaugurat obiceiul matineului, tot aici s-a introdus pentru prima dată lumina electrică în teatru şi s-a abolit – cu scandal – fosa pentru orchestră.

Dacă încerc să atrag luarea-aminte a cititorului cu aceste amănunte, o fac numai pentru a-mi dovedi pasiunea pentru teatru.

Da, sunt îndrăgostit de teatru.

La ieşirea de la spectacolul piesei lui Ibsen am văzut afişul.

În curând se va juca la Haymarket un *Hamlet* interpretat de Peter Massey. Am sărit în sus de bucurie. Massey era, împreună cu Fiennes, Mark Rylance şi Michael Sheen, o speranţă, fiind mai tânăr decât ceilalţi, a scenei englezeşti. Mai curând sau mai târziu trebuia să abordeze rolul cel mai prestigios al teatrului mondial, proba pe care la vremea lor, pentru a-şi încununa cariera, au fost nevoiţi s-o treacă Barrymore, Gielgud, Olivier, Burton, O'Toole… Când urma să aibă loc premiera? am întrebat la casă.

— Sunt în repetiţii.

— Când?

— În octombrie.

— Aşa târziu?

— Regizorul e foarte pretenţios. Începe repetiţiile cu cel puţin trei luni înainte de premieră.

— Aş putea cumpăra un bilet pentru premieră?

— Mai întâi văd piesa producătorii, pe urmă criticii.

— Ştiu. Dar eu când pot s-o văd?

— În a treia săptămână a lui octombrie.

— Cine mai joacă, în afară de Massey?

Vânzătorul de la casă a zâmbit.

— Când Massey are rolul principal, numele lui e de ajuns. Nu se anunţă numele celorlalţi actori.

— Şi ei acceptă aşa ceva?

Domnul cel acru de la casă a ridicat din umeri.

Mi-am pierdut liniştea atât de mult dorită. O nerăbdare uşor de înţeles îmi întuneca zilele. Aşteptarea nu-mi dădea pace. Massey în *Hamlet*! Era un vis. Niciodată nu obţinusem bilete ca să-l pot aplauda pe acest actor foarte tânăr. Cariera lui fulgerătoare începuse în urmă cu numai un an, cu o nouă montare a *Strigoilor* lui Ibsen, în care Massey juca rolul tânărului osândit Oswald într-o adaptare modernă care înlocuia sifilisul fatal al secolului al XlX-lea cu nu mai puţin îngrozitoarea SIDA din secolul XX. Într-un glas, publicul şi critica s-au întrecut în elogii pentru inteligenţa şi sensibilitatea lui Peter Massey care izbutise să schimbe da- tele tânărului Oswald, aprofundând, în loc să atenueze, drama mamei vinovate şi a fiului muribund.

Am ajuns devreme la Royal Haymarket în seara de octombrie trecută pe bilet. Voiam să mă integrez, pe cât posibil, în singurătate, în atmosfera teatrului opulent, cu trei sectoare de fotolii şi patru balcoane care aveau în faţă cadrul aurit al scenei, cortina albastru regal şi blazonul monarhiei britanice, de deasupra tabloului scenic, leul şi licorna, sub deviza *Dieu et mon droit.* Panourile de marmură de o parte şi de alta a cadrului aurit dădeau şi

mai multă soliditate scenei, invizibilă în clipa aceea, împrăştiind mister pentru a ne obişnui cu tăcerea încărcată de aşteptare ce însoţeşte lenta ridicare a cortinei deasupra crenelurilor palatului Elsinore şi a nopţii bântuite de o stafie: tatăl prinţului Hamlet.

Shakespeare, cu mare iscusinţă, îl exclude pe protagonist din această scenă iniţială. Hamlet nu e prezent pe ziduri, îl precedă fantoma, iar această fantomă e tatăl său. Hamlet apare abia în scena a doua, în ambianţa curţii, cu Claudius, regele uzurpator, şi cu Gertrudis, mama prinţului. Se vorbeşte despre îngăduinţa care i se dă lui Laertes să se întoarcă în Franţa. Hamlet rămâne singur şi recită primul său mare monolog,

oh, cum nu se topeşte pe mine carnea asta de păcate!…

şi nu se-nmoaie… nu se scurge-n rouă![1]

care, la drept vorbind, e o diatribă antifeminină – *Slăbiciune, numele tău este femeie* – şi antimaternă. Îşi acuză mama că se tăvăleşte în patul incestului şi abia atunci, după ce s-au lămurit temeiurile vrăjmăşiei lui Hamlet faţă de regele uzurpator şi mama necredincioasă, intră prietenii pentru a-i aduce la cunoştinţă că stafia tatălui bântuie prin castel. Hamlet se cutremură şi ia hotărârea de a aştepta răbdător căderea nopţii.

Acum intră în scena rămasă goală Laertes şi sora lui, Ofelia.

M-am înfundat în scaunul meu din stal ca un condamnat în scaunul electric. Mi-am lipit spatele de spătar. Mi-am întins involuntar picioarele şi am împins în spătarul scaunului din faţă. O privire furioasă s-a întors spre mine. Eu nu mai eram acolo. Sau eram, aşa cum e un copac înfipt în pământ ori stau înfipte turnurile castelului în stâncile de pe ţărmul mării. Publicul ar fi trebuit să-mi mulţumească pentru faptul că nu strigam în gura mare.

Fata, femeia de la fereastră, iubita mea care mă făcuse să-mi pierd

---

[1] Aici şi în continuare este urmată, cu unele mici modificări cerute de refuncţionalizarea textului piesei de către Fuentes, versiunea din 1938 a lui Dragoş Protopopescu (Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1940).

minţile, intrase în scenă, însoţindu-l pe Laertes.

Era ea, nu putea fi decât ea. Distanţa dintre scaunul meu şi scenă era mai mare, ce-i drept, decât spaţiul dintre fereastra mea şi a ei, dar toate simţurile mele, după douăzeci şi cinci de zile de veghe neîntreruptă, nu se puteau înşela.

Iubita mea era Ofelia.

Singura deosebire era la sprâncene: înainte erau depilate, acum erau date cu un strat gros de fard. Mi-am dat seama de ea. Masca ei cerea ca înainte chipul să fie ca o pânză goală. Eu cunoscusem pânza. Acum priveam masca.

N-am ascultat primele cuvinte ale tinerei actriţe, le ştiam pe de rost, mi le adresa mie, desigur, mi-am dat seama fără să le ascult, fiindcă urechile îmi erau înfundate de emoţie. Ofelia: Te îndoieşti?

Cu cine vorbea? Cu Laertes? Cu mine? Cu fratele ei? Cu iubitul?

Cititorul va înţelege că emoţia m-a covârşit într-un asemenea hal, încât am fost nevoit să mă ridic şi să cer scuze -primite cu multă iritare – ca să ies valvârtej din rândul în care stăteam, să fug din sală cât mai repede fără a îndrăzni să mă uit înapoi, să ajung în stradă, să mă rezem de una dintre coloanele de la intrare, să le număr prosteşte – erau şase – şi să-mi îndrept paşii nesiguri spre casă…

Acolo, întins în pat, liniştit, cu mâinile la ceafă, mi-am spus pur şi simplu că înflăcărarea mea – extazul meu? —era în firea lucrurilor. Oare nu fusese intensă relaţia mea cu fata de peste drum? Nu era oare iubirea neîmplinită cea mai arzătoare dintre toate şi cea mai aspru osândită, totodată, de părinţii Bisericii pentru că aprindea patima până la căderea în păcat? învăţătură ecleziastică, pe care ne-o predau cu un aer pontifical iezuiţii de la liceul meu mexican: satisfacerea nevoilor trupeşti aduce linişte, pe urmă devine obişnuinţă, iar obişnuinţa produce plictis… Or fi ştiind ei ceva.

Niciun raţionament, însă, nu izbutea să-mi potolească bătăile inimii, care

parcă voia să-mi iasă din piept, ori să mă abată de la hotărârea pe care o luasem:

— O să merg din nou la teatru, calm, chiar mâine.

N-a fost cu putinţă. Piesa avea mare succes şi trebuia să aştept zece zile – până la sfârşitul lui octombrie – ca s-o văd. Hotărârea mea a fost temerară. Am cumpărat bilete pentru cinci seri la rând în prima săptămână din noiembrie.

V

Trec peste întâmplările din cele patru săptămâni care au urmat. Le omit fiindcă nu prezintă niciun interes. Sunt cronica unei rutine previzibile (da, sunt un cititor sârguincios al lui García Marquez). Rutina – casa, serviciul, mesele, somnul, curăţenia, privirile furişe spre fereastra de peste drum – nu poate da seamă de tulburarea sufletului meu.

Încercam să fac ordine în gândurile mele. Desigur, Ofelia – acum puteam s-o numesc aşa – stătea închisă în casă ca să-şi înveţe rolul. Concentrată cum era, n-avea timp şi nici chef de altceva. Dacă fereastra ei era un zid, cum să nu fie şi a mea? Eu fusesem dinainte, fără să bănuiesc, al patrulea perete pentru ea. Şi primul ei spectator.

Ca la teatru, ne despărţise iluzia, care e întotdeauna necesară. Un interpret (cu condiţia să nu fie un actoraş de duzină) nu trebuie să admită faptul că un public eterogen îl priveşte. Actorul trebuie să pună o perdea invizibilă între prezenţa lui în piesă şi prezenţa publicului în sală.

Abia acum înţelegeam. Eu fusesem publicul invizibil al Ofeliei, în timp ce ea îşi învăţa rolul din *Hamlet.* Ea ştia că eu o priveam, dar nu putea admite acest lucru fără să anuleze propria ei distanţă de actriţă, distrugând iluzia scenică. Am fost un cobai desăvârşit. Rozător american! Complexele mele de inferioritate, atât de caracteristice mexicanilor, au ieşit brusc la iveală, urmate de o hotărâre. Aveam să mă duc la teatru în zilele pentru care

luasem bilete. Aveam să urmăresc cu luare-aminte şi respect interpretarea Ofeliei. Şi abia atunci, după ce aveam să plătesc acest obol, voi hotărî ce aveam de făcut. Să mă lecuiesc de ea, s-o privesc aşa cum era, o actriţă profesionistă, ori să mă duc, de data asta, să bat la uşa cabinei şi să mă prezint:

— Sunt vecinul dumneavoastră. Vă amintiţi? Cel mai rău lucru care mi se putea întâmpla era să-mi trântească uşa-n nas. Asta avea să mă vindece de iluziile mele amoroase.

Aşa se face că pe 4 noiembrie m-am dus din nou la Royal Haymarket. Aveam loc în rândul unsprezece. Departe de scenă. Cortina albastră s-a ridicat. S-a întâmplat ceea ce ştiam. A apărut Ofelia, înveşmântată în văluri albe, încălţată cu sandale aurite, cu părul căzut pe umeri, dar împletit în cosiţe, făcând să alterneze, într-un simbolic detaliu de regie, Ofelia inocentă, credincioasă şi cuminte de la început cu Ofelia cu mintea rătăcită din final.

Citisem cu nesaţ cronicile de la premieră. În toate întâlnisem laude nemăsurate pentru interpretarea strălucită a lui Peter Massey, dar nicio menţiune a celorlalţi actori.

Dădusem telefon la unul dintre ziarele în care apăruseră cronici ca să întreb, la secţia „Spectacole", care era pricina acestei tăceri. Întrebarea mea a fost primită prima dată cu un râs sarcastic, apoi, de două ori la rând, cu o tăcere îndârjită.

Numai la BBC un ziarist bolivian de la emisiunea în limba spaniolă mi-a spus:

— Se pare că există un acord neformulat între impresari şi cronicari.

— Un acord tacit? mi-am îngăduit să îmbogăţesc vocabularul din Anzi cu o împunsătură de trufie mexicană, trebuie să recunosc.

— Despre ce-i vorba?

— La mijloc e înfumurarea lui Massey.

— Nu pricep.

— Nu ştii ce-i vanitatea, frăţioare? s-a răzbunat pe mine bolivianul. Massey nu joacă decât dacă presa îşi ia obligaţia să nu menţioneze pe nimeni altcineva din distribuţie în afară de el.

— Ce aroganţă!

— Da, e o divă…

A spus-o cu o inflexiune de invidie, de parcă ar fi reproşat statului Chile că nu-i îngăduie Boliviei ieşirea la mare…

De aceea în programul de sală şi pe afişul de la intrare nu figura ca interpret decât el:

PETER MASSEY

este

HAMLET

Trebuie să vă spun că aşteptarea încordată a zilei spectacolului a fost pentru mine o adevărată suferinţă, iar primele două scene – apariţia stafiei, curtea din Elsinor şi monologul lui Hamlet – păreau că nu se mai termină, în aşteptarea dialogului dintre Laertes şi sora sa Ofelia, în care ea întreabă:

OFELIA: Te îndoieşti?

Dar de pe buzele actriţei n-a ieşit niciun cuvânt. N-a făcut altceva decât să-şi rotunjească în tăcere buzele. Laertes, ca şi cum ar fi auzit ce spune, a continuat să analizeze uşurătatea sentimentală a lui Hamlet şi s-o prevină pe Ofelia.

Hamlet e curtenitor, iar iubirea lui e trecătoare, e un joc al sângelui. Desigur, Peter Massey se amuza la auzul acestor cuvinte. Lua-l-ar dracu'!

Ofelia trebuie să spună atunci: Nimic mai mult?

Actriţa – nimfa mea, Ofelia mea – şi-a mişcat buzele fără a scoate niciun sunet. Laertes s-a lansat într-un lung monolog, iar eu, pentru a doua oară, am ieşit din sală val-vârtej, întrebându-mă de ce n-a scris nimeni că în această montare Ofelia e mută? E oare mută actriţa? Sau e vorba despre un capriciu omnipotent, avangardist ori poate pervers al actorului şi regizorului

Massey? Mai mult ca sigur că publicul avea să comenteze acest fapt neobişnuit: eroina tragediei nu spunea nimic, doar îşi mişca buzele.

Ajuns în stradă, m-am sprijinit de o coloană şi am privit din nou afişul.

PETER MASSEY este HAMLET

iar mai jos:

Spectacol regizat de Peter Massey

iar mai jos:

Publicul este rugat să nu comenteze revoluţionarele inovaţii ale acestei *mise en scene.*

Cei care o vor face vor fi socotiţi trădători ai teatrului britanic.

Trădător! Şi totuşi, dată fiind pasiunea pentru teatru în Marea Britanie, nu mă îndoiam că, împletind-o cu pasiunea pentru romanele poliţiste, o bună parte din public – şi presa, încântată de misterul care făcea să se vândă ziarele – avea să intre în jocul acestui capricios, vanitos şi crud regizor-actor, Peter Massey.

Chiar dacă, mi-am spus, alţii n-o vor face. În multe *pub-uri,* la multe cine de la The Boltons avea să se comenteze îndrăzneala lui Massey de a o reduce la tăcere pe Ofelia.

La mine la serviciu nimeni nu văzuse piesa. Bolivianul îmi răspunsese o dată şi-şi pierduse răbdarea. Nu voiam să-l deranjez iarăşi. Trebuia să mă bucur de faptul că trăiesc pe o insulă cu nenumărate ieşiri la mare. Titicaca! L-am blestemat şi mi-a părut rău. Bolivia mă scoate din ţâţâni, mă face să devin claustrofob, dar Bolivia n-are nicio vină pentru toate astea… Eram din ce în ce mai enervat. Trebuia să ajung liniştit la Royal Haymarket pentru al treilea spectacol cu *Hamlet.*

Hamlet stă de vorbă cu umbra tatălui său. Nu vorbeşte cu Ofelia. Ofelia ascultă sfaturile tatălui ei, Polonius. Dar nu face decât să-şi mişte buzele.

M-am dumirit. Ofelia nu numai că vorbeşte puţin în piesă. E un personaj

pasiv. Primeşte lecţii de la tatăl ei şi de la fratele ei şi, în loc să relateze vizita pe care Hamlet, îmbrăcat sumar, i-o face în iatac, ea interpretează scena. Pe jumătate dezbrăcat – lui Massey îi plăcea să se împăuneze arătându-şi trupul zvelt şi tânăr – Hamlet mângâie obrazul iubitei mele, scoate un vaiet şi dă drumul braţului pe care i-l smucise puţin mai înainte de parcă s-ar fi descotorosit de un lucru nefolositor. Oriunde are posibilitatea, Massey înlocuieşte monologul prin acţiune.

Ura şi pizma au pus cu totul stăpânire pe mine.

Ofelia n-avea să mai spună nimic până în actul trei, şi atunci o singură replică:

Ofelia: Nădăjduiesc şi eu!

Iar acum nici măcar aceste cuvinte nu-i erau îngăduite de tiranul care, după câteva clipe avea să se umfle ca un păun intonând „A fi sau a nu fi". La capătul monologului, intră „dulcea Ofelie", îndrăzneşte s-o numească „nimfă", până şi plăcerea asta mi-o răpeşte acest june-prim vanitos şi omnipotent, şi spune „nimfă" („O, nimfă, nu uita să pomeneşti în ruga ta de-un păcătos ca mine!…"), dar acest Hamlet îi vorbeşte Ofeliei *mele* ca şi cum adevărata fantomă a piesei ar fi ea, socoteşte bine cunoscute întrebările şi răspunsurile ei, şi numai glasul lui se face auzit, ea îşi mişcă doar buzele în tăcere, întocmai cum făcea în faţa ferestrei mele, iar el perorează fără încetare, lăfăindu-şi cuvintele pe tăcerea Ofeliei mele, până ce intră trupa de actori, este „surprinsă remuşcarea regelui" Claudius, Hamlet se duce în iatacul mamei sale şi-i zguduie conştiinţa, iar în treacăt îl străpunge cu spada pe Polonius, tatăl Ofeliei. Hamlet ascultă de sfaturile date de Rozencrantz şi Guildenstern, pleacă în Franţa, şi cortina cade peste prima parte.

În pauză am cerut o cupă de şampanie la bar şi am încercat să ascult comentariile publicului relaxat. Spectatorii vorbeau despre câte-n lună şi în stele, numai despre piesă nu. Cuprins de lehamite şi de nelinişte, am plecat din nou de la teatru, cu gândul să mă întorc seara următoare, dar numai

după pauză, hăituit de câteva întrebări fără răspuns. Tăcerea Ofeliei era oare doar un capriciu al regizorului? Massey crede cu adevărat că toţi cunosc replicile Ofeliei? Iar ea, la drept vorbind, spune atât de puţin în piesă!

M-am trezit zâmbind fără să vreau. Ar îndrăzni cineva s-o reducă la tăcere pe Lady Macbeth? O fi surdă Ofelia? Îi auzea pe ceilalţi actori? Ori citea numai cuvintele de pe buzele lor? Cum de n-am profitat de asta pentru a-i vorbi de la o fereastră la alta ca un mim, fără a scoate un cuvânt? Iar dacă mi-ar fi răspuns, ce mi-ar fi spus?

Mi-am dat seama că Ofelia nu folosea pe scenă limbajul prin semne al muţilor fiindcă nu se adresa muţilor, ci publicului în general. Ei bine, acum venea marea scenă a Ofeliei, nebunia pricinuită de pierderea tatălui ei şi poate şi de faptul că ştia că fusese ucis de Hamlet. Acum Ofelia, cu minţile rătăcite, trebuia să cânte şi să recite enigme:

— Pe cel ce-ntr-adevăr ţi-e drag cum poţi să-l afli dintr-o mie?

— Se spune că bufniţa era o fată de brutar.

— Doamne, noi ştim ce suntem, dar nu ştim ce putem fi.

— E mâine sfântul Valentin!

Ca să încheie, în chip emoţionant, urându-le tuturor noapte bună.

Nu, n-a scos un cuvânt, dar eu n-am avut încotro şi a trebuit să recunosc geniul lui Peter Massey. Tăcerea era, dintotdeauna, nebunia Ofeliei. Trebuia ca faptele ei să-i dezvăluie cuvintele, fiindcă acestea nu erau decât gândurile ei exprimate, iar un gând n-are nevoie să fie spus pentru aii înţeles.

Am început să aud un zvon ca de trăncăneală sau dangăte de clopot în capul meu, fiind sigur că acelaşi lucru i se întâmpla Ofeliei.

Ofelia era fantoma lui Hamlet! Dublul său feminin!

M-am ridicat brusc şi am strigat:

— Ofelia! Cântă!

Glasuri din public m-au silit să tac cu o iritare violentă. Un şşşşş! rapid şi tăios ca un stilet – pumnalul lui Hamlet, desigur – m-a făcut să amuţesc.

Copleşit, ruşinat, năucit, am ieşit din teatru. Nu-mi mai rămânea decât un singur spectacol. Cel de mâine.

Acum, la reprezentaţia din cea de a cincea zi, aveam loc la fotoliu în primul rând. Mi-am concentrat atenţia, mi-am aţintit privirea, am repetat în tăcere cuvintele răpite Ofeliei până am ajuns la scena nebuniei.

Atunci s-a petrecut minunea.

Cântând în tăcere.

Clipa asta n-o să se întoarcă niciodată.

S-a dus. S-a dus. O, Doamne, ai în pază un suflet de creştin!

Ofelia m-a privit drept în ochi. Eu eram, cum am mai spus, în primul rând. Poate că Ofelia se despărţea de public în felul ăsta seară de seară, alegând un spectator ca să-şi descarce asupra unei singure persoane din sală toată grozăvia nebuniei sale.

În seara aceea eu fusesem spectatorul privilegiat. Dar imediat mi-am dat seama că privirea Ofeliei nu era prevăzută de viziunea regizorală. Ofelia a continuat să se uite ţintă la mine şi după ce eu nu-mi mai puteam desprinde privirea de la ea. În această privire se afla mesajul întregii mele pasiuni pentru ea, mesajul întregii melancolii de a nu ne fi iubit niciodată trupeşte.

Publicul şi-a dat seama. S-a iscat un val de tulburare în sală. Murmure nedumerite. Parcă îndurându-se de noi, s-a lăsat cortina înainte de pauză. M-am întors acasă. Nu voiam să văd cum avea să moară Ofelia în actul următor. Nu voiam să văd, căci mi-am închipuit, scos din minţi, că Peter Massey era în stare s-o omoare cu adevărat în seara aceea, fiindcă actriţa încălcase pactul interpretării scenice şi se adresase unui singur spectator.

Mie.

Numai mie.

VI

În seara aceea am visat că violam o femeie care nu putea să strige. Iar

dacă nu putea să strige, atunci de ce să n-o omor în loc s-o siluiesc?

Spaima mea adevărată era să-mi dau seama că reprezentaţiile aveau să se termine, iar Ofelia avea să dispară pentru totdeauna din viaţa mea. Tiranul Massey limita numărul spectacolelor – niciodată mai mult de două luni – pentru a menţine cât se poate de viu interesul publicului. Nu îngăduia, mi-am spus, o stingere lentă a focului stârnit de spectacolul teatral. Era, în chip pervers, un entuziast, adică un om posedat de zei… Fiecare profesie îşi are zeii săi, dar zeii protectori ai teatrului sunt cei mai exigenţi, fiindcă sunt cei mai generoşi. Ori dau totul, ori nu dau nimic. În teatru nu există cale de mijloc.

Trebuia să văd piesa pentru ultima oară. Nu mai erau bilete. Puteam cel puţin să mă aşez în sala de teatru goală înainte de reprezentaţie? Eram un student latino-american (orfan din Lumea a Treia, prin urmare…). Voiam neapărat să explorez teatrul tocmai ca spaţiu gol, fără public şi fără spectacol. Să-i ghicesc vibraţiile solitare. Aşa cum şinele de cale ferată – se spune – se încovoaie şi preiau fizic impactul trenului. Fostul meu profesor de la Cambridge,

Stephen Boldy, a dat telefon la teatru pentru a-mi acredita *bonafides,* iar eu însumi m-am comportat cuviincios, în cele trei zile care rămâneau până la spectacol, luând loc liniştit în sală cu un caiet de notiţe şi textul lui *Hamlet* editat de Penguin.

Într-adevăr, aşteptam fără speranţă – / *hoped against bope* – cu vreo repetiţie neprevăzută, o rectificare de ultimă oră, să-i aducă pe scena goală pe regizor şi pe actori.

Pe Ofelia.

N-a fost aşa, iar acum începea ultima reprezentaţie. Am făcut ce se face de obicei. Am cumpărat bilet pentru a vedea piesa în picioare şi de la balconul doi. De acolo am reţinut locurile rămase goale în primul act. Niciodată absenţii nu veneau la actul doi. Din fericire, era un loc gol în primul

rând. L-am ocupat. S-a ridicat cortina.

Nu ştiam. Dar am bănuit. În loc să-i relateze fratelui său Laertes moartea Ofeliei prin gura regelui Claudius, Peter Massey, pe măsură ce actorii vorbeau, a deschis un spaţiu în fosa orchestrei. Era un râu în interiorul teatrului, iar trupul neînsufleţit al Ofeliei a plutit traversând scena, acoperit de florile mortuare; cu părăluţe şi urzici şi lăcrămioare şi agli-ci s-a dus Ofelia; veşmintele i se desfac, un ram se frânge, şi-atunci, cu-alaiul ei de flori cu tot, ca o făptură-a apelor, căzut-a în apa plângătoare…

În clipa aceea am vrut să mă ridic din fotoliul meu şi să sar pe scenă ca să-mi salvez iubita, s-o izbăvesc pe Ofelia de moartea prin înec, ca s-o îmbrăţişez, s-o sărut, să-i redau răsuflarea stinsă cu răsuflarea mea disperată, ca să mă ud leoarcă împreună cu ea, ca să-mi dau seama că era adevărat, Ofelia era moartă, înecată. Murise în seara aceea la ultima reprezentaţie.

Jur că nu asta era intenţia mea. Numai că Ofelia, plutind pe apele învăluite de *stage down* şi cântând „cântece vechi" (cum îl informează regina pe Laertes), dar acum fără glas, a scos mâna din curgătoarea piscină teatrală şi mi-a azvârlit o floare de aglici pe care şi-a desprins-o din păr şi care a ajuns în mâna mea, fiindcă urmăream cu atâta luare-amin-te tot ce se întâmpla, încât nu puteam să pierd prilejul şi să nu-mi fac datoria de a primi prinosul nimfei mele înainte de a o vedea cum se depărtează, plutind pe undele plângătoare, cu veşmântul ei de făptură-a apelor, spre mormântul mâlos…

Nu eram atent decât la floarea pe care-o ţineam între degete. Când mi-am ridicat ochii la scenă, am întâlnit privirea arogantă, detestabilă, a acelui tânăr Jupiter al scenei, Peter Massey, insolenta lui frumuseţe blondă, chipul lui de adolescent blestemat, mijlocul lui subţirel, picioarele puternice şi cămaşa desfăcută la piept, uitându-se furios la mine, ţinând numaidecât să arate că tot ce se întâmplase făcea parte din viziunea lui regizorală cum nu se poate mai originală, dar dezvăluind prin privirea lui diabolică de tiran că

ultimul amănunt nu fusese prevăzut, că Ofelia era nimfa lui, nu a mea, şi că floarea pe care mi-o azvârlise nu făcea parte dintr-un proiect scenic de adevărată *posesie* a sufletului Ofeliei.

— Dacă Dumnezeu a murit – îmi spunea în tăcere privirea ucigaşă a lui Massey – atunci în locul lui nu rămân decât Demonul şi îngerul. Eu sunt amândoi. Tu cine eşti? Spectacolul s-a încheiat. Au izbucnit ropote de aplauze. Numai Peter Massey a ieşit să le primească. Ca şi cum ceilalţi actori nici n-ar fi existat. Exista însă, fără îndoială, nemăsurata vanitate a acestui om, a acestui cvasi-adolescent crud şi atotputernic, îndrăgostit de el însuşi şi stăpân pe ceilalţi numai şi numai pentru a-şi spori puterea. Nu exista iubire în privirea lui. Exista doar ura tiranului faţă de revoltatul anonim şi neprevăzut. Nebănuit.

Am ieşit din teatru cu floarea în mână, întorcându-i spatele lui Peter Massey, cu ambiţia lui deşartă şi inovaţiile lui teatrale revoluţionare. Am vrut să-mi îngădui plăcerea de a mi-l închipui bătrân, singur, maniac. Uitat.

N-am izbutit. Massey era prea tânăr, frumos, puternic. Ce va face Ofelia după acest ultim spectacol de la Royal Haymarket? Mâine – nu, chiar în seara asta – decorurile vor fi demontate, veşmintele puse în garderobă pentru altă ocazie, foarte puţin probabilă. Asta înseamnă iluzia teatrală. Miraj, înşelăciune, fantomă a ei însăşi.

M-a încercat ispita de a-mi deschide drum spre cabinele actorilor. M-am oprit la timp. M-a făcut să dau înapoi gândul că Ofelia murise cu adevărat. Sacrificată de dragul realismului revoluţionar al lui Peter Massey. Ar cuteza oare el însuşi, într-o bună zi, să moară hăcuit de jungherul otrăvit al înspăimântătorului sergent care este Moartea? între timp, ar fi în stare să-şi ucidă eroinele anonime, cufundate luni de zile în repetiţii solitare?

Mi-am adus aminte de nimfa mea plimbându-se prin apartamentul ei, învăţând un rol fără cuvinte, fără să-i treacă prin minte că spectacolul teatral şi destinul personal ar fi unul şi acelaşi lucru.

N-am îndrăznit să fac cercetări. Poate că trebuia să aştept până când Peter Massey, tânărul şi perfidul regizor care-mi regiza viaţa, avea să monteze din nou într-o bună zi *Hamlet* cu o Ofelia care ar fi putut fi Ofelia mea sau una nouă. Aş fi avut eu curajul, cu următorul prilej, să mă apropii de cabina actriţei şi s-o văd, ca să spun aşa, în persoană? M-aş fi expus riscului ca, deschizând uşa, să dau peste o femeie necunoscută? Fata de la fereastră avea sprâncenele depilate. Cea de pe scenă, sprâncenele groase. Mă înşelam eu oare când le identificam? Aş accepta mai curând ca nimfa mea să rămână pentru totdeauna, pentru a rămâne cu adevărat a mea, învăluită în mister, parte a oastei nevăzute a tuturor actriţelor care timp de patru veacuri au interpretat rolul Ofeliei?

VII

Nu daţi crezare ştirii apărute azi în ziare. Nu-i adevărat că, atunci când Ofelia a trecut pe apa plângătoare cu-alaiul ei de flori de părăluţe şi urzici şi lăcrămioare şi aglici, un spectator smintit s-a ridicat din fotoliul lui din primul rând şi a sărit pe scenă pentru a o salva de la moarte prin înec pe actriţa care interpreta rolul Ofeliei, sărutând-o, încercând s-o readucă la viaţă, udându-se leoarcă împreună cu ea, până când şi-a dat seama că Ofelia e cu adevărat moartă, că el nu izbutise să-i redea eroinei din *Hamlet* răsuflarea pierdută cu ajutorul răsuflării lui disperate.

Că Ofelia murise într-adevăr în seara ultimei reprezentaţii.

Şi nu-i adevărat nici că acest descreierat care striga cuvinte într-o limbă născocită (era limba spaniolă) a scos-o pe Ofelia din apă, înconjurat de auditoriul zguduit şi de actorii încremeniţi – Claudius şi Laertes – cărora nu le venea să-şi creadă ochilor. Şi nu e adevărat nici că, pe când nebunul ăsta o purta în braţe pe Ofelia înecată, din culise ar fi ieşit Hamlet, prinţul Danemarcei, simbolul întunecat al îndoielii, lepădând de astă dată orice incertitudine şi ţinând în mână pumnalul gol al monologului, ar fi ridicat

braţul şi l-ar fi înfipt în spatele descreieratului străin – căci nu era britanic, de bună seamă.

Ofelia şi străinul s-au prăbuşit împreună pe scândurile scenei.

Se spune că spectacolul a continuat ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Publicul era obişnuit cu originalitatea lui Peter Massey. Un spectator care în realitate era un actor nemenţionat în distribuţie – cu toţii ştiau că Massey nu admitea pe afiş niciun alt nume în afară de al său – s-a suit pe scenă ca să ia trupul neînsufleţit al Ofeliei şi a fost înjunghiat -actorul neprevăzut ori intrusul? — cu pumnalul pe la spate.

Floarea

VIII

Cititorul va afla, dacă într-o bună zi va citi aceste file pe care am început să le mâzgălesc din seara când m-am întors de la Royal Haymarket în apartamentul meu din piaţa Wardour Street, că am urcat alene scările, am intrat în apartament, dar n-am aprins lumina.

Nici nu m-am uitat pe fereastră spre odaia de peste drum. Pentru mine, e goală, în întuneric, nelocuită. Pentru totdeauna.

Am luat o mică glastră de Talavera pe care mi-a trimis-o mama din Mexic ca dar de ziua mea de naştere.

Cu duioşie, am pus în ea tulpina subţire a florii de aglici, singura dovadă a existenţei Ofeliei.

M-am aşezat s-o privesc.

Nu voiam să treacă nicio clipă fără să fiu însoţit de floare, începând chiar de acum şi până la cumplitul moment al propriei sale morţi. Căci floarea Ofeliei prelungea viaţa Ofeliei.

Am privit-o proaspătă, albă, frumoasă, în seara aceea şi următoarea.

De luni de zile o tot privesc.

Floarea nu se ofileşte.

(Traducere: Andrei IONESCU)